

HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE

—
Jaarverslag
2022

Jaaroverzicht

Het Hof van Justitie van de Europese Unie waarborgt de bescherming van het recht van de Unie.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie is een van de zeven Europese instellingen.

Als rechterlijke instelling van de Unie heeft het Hof tot taak om voor de naleving van het recht van de Unie te zorgen door toe te zien op de uniforme uitlegging en toepassing van de Verdragen, en door de handelingen van de instellingen, organen en instanties van de Unie op hun rechtmatigheid te toetsen.

De instelling draagt bij tot het behoud van de waarden van de Unie en zet zich door middel van haar rechtspraak in voor het Europese integratieproces.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie bestaat uit twee rechterlijke instanties: het „Hof van Justitie” en het „Gerecht”.

Jaarverslag 2022

Jaaroverzicht

Inhoudsopgave

●	Voorwoord van de president	4
1	2022 in één oogopslag	9
	A Een jaar in beelden	10
	B Een jaar in cijfers.....	20
	De instelling in 2022	20
	Het gerechtelijke jaar (Hof van Justitie en Gerecht)	21
	De taalkundige diensten.....	22
2	Gerechtelijke werkzaamheden	25
	A Het Hof van Justitie in 2022	26
	Werkzaamheden en ontwikkeling van het Hof van Justitie	26
	De leden van het Hof van Justitie	32
	B Het Gerecht in 2022	36
	Werkzaamheden en ontwikkeling van het Gerecht	36
	Nieuwe ontwikkelingen in de rechtspraak	40
	De leden van het Gerecht	42
	C De rechtspraak in 2022	46
	Focus De verordening die de betaling uit Europese fondsen koppelt aan eerbiediging van de rechtsstaat is geldig	46
	Focus Het recht van verenigingen voor milieubescherming om in rechte op te treden.....	50
	Focus Het recht op vergetelheid versus het recht op informatie	52
	Focus Oorlog in Oekraïne: uitzendverbod voor pro-Russische media en vrijheid van meningsuiting.....	56
	Focus Recordboete van 4,125 miljard EUR voor Google wegens de beperkingen die het bedrijf heeft opgelegd aan fabrikanten van mobiele Android-toestellen	58
	Terugblik op de belangrijkste arresten van het jaar.....	60

3	70 jaar ten dienste van de burger en van een Unie van recht	91
	A Werkzaamheden van de instelling in 2022.....	92
	B Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar	96
	70 jaar Hof van Justitie van de Europese Unie: terugblik op een jubileumjaar	96
	Bouwers van Europa: de jeugd in de schijnwerpers bij het Hof	98
	Streaming van de zittingen: het Hof komt weer een stap dichterbij de burger	99
	Theatervoorstelling in de Grote zittingszaal van het Hof	102
	C Relatie met het publiek	104
4	Een milieuvriendelijke instelling	109
5	Blik op de toekomst	113
6	Volg ons!.....	117

Koen Lenaerts

President van het Hof van Justitie van de Europese Unie

2022 stond in het teken van de 70e verjaardag van het Hof van Justitie van de Europese Unie. Ter gelegenheid daarvan is het Jaarverslag van de instelling in een nieuw jasje gestoken. Om met het overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen binnen de instelling en haar rechtspraak een zo groot mogelijk lezerspubliek te bereiken, is ervoor gekozen om het te presenteren in een bondigere vorm en een directere stijl, zonder dat er evenwel toegevingen zijn gedaan uit het oogpunt van de kwaliteit van de verstrekte informatie.

De periode die door dit overzicht wordt bestreken, werd gekenmerkt door een terugkeer naar de normale gang van zaken binnen de instelling na twee moeilijke jaren als gevolg van de gezondheidscrisis in verband met de COVID-19-pandemie. De technologische tools die tijdens deze crisis zijn ingezet, zijn onderdeel geworden van onze dagelijkse werkomgeving. Maar het was vooral van cruciaal belang om de instelling van binnenuit weer tot leven te wekken door de spontaniteit van gedachtewisselingen en interacties ter plaatse te herstellen, die zo belangrijk is voor een doeltreffende uitvoering van de werkzaamheden van de beide rechterlijke instanties.

De 70e verjaardag van het Hof van Justitie van de Europese Unie werd gevierd met een reeks gebeurtenissen en evenementen rond het thema „Rechtspraak dicht bij de burger“, zoals de speciale Open dag die op 8 oktober 2022 werd georganiseerd, het buitengewoon Symposium van magistraten dat van 4 tot en met 6 december 2022 plaatsvond, met als hoogtepunt een plechtige zitting die werd bijgewoond door Zijne Koninklijke Hoogheid de Erfgrootheer van Luxemburg, alsook door hoge vertegenwoordigers van de Europese instellingen, van de

Luxemburgse autoriteiten, van de gerechtelijke wereld en van het corps diplomatique, de publicatie van een jubileumboek, de uitgifte van een speciale postzegel door de Luxemburgse posterijen, het uitbrengen van een film over de geschiedenis van het Hof en de nieuwe naamgeving van de gebouwen van de instelling ter nagedachtenis van illustere figuren uit de geschiedenis van de rechtspleging.

2022 was niet alleen het jaar waarin de instelling haar 70-jarig bestaan vierde, het was ook een jubileumjaar voor een aantal mijlpalen van het Europese integratieproces: het 30-jarig bestaan van het Verdrag van Maastricht, dat ervoor heeft gezorgd dat de Oprichtingsverdragen van de Europese Unie van dan af aan uitdrukkelijk verwijzen naar de democratische waarden, waaronder die van de rechtsstaat, en het 25-jarig bestaan van het Verdrag van Amsterdam, dat de „communautaire methode” en met name de bevoegdheid van het Hof heeft uitgebreid tot de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht. Ook was het 20 jaar geleden dat de euro werd ingevoerd.

Al deze memorabele momenten mogen ons echter niet de ogen doen sluiten voor de realiteit waarmee wij thans geconfronteerd worden.

De gezondheidscrisis werd eind februari 2022 helaas gevolgd door het uitbreken van de oorlog in Oekraïne. De huiveringwekkende beelden van slachtoffers en verwoestingen, waarvan we hadden gehoopt ze op het Europese continent nooit meer te hoeven aanschouwen, hebben ons eraan herinnerd dat vrede en vrijheid waarden zijn die, hoe „vanzelfsprekend” ze ook mogen zijn voor degenen die zich inzetten voor het Europees project, geen onwankelbare verworvenheden zijn.

De legitimiteit van de Europese Unie en haar instellingen wordt regelmatig in twijfel getrokken door bewegingen waarin eurosceptici en populistten de boventoon voeren. Ook de democratische waarden

waarop het Europees project is gegrondvest worden telkens weer ter discussie gesteld. In een Europese Unie die met elke Verdragsherziening bevoegdheden op nieuwe terreinen heeft verworven, wordt van de instelling meer dan ooit gevraagd om rechterlijke beslissingen te geven over gevoelige vraagstukken. Of het nu gaat om de bescherming van de waarden van de rechtsstaat, de bescherming van het milieu, de strijd tegen discriminatie, de bescherming van privéleven en persoonsgegevens, de naleving van het mededingingsrecht door de ICT-reuzen, de bescherming van consumenten of de toetsing van de rechtmatigheid van beperkende maatregelen die worden opgelegd als reactie op ernstige inbreuken op de mensenrechten of op het volkenrecht, de beslissingen van het Hof van Justitie en het Gerecht hebben rechtstreeks betrekking op de grote uitdagingen van onze tijd.

In een geopolitieke context waarin de fundamenteën van onze democratische samenleving steeds vaker worden ondergraven, zijn met het oog op de impact van deze beslissingen bijzondere inspanningen op het gebied van communicatie en pedagogiek noodzakelijk om voor duidelijkheid te zorgen en om desinformatie de pas af te snijden, maar ook om te verzekeren dat de lessen uit de Europese rechtspraak op de juiste wijze worden geïntegreerd in de verschillende nationale rechtssystemen.

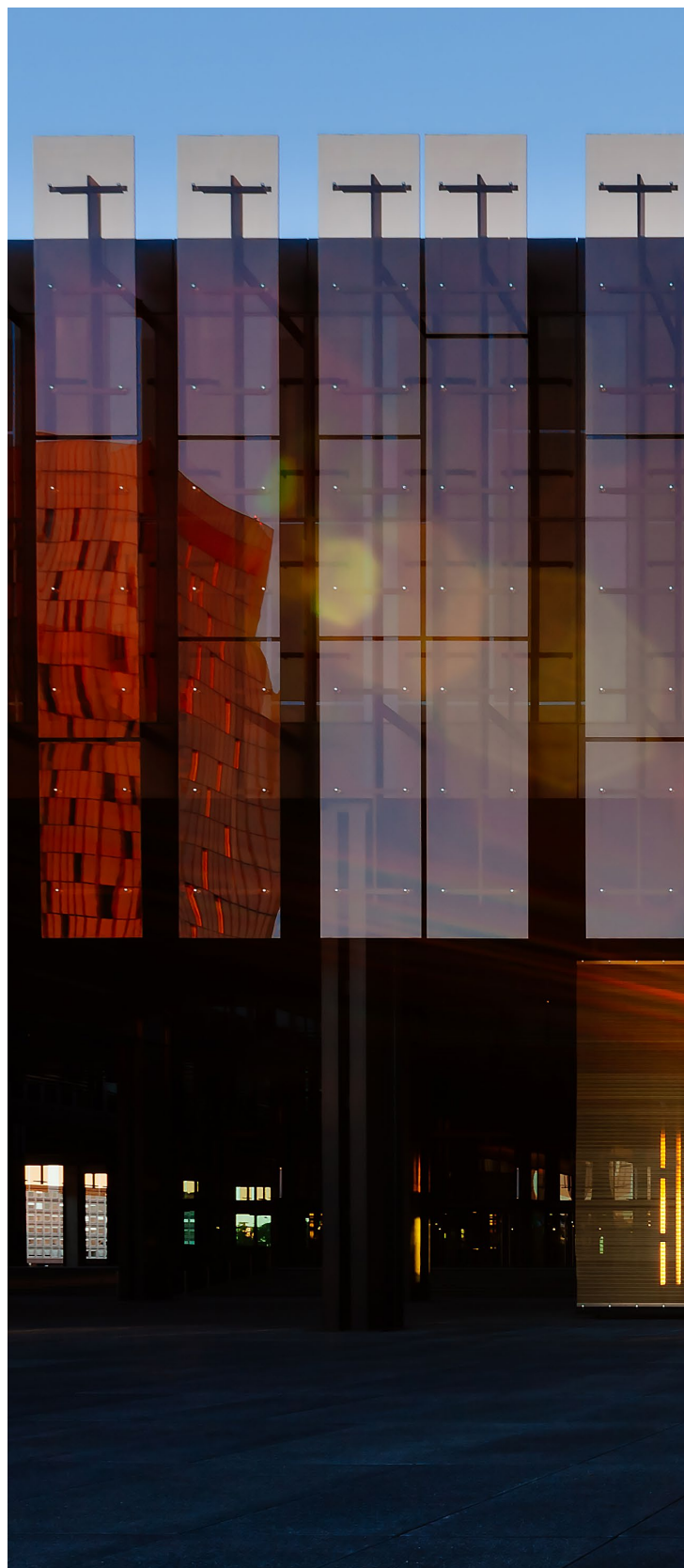
Statistisch gesproken is het aantal zaken dat in 2022 bij de twee rechterlijke instanties aanhangig werd gemaakt, vergelijkbaar met dat van het vorige jaar (1 710 zaken in 2022 tegenover 1 720 in 2021). Het aantal door het Hof van Justitie en het Gerecht afgehandelde zaken is licht gedaald (1 666 in 2022 tegenover 1 723 in 2021). Bijgevolg is het totale aantal aanhangige zaken licht gestegen (2 585 in 2022 tegenover 2 541 in 2021).

Het aantal zaken dat bij het Hof van Justitie aanhangig is gemaakt, is weliswaar licht gedaald ten opzichte van

het vorige jaar (806 in 2022 tegenover 838 in 2021), maar is met name op het gebied van prejudiciële zaken nog altijd hoog. Bovendien worden in een toenemend aantal zaken voor het Hof van Justitie gevoelige en ingewikkelde vragen opgeworpen, die meer overleg en tijd vergen.

Om in deze context in staat te blijven om binnen een redelijke termijn uitspraken van hoogwaardige kwaliteit te doen, heeft het Hof met gebruikmaking van de mogelijkheid die daartoe door de Verdragen wordt geboden, de wetgever van de Unie op 30 november 2022 verzocht om zijn prejudiciële bevoegdheid op een aantal specifieke gebieden over te dragen aan het Gerecht en om de gevallen waarin het instellen van hogere voorziening tegen uitspraken van het Gerecht aan voorafgaande toelating is onderworpen, uit te breiden.

Ik maak hierbij gebruik van de gelegenheid om mijn grote erkentelijkheid uit te spreken voor het uitmuntende werk dat mijn collega's en alle personeelsleden van de instelling ook het afgelopen jaar weer hebben verricht. Zonder hen zouden de talrijke verwezenlijkingen die in 2022 het daglicht hebben gezien, niet mogelijk zijn geweest.

2022

in één oogopslag

1

A Een jaar in beelden

Januari

70-jarig bestaan van het Hof van Justitie van de Europese Unie

Het Hof geeft het startsein voor de feestelijke viering van zijn 70e verjaardag. Het centrale thema van de evenementen die in dit kader in de loop van het jaar worden georganiseerd, is „Rechtspraak dicht bij de burger“. Op de platforms Mastodon en Twitter blikt het Hof elke week terug op de belangrijke gebeurtenissen in de afgelopen 70 jaren van zijn bestaan.

#CJUEen70jours #CJEUin70days

Maart

Invoering van de elektronische handtekening

In het kader van de versnelling van de digitalisering wordt de gekwalificeerde elektronische handtekening gebruikt om de arresten en beschikkingen van het Gerecht te ondertekenen.

Instelling van het beroep *RT France/Raad*

In het kader van de oorlog in Oekraïne en de sancties die door de Raad van de Europese Unie tegen Rusland zijn uitgevaardigd vecht de televisiezender RT France het hem opgelegde uitzendverbod aan bij het Gerecht ([T-125/22](#)).

April

Instelling van het beroep *Hamoudi/Frontex*

Een Syrische onderdaan verlangt schadevergoeding van het Europees Grens- en kustwachtagentschap (Frontex) omdat het zich onrechtmatig zou hebben gedragen in het kader van de pushback-operatie op de Egeïsche Zee op 28 en 29 april 2020 ([T-136/22](#)).

Instelling van de beroepen *Polen/Commissie*

Polen komt bij het Gerecht op tegen de inning door de Commissie van de door het Hof van Justitie per dag opgelegde dwangsom van 500 000 EUR ([C-121/21 R](#)) in de zaak betreffende bruinkoolwinning in de „mijnen van Turów” ([T-200/22](#) en [T-314/22](#)).

Uitzending en streaming van zittingen van het Hof van Justitie

Het Hof van Justitie biedt voortaan een streamingdienst aan voor pleitzittingen, de uitspraak van arresten en de lezing van conclusies, wat iedereen de mogelijkheid biedt om van waar dan ook een zitting bij te wonen.

Mei

Indiening van het verzoek om een prejudiciële beslissing in de zaak

Tez Tour

In het kader van de COVID-19-pandemie verzoekt de Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litouwen) het Hof van Justitie om uitlegging van de richtlijn betreffende pakketreizen en gekoppelde reisarrangementen, meer bepaald om verduidelijking van de voorwaarden waaronder een pakketreisovereenkomst kosteloos mag worden opgezegd ([C-299/22](#)).

Finale van de European Law Moot Court Competition

De European Law Moot Court Competition, die voor het eerst in 1988 werd gehouden, is de belangrijkste pleitwedstrijd ter wereld op het gebied van het Unierecht. De winnaar van 2022 is het team van de universiteit van Lund (Zweden).

Dag van Europa

Om de verjaardag van de Schuman-verklaring te vieren, ontvangt het Hof de burgers in Esch-sur-Alzette, culturele hoofdstad van Europa in 2022. In de wandelgangen van het Europees Dorp lenen vrijwilligers van het Hof burgers hun oor en beantwoorden zij hun vragen. Dit gebeurt ook op de sociale netwerken EU Voice en Twitter via berichten met de hashtags #ECJDidYouKnow, over het verloop van een zaak, en #AskCuria, die worden verstuurd in antwoord op vragen van burgers.

Juni

Officieel bezoek van een delegatie van het Hof aan Kroatië

Leden van het Hof van Justitie ontmoeten de premier, regeringsleden en de presidenten van het hooggerechtshof en het grondwettelijk hof van Kroatië. Op een conferentie in Zagreb worden de volgende onderwerpen aangesneden: justitiële samenwerking, de procedure van prejudiciële verwijzing, de rol van de hoogste rechterlijke instanties bij het verzekeren van de uniformiteit van het recht, oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten en het Europees aanhoudingsbevel.

Hommage aan de rechters G. Falcone en P. Borsellino

Ter gelegenheid van de 30e verjaardag van de dood van de Italiaanse antimaffiarechters Giovanni Falcone en Paolo Borsellino en als eerbetoon aan eenieder die opkomt voor de rechtsstaat, stelt de instelling haar Grote zittingszaal eenmalig ter beschikking voor de opvoering van het toneelstuk *L'Ultima Estate – Falcone e Borsellino trent'anni dopo* van Claudio Fava.

Interinstitutionele dagen van de innovatie

Het Hof treedt op als gastheer voor het Interinstitutioneel Comité voor digitale transformatie (ICDT): de personen die binnen de instellingen van de Unie verantwoordelijk zijn voor technologie en informatie bespreken kwesties als digitale soevereiniteit, het delen van digitale bronnen, kunstmatige intelligentie en cybersecurity.

Juli

Bezoek van Hare Excellentie Katerina Sakellaropoulou, President van de Helleense Republiek

De president en een aantal leden van het Hof verwelkomen Hare Excellentie K. Sakellaropoulou, President van de Helleense Republiek, voor een werksessie. Zij woont een algemene presentatie over de instelling en de meertaligheid bij.

Bijeenkomst van het Justitieel Netwerk van de Europese Unie (JNEU)

De leden van het Justitieel Netwerk van de Europese Unie, dat is opgezet om de dialoog tussen de hoogste rechterlijke instanties en grondwettelijke hoven van de lidstaten te bevorderen, komen bijeen om van gedachten te wisselen over met name het thema „Rechtspraak dicht bij de burger”.

Indiening van het verzoek om een prejudiciële beslissing in de zaak *RTL Nederland en RTL Nieuws*

Om redenen van vertrouwelijkheid weigert het Nederlandse ministerie van Justitie en Veiligheid om het persorgaan RTL Nederland toegang te verlenen tot informatie over de crash van het vliegtuig MH17 (dat in 2014 is neergehaald boven Oekraïne). De Raad van State (Nederland) vraagt het Hof van Justitie of deze weigering verenigbaar is met de vrijheid van meningsuiting en informatie ([C-451/22](#)).

September

Het Hof en de gezondheidscrisis

In zijn auditrapport laat het Europese Rekenhof zich lovend uit over de veerkracht van het Hof tijdens de COVID-19-pandemie, waarop de instelling snel en flexibel heeft ingespeeld door gebruik te maken van de reeds gedane investeringen op het gebied van digitale transformatie.

Bezoek van het Hof aan Rome

De leden van het Hof van Justitie en van het Italiaanse constitutionele hof ontmoeten elkaar in Rome om te discussiëren over onderwerpen als nationale identiteit, gelijkheid van de lidstaten voor de Verdragen, de rechtsstaat en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, alsook over de voorrang van het Unierecht.

Verkiezing van de president, de vicepresident en de kamerpresidenten van het Gerecht, en gedeeltelijke vernieuwing van de leden van het Gerecht

Ter gelegenheid van de gedeeltelijke vernieuwing van het Gerecht wordt Marc van der Woude (Nederland) door zijn ambtgenoten herkozen tot president van het Gerecht voor een periode van drie jaar. Savvas S. Papasavvas (Cyprus) wordt herkozen tot vicepresident van het Gerecht. Daarnaast hebben de rechters in het Gerecht uit hun midden tien kamerpresidenten verkozen voor een periode van drie jaar.

Oktober

Indiening van het verzoek om een prejudiciële beslissing in de zaak *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*

Het Verwaltungsgerichtshof (Oostenrijk) vraagt of de situatie van vrouwen in Afghanistan als gevolg van de machtsovername door de taliban een vervolging oplevert die recht geeft op de vluchtelingenstatus ([C-608/22](#)).

Open dag

Om de rol van het Hof en de waarden van de Unie onder de aandacht van het publiek te brengen, worden de burgers op de Open dag verwelkomd door het personeel en de leden van het Hof. Zij maken kennis met de instelling en de wijze waarop zij functioneert, maar steken ook hun licht op omtrent het verloop van een zaak en de werkzaamheden van de verschillende diensten.

November

Feestelijke overhandiging van de postzegel ter herdenking van het 70-jarig bestaan van het Hof

In samenwerking met het Hof brengen de Luxemburgse postzegen een speciale postzegel uit ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan van de instelling. Dit initiatief maakt deel uit van een lange traditie om belangrijke jubilea van het Hof te vieren.

December

Bezoek aan het Hof van een delegatie van het hooggerechtshof van Oekraïne

Het Hof ontvangt een delegatie van het hooggerechtshof van Oekraïne in het kader van de procedure van toetreding tot de Europese Unie van dit land, dat sinds juni 2022 de status van kandidaat-lidstaat geniet. Deze ontmoeting heeft tot doel om tussen de beide rechterlijke instanties een samenwerking op het gebied van onder meer de fundamentele waarden van de Unie tot stand te brengen.

Buitengewoon Symposium van magistraten

Voor deze jaarlijkse bijeenkomst organiseert het Hof een buitengewoon Symposium, met als belangrijkste genodigden de presidenten van de hoogste rechterlijke instanties van de lidstaten, de presidenten van het EHRM en het EVA-Hof, alsmede voormalige leden van het Hof. Het Symposium is gewijd aan het thema „Rechtspraak dicht bij de burger” en wordt ingeleid met een korte film over de geschiedenis van het Hof, waarin archiefbeelden, getuigenissen van leden van de instelling en vraaggesprekken met hoogleraren rechtsgeleerdheid elkaar afwisselen.

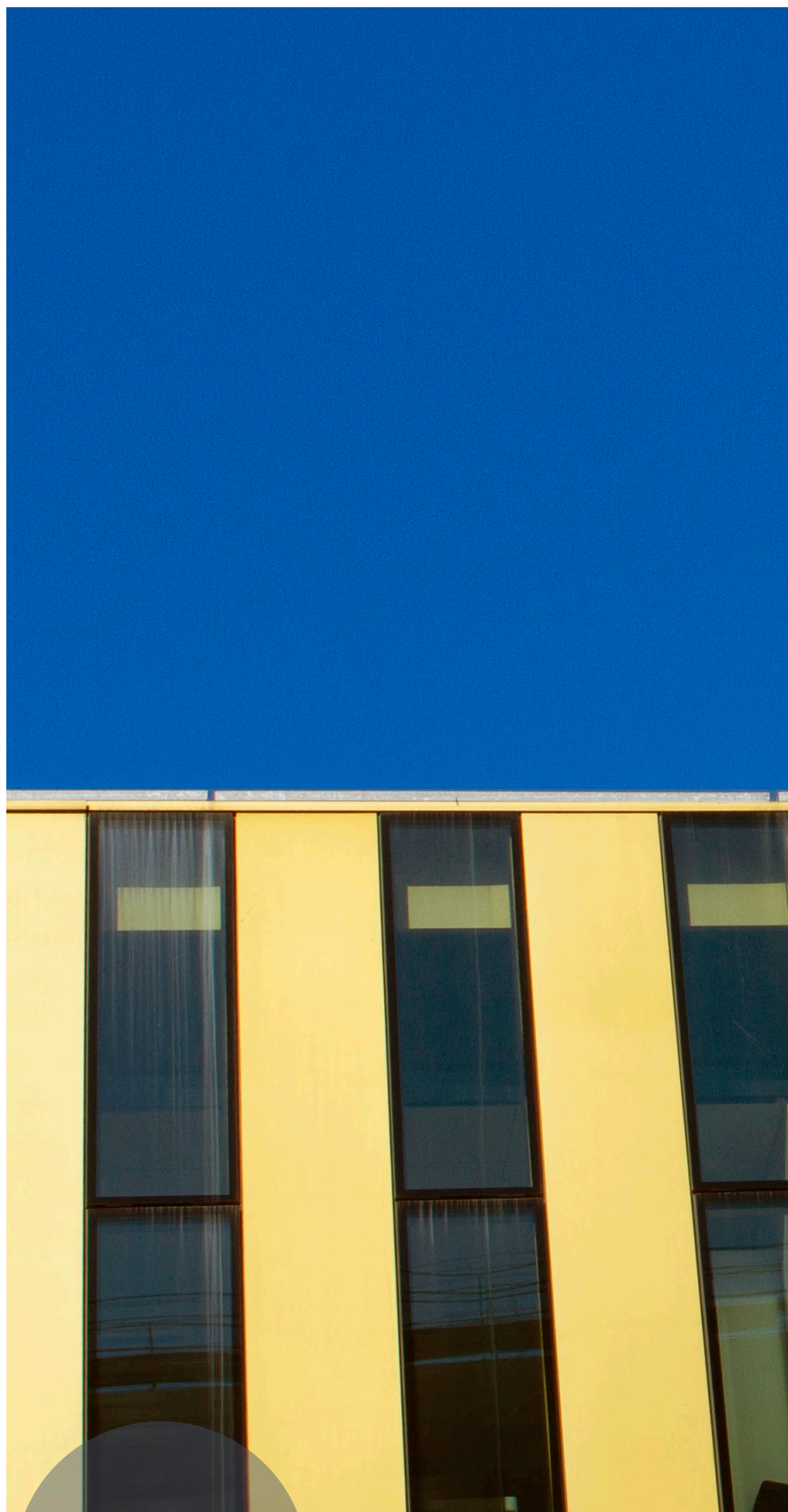
Plechtige zitting naar aanleiding van het 70-jarig bestaan

Het Hof nodigt de hoogste Luxemburgse autoriteiten, hoge vertegenwoordigers van de instellingen van de Europese Unie en de deelnemers aan het Symposium van magistraten uit voor de plechtige zitting, die rechtstreeks wordt uitgezonden, ter herdenking van de 70e verjaardag van de plechtige zitting waarop het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) is geïnstalleerd.

Conferentie „Bouwers van Europa”

De feestelijkheden eindigen met een interactieve ontmoeting tussen middelbare scholieren uit verschillende lidstaten, die ter plaatse aanwezig zijn of via videoconferentie deelnemen, en leidinggevenden van de Europese instellingen.

B Een jaar in cijfers

De instelling in 2022

Begroting 2022: **465** miljoen EUR

81 rechters

11 advocaten-generaal

uit

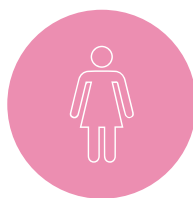
27

lidstaten

2 254

ambtenaren en
personeelsleden

60 %

1 361 vrouwen

40 %

893 mannen

Wat de vertegenwoordiging van vrouwen op leidinggevende posten binnen de verschillende diensten betreft, bevindt het Hof zich in de hogere middenmoot van de Europese instellingen.

Er zijn

54 %

vrouwelijke administrateurs

40 %

vrouwen in midden- en hogere kaderfuncties

Het gerechtelijke jaar (Hof van Justitie en Gerecht)

1 710

nieuwe zaken

1 666

afgesloten zaken

2 585

aanhangige zaken

173 288 in het register van de griffies
ingeschreven processtukken

Gemiddelde procesduur: **16,3** maanden

16,4 maanden voor het Hof van Justitie **16,2** maanden voor het Gerecht

Percentage processtukken dat via e-Curia is neergelegd:

87 % Hof van Justitie

94 % Gerecht

9 365 e-Curia-accounts

E-Curia is een IT-applicatie van het Hof van Justitie van de Europese Unie waarmee de vertegenwoordigers van de partijen in zaken bij het Hof van Justitie en het Gerecht, alsook de nationale rechterlijke instanties wanneer zij een verzoek om een prejudiciële beslissing indienen bij het Hof van Justitie, elektronisch processtukken kunnen uitwisselen met de griffie.

E-Curia: een applicatie waarmee gerechtelijke documenten kunnen worden uitgewisseld

[Bekijk de video op YouTube](#)

De taalkundige diensten

Als meertalige rechtsprekende instelling moet het Hof in staat zijn om een zaak te behandelen in om het even welke officiële taal van de Unie waarin die wordt ingediend. Vervolgens zorgt het ervoor dat zijn rechtspraak in alle officiële talen van de Unie wordt verspreid.

24 procestalen

552 taalkundige combinaties

612 juristen-linguïsten voor de vertaling van de schriftelijke stukken

1 281 000 te vertalen bladzijden

1 279 000 vertaalde bladzijden

71 tolken voor de pleitzittingen en bijeenkomsten

526 terechtzittingen en bijeenkomsten waarop simultaan is getolkt

Bij het Hof wordt vertaald volgens een dwingende talenregeling, die de mogelijkheid biedt om alle 24 officiële talen van de Europese Unie te gebruiken. De te vertalen documenten zijn allemaal zeer technische juridische teksten. De taalkundige dienst van het Hof heeft dan ook alleen **juristen-linguïsten** in dienst die een juridische opleiding hebben voltooid en beschikken over een grondige kennis van minstens twee andere officiële talen dan hun moedertaal.

Meertaligheid bij het Hof van Justitie van de EU – Zorgen voor een gelijke toegang tot justitie

 [Bekijk de video op YouTube](#)

Gerechtelijke werkzaamheden

2

A Het Hof van Justitie in 2022

Bij het Hof van Justitie kunnen voornamelijk de volgende procedures aanhangig worden gemaakt:

- **verzoeken om een prejudiciële beslissing:**

Wanneer een nationale rechter twijfel koestert omtrent de uitlegging of de geldigheid van een bepaling van Unierecht, schorst hij de bij hem aanhangige procedure en legt hij de zaak voor aan het Hof van Justitie. Wanneer hij is voorgelicht door de beslissing van het Hof, kan hij het aan hem voorgelegde geschil beslechten. In zaken die een antwoord binnen een zeer korte termijn vergen (bijvoorbeeld op het gebied van asiel, grenscontrole, ontvoering van kinderen enz.) kan een **prejudiciële speedprocedure („PPU”)** worden ingesteld;

- **rechtstreekse beroepen**, die strekken tot:

- nietigverklaring van een handeling van de Unie („**beroep tot nietigverklaring**”) of
- vaststelling dat een lidstaat het recht van de Unie niet naleeft („**beroep wegens niet-nakoming**”). Indien de lidstaat zich niet voegt naar het arrest waarin de niet-nakoming is geconstateerd, kan het Hof hem een financiële sanctie opleggen in het kader van een tweede beroep, het zogeheten beroep wegens „**dubbele niet-nakoming**”;

- **hogere voorzieningen** tegen beslissingen van het Gerecht, die ertoe kunnen leiden dat het Hof de beslissing van het Gerecht vernietigt;

- **verzoeken** (van een lidstaat of een Europese instelling) **om advies** over de verenigbaarheid met de Verdragen van een overeenkomst die de Unie voornemens is te sluiten met een derde staat of een internationale organisatie.

Werkzaamheden en ontwikkeling van het Hof van Justitie

De samenstelling van het Hof van Justitie is in 2022 niet gewijzigd en hetzelfde kan worden gezegd van de teksten waarin zijn werkzaamheden worden geregeld, te weten het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Reglement voor de procesvoering.

Na twee jaren waarin alles om de gezondheidscrisis draaide, werd 2022 gekenmerkt door de terugkeer van het personeel naar de gebouwen van de instelling en een hervatting van de normale gang van zaken, met name wat het houden van zittingen betreft. Van de technologische ontwikkelingen waartoe de sanitaire maatregelen van de afgelopen twee jaar hebben geleid, is echter dankbaar gebruikgemaakt om een aantal belangrijke projecten uit te voeren die de Europese rechtspraak dichterbij de burger moeten brengen.

806
nieuwe zaken

Zo biedt het Hof van Justitie sinds 26 april 2022 een streamingdienst voor zittingen aan die, net als het in 2021 gelanceerde project van bezoeken op afstand, tot doel heeft om van de instelling een meer toegankelijke „rechter voor de burgers” te maken. Door middel van deze uitzendingen kan elke burger desgewenst de zittingen volgen alsof hij fysiek aanwezig is in de rechtszaal in Luxemburg, dankzij een simultane vertolking van de debatten in de talen die noodzakelijk zijn voor een goed verloop van de zitting.

Op statistisch vlak werd 2022 opnieuw gekenmerkt door grote bedrijvigheid. Zo werden bij het Hof van Justitie 806 zaken aanhangig gemaakt. Net als in de voorgaande jaren betreft het vooral verzoeken om een prejudiciële beslissing en hogere voorzieningen, die met respectievelijk 546 en 209 zaken goed zijn voor meer dan 93 % van alle zaken die in 2022 werden aangebracht. Deze zaken bestrijken een breed scala aan gevoelige gebieden, zoals de instandhouding van de fundamentele waarden van de Europese Unie, de bescherming van persoonsgegevens en de bescherming van de consument of van het milieu. Ook zaken op het gebied van belastingen, mededinging en staatssteun mogen niet worden vergeten. Verder zijn er verschillende zaken aanhangig gemaakt die verband houden met de gezondheidscrisis of de oorlog in Oekraïne.

Er zijn 808 zaken afgedaan door de verschillende rechtsprekende formaties van het Hof van Justitie. Een groot aantal daarvan (78) is berecht door de Grote kamer, terwijl op twee zaken, waarin de relatie tussen de eerbiediging van de rechtsstaat en de uitvoering van de begroting van de Unie centraal stond, in voltallige zitting is beslist (zaken [C-156/21](#), *Hongarije/Parlement en Raad*, en [C-157/21](#), *Polen/Parlement en Raad*).

Aangezien er regelmatig zaken bij beschikking zijn afgedaan, met name op het gebied van hogere voorzieningen, is de totale duur van de procedures (16,4 maanden) nagenoeg gelijk gebleven aan die van het vorige jaar (16,6 maanden). De gemiddelde duur van de prejudiciële zaken is echter toegenomen (17,3 maanden tegenover 16,7 maanden in 2021), hetgeen getuigt van de toegenomen complexiteit van de vragen die aan het Hof van Justitie worden voorgelegd.

Een partij die niet in staat is om de proceskosten te dragen, kan rechtsbijstand aanvragen.

546

prejudiciële procedures
waarvan **5** PPU

Lidstaten waarvan de meeste
verzoeken afkomstig zijn:

Duitsland	98
Italië	63
Bulgarije	43
Spanje	41
Polen	39

37

rechtstreekse beroepen
waarvan:

35 niet-nakomings-
beroepen en

2 „dubbele niet-
nakomingsberoepen”

209

hogere voorzieningen tegen
beslissingen van het Gerecht

6

aanvragen voor rechtsbijstand

Op 31 december 2022 waren bij het Hof van Justitie 1 111 zaken aanhangig, wat hetzelfde aantal is – op 2 na – als op 31 december 2021 (1 113 zaken).

In het licht van deze statistische cijfers en gelet op het feit dat het Gerecht sinds juli 2022 54 rechters telt (twee per lidstaat) als gevolg van de voltooiing van de hervorming van de gerechtelijke structuur van de Unie waartoe in 2015 is besloten, heeft het Hof van Justitie de wetgever van de Unie verzocht om [het Statuut te wijzigen](#) op twee punten. Deze wijziging moet ervoor zorgen dat het Hof van Justitie niet alleen in staat blijft om binnen een redelijke termijn kwalitatief hoogwaardige beslissingen te geven, maar ook dat het zich meer kan toeleggen op zijn kerntaken als constitutionele en hoogste rechterlijke instantie van de Unie.

Ten eerste houdt het wijzigingsverzoek in dat aan het Gerecht de bevoegdheid wordt overgedragen om prejudiciële beslissingen te geven op vijf welbepaalde gebieden waar zelden principiële vragen rijzen, waar het Hof van Justitie vaste rechtspraak heeft ontwikkeld en waar een voldoende groot aantal zaken aanhangig wordt gemaakt, zodat de beoogde bevoegdheidsoverdracht ook daadwerkelijk een concrete impact zal hebben op de werklast van het Hof: het gemeenschappelijk btw-stelsel, accijnzen, het douanewetboek en de tariefindeling van goederen in de gecombineerde nomenclatuur, schadeloosstelling van en bijstand aan reizigers en de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten.

De prejudiciële bevoegdheid van het Gerecht in een zaak zou dan niet mogen afdoen aan zijn bevoegdheid om de zaak naar het Hof van Justitie te verwijzen wanneer het van oordeel is dat deze een principiële beslissing vergt die de eenheid of de samenhang van het Unierecht zou kunnen aantasten. Het Hof van Justitie zou dan tevens over de mogelijkheid moeten beschikken om

in uitzonderlijke gevallen tot heroverweging van de beslissing van het Gerecht over te gaan, indien er een ernstig risico bestaat dat deze eenheid of deze samenhang wordt aangetast.

Ten tweede bepleit het wetgevingsverzoek, gelet op het grote aantal hogere voorzieningen dat tegen beslissingen van het Gerecht wordt ingesteld, een verruiming van de regeling van voorafgaande toelating van hogere voorzieningen die op 1 mei 2019 van kracht is geworden (artikel 58 bis van het Statuut), opdat de doeltreffendheid van deze procedure gewaarborgd blijft en het Hof van Justitie zich kan concentreren op de hogere voorzieningen die belangrijke rechtsvragen doen rijzen.

Deze verruiming zou dan betrekking hebben op hogere voorzieningen die worden ingesteld tegen een uitspraak van het Gerecht over het besluit van een onafhankelijke kamer van beroep van bepaalde organen en instanties van de Unie die aanvankelijk niet werden genoemd toen artikel 58 bis van het Statuut op 1 mei 2019 van kracht werd (bijvoorbeeld het Spoorwegbureau van de Europese Unie, het Agentschap van de Europese Unie voor de samenwerking tussen energieregulators, de Europese Bankautoriteit, de Europese Autoriteit voor effecten en markten en de Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen).

Koen Lenaerts

President van het Hof van Justitie
van de Europese Unie

808
afgesloten zaken

564 prejudiciële procedures waarvan **7** PPU

36 rechtstreekse beroepen waarbij **17** niet-nakomingen zijn vastgesteld tegen **12** lidstaten

196 hogere voorzieningen tegen beslissingen van het Gerecht waarvan **38** tot vernietiging van de beslissing van het Gerecht hebben geleid

1 verzoek om een advies

Gemiddelde procesduur: **16,4** maanden

Gemiddelde duur van de prejudiciële spoedprocedures: **4,5** maanden

1 111

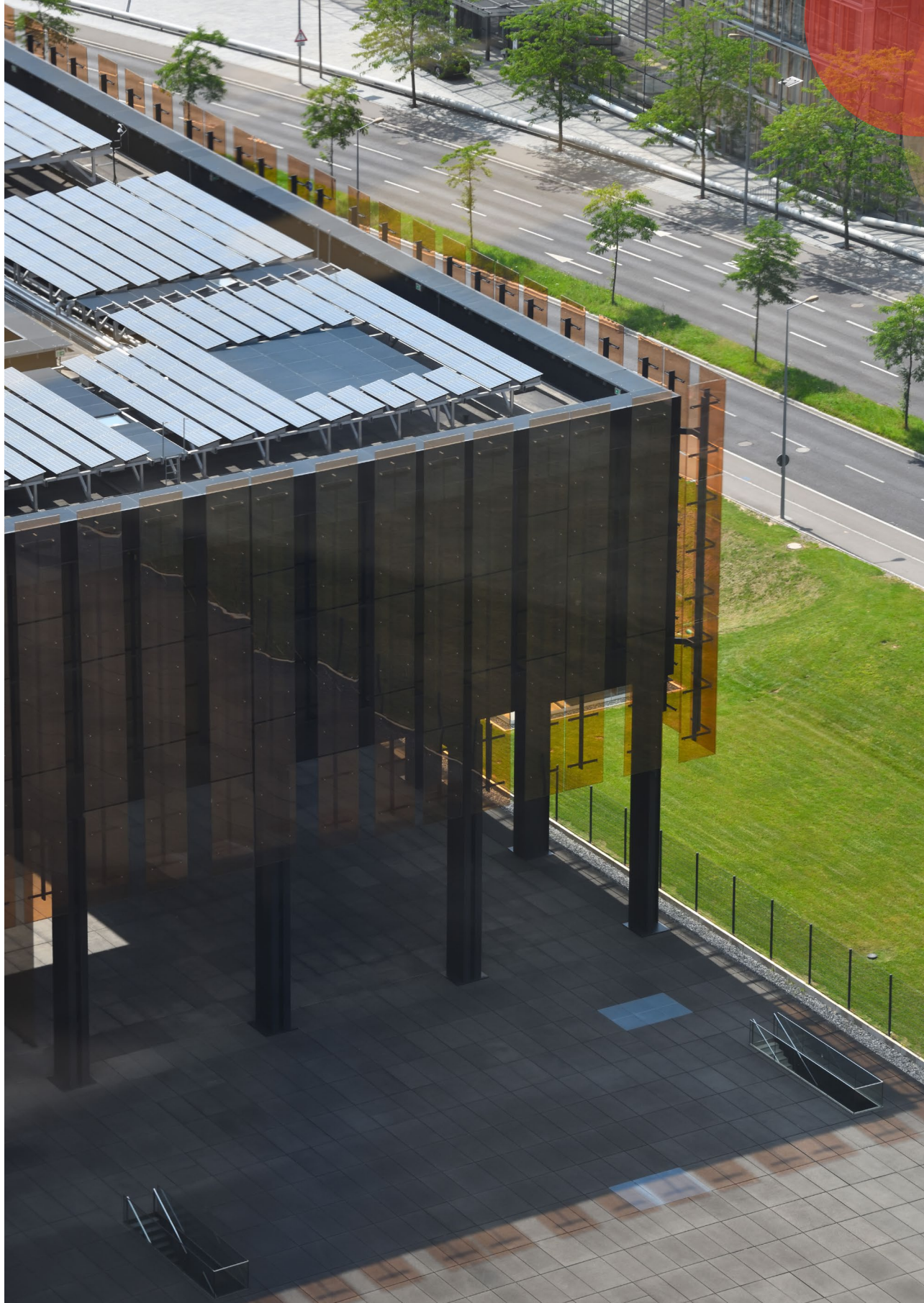
aanhangige zaken
op 31 december 2022

Voornaamste behandelde onderwerpen

Belastingen	80
Consumentenbescherming	77
Institutioneel recht	38
Intellectuele eigendom	33
Mededinging	64
Milieu	46
Onderlinge aanpassing van de wetgevingen	89
Ruimte van vrijheid, veiligheid en recht	132
Sociaal beleid	73
Staatssteun	58
Vervoer	49

[Zie de gedetailleerde
statistieken van het
Hof van Justitie](#)

De leden van het Hof van Justitie

Het Hof van Justitie bestaat uit 27 rechters en 11 advocaten-generaal.

De rechters en advocaten-generaal worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd na raadpleging van een comité dat van advies moet dienen over de geschiktheid van de voorgestelde kandidaten voor de uitoefening van de betrokken ambten. Zij worden benoemd voor zes jaar en kunnen worden herbenoemd.

Zij worden gekozen uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en aan alle gestelde eisen voldoen om in hun onderscheiden landen de hoogste rechterlijke ambten te bekleden, of die bekendstaan als kundige rechtsgeleerden.

De rechters oefenen hun ambt in volstrekte onpartijdigheid en onafhankelijkheid uit.

De rechters van het Hof van Justitie kiezen uit hun midden de president en de vicepresident. De rechters en de advocaten-generaal benoemen de griffier voor een ambtstermijn van zes jaar.

De advocaten-generaal hebben tot taak om in volkomen onpartijdigheid en onafhankelijkheid rechtsgeleerde adviezen, „conclusies” genaamd, te formuleren in de zaken die hun zijn toegewezen. Deze adviezen zijn niet bindend, maar verschaffen een extra visie op het voorwerp van het geschil.

In 2022 zijn in het Hof van Justitie geen nieuwe leden benoemd.

K. Lenaerts
President

L. Bay Larsen
Vicepresident

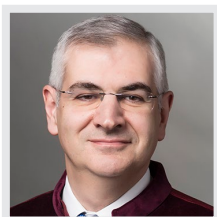
A. Arabadjiev
President van de
Eerste kamer

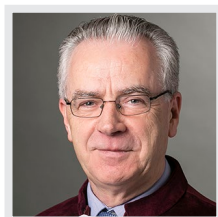
A. Prechal
President van de
Tweede kamer

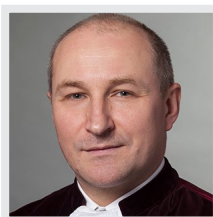
K. Jürimäe
President van de
Derde kamer

C. Lycourgos
President van de
Vierde kamer

E. Regan
President van de
Vijfde kamer

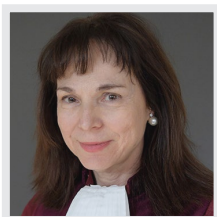
M. Szpunar
Eerste advocaat-
generaal

M. Safjan
President van de
Achtste kamer

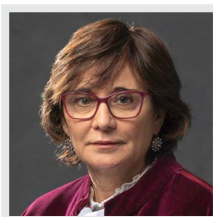
P. G. Xuereb
President van de
Zesde kamer

L. S. Rossi
President van de
Negende kamer

D. Gratsias
President van de
Tiende kamer

**M. L. Arastey
Sahún**
President van de
Zevende kamer

J. Kokott
Advocaat-generaal

M. Ilešič
Rechter

J.-C. Bonichot
Rechter

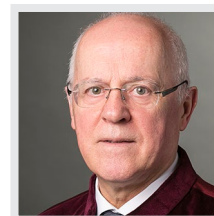
T. von Danwitz
Rechter

S. Rodin
Rechter

F. Biltgen
Rechter

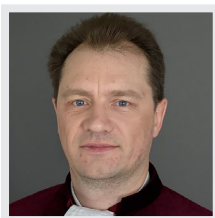
**M. Campos
Sánchez-
Bordona**
Advocaat-generaal

**N. J. Cardoso
da Silva Piçarra**
Rechter

G. Pitruzzella
Advocaat-generaal

I. Jarukaitis
Rechter

P. Pikamäe
Advocaat-generaal

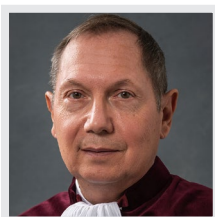
A. Kumin
Rechter

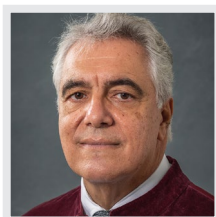
N. Jääskinen
Rechter

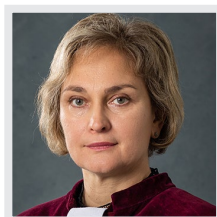
N. Wahl
Rechter

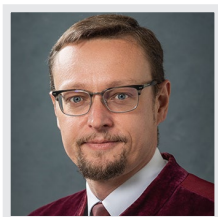
**J. Richard
de la Tour**
Advocaat-generaal

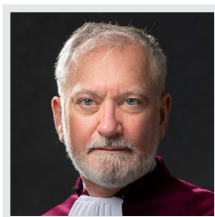
A. Rantos
Advocaat-generaal

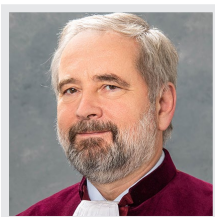
I. Ziemele
Rechter

J. Passer
Rechter

A. M. Collins
Advocaat-generaal

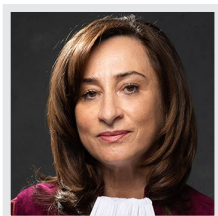
M. Gavalec
Rechter

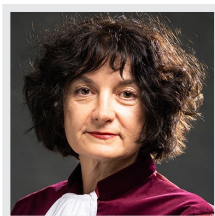
N. Emiliou
Advocaat-generaal

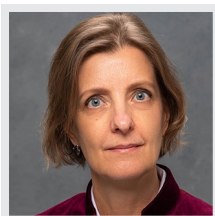
Z. Csehi
Rechter

**O. Spineanu-
Matei**
Rechter

T. Čápetá
Advocaat-generaal

L. Medina
Advocaat-generaal

A. Calot Escobar
Griffier

Protocollaire rangorde per 7 oktober 2022

B Het Gerecht in 2022

Het Gerecht is in hoofdzaak bevoegd om in eerste aanleg kennis te nemen van **rechtstreekse beroepen** tegen handelingen van de instellingen, organen en instanties van de Europese Unie die worden ingesteld door natuurlijke of rechtspersonen (individueel, ondernemingen, verenigingen etc.), mits zij door die handelingen **rechtstreeks en individueel worden geraakt**, en door lidstaten. Het Gerecht neemt ook kennis van rechtstreekse beroepen ter vergoeding van schade die door de instellingen of hun personeelsleden is veroorzaakt.

Een groot deel van de rechtszaken bij het Gerecht is van **economische aard**: intellectuele eigendom (merken, tekeningen en modellen van de Europese Unie), mededinging, staatssteun, banktoezicht en toezicht op de financiële sector.

Het Gerecht is ook bevoegd om in ambtenarenzaken uitspraak te doen over geschillen tussen de Europese Unie en haar personeelsleden.

Tegen de **beslissingen** van het Gerecht kan een tot rechtsvragen beperkte **hogere voorziening** worden ingesteld bij het Hof van Justitie. In zaken die reeds tweemaal zijn onderzocht (door een onafhankelijke kamer van beroep en vervolgens door het Gerecht), laat het Hof van Justitie de hogere voorziening uitsluitend toe wanneer daarbij een vraag aan de orde komt die belangrijk is voor de eenheid, de samenhang of de ontwikkeling van het Unierecht.

Werkzaamheden en ontwikkeling van het Gerecht

Het jaar 2022 werd overschaduwd door de terugkeer van oorlog op ons continent. Deze verschrikkelijke gebeurtenis moet voor alle Europeanen een moment zijn om collectief stil bij te staan. Vrede is nooit vanzelfsprekend en vereist de inzet van allen. Onze instelling vervult hierin een centrale rol. Het Hof van Justitie en het Gerecht hebben immers tot taak om de naleving van het recht en de bescherming van de menselijke waardigheid te verzekeren. In de Unie worden conflicten niet opgelost door dreigementen en wapens, maar door debatten en het recht. In deze context wordt van het Gerecht verlangd dat het, soms op zeer korte termijn, de rechtmatigheid toetst van de beperkende maatregelen die de Unie heeft vastgesteld tegen personen of entiteiten die in verband worden gebracht met de agressie waaraan de Russische Federatie zich sinds februari 2022 schuldig heeft gemaakt. Zo heeft de Grote kamer van het Gerecht in de zaak *RT France/Raad* in het kader van een versnelde procedure uitspraak kunnen doen binnen vijf maanden nadat deze zaak aanhangig was gemaakt. Tot op heden zijn meer dan 70 zaken aangebracht over beperkende maatregelen die verband houden met het gewapende conflict. Het strekt onze Unie tot eer dat dergelijke maatregelen niet door willekeur worden gekenmerkt en dus door onafhankelijke en onpartijdige rechters kunnen worden getoetst.

904

nieuwe zaken

Meer dan ooit weerspiegelen de zaken die bij het Gerecht aanhangig zijn gemaakt, de grote maatschappelijke uitdagingen waarvoor ons continent zich gesteld ziet. Afgezien van beperkende maatregelen, die overigens niet alleen betrekking hebben op de aanval tegen Oekraïne, gaat het bijvoorbeeld om het reguleren van de concurrentie rond digitale reuzen en het reguleren van staatssteun, met name op fiscaal gebied en in de energie- en milieusector. Ook het bancaire en financieel recht, de bescherming van persoonsgegevens, de gemeenschappelijke handelspolitiek en de regulering van de energiemarkten vragen de aandacht van het Gerecht. Gelet op de recente ontwikkelingen in de wetgeving en in een context van almaar toenemende internationale spanningen is het zeer wel mogelijk dat het toezicht op de rechtmatigheid van de handelingen van de instellingen van de Unie nóg intensiever zal worden.

Laat het duidelijk wezen: het Gerecht is zich ten volle bewust van zijn verantwoordelijkheden en beschikt over de middelen om zich van die verantwoordelijkheden te kwijten. Zo heeft deze rechterlijke instantie er het afgelopen jaar acht nieuwe leden bij gekregen, waarmee de krachtens verordening 2015/2422 in gang gezette hervorming haar definitieve beslag heeft gekregen. Het Gerecht is thans samengesteld uit 54 leden en heeft dus eindelijk twee rechters per lidstaat. Met het oog op de nieuwe periode van drie jaar die in september 2022 is ingegaan, heeft het zich ook nader beraden op zijn organisatie en werkmethoden. Daarbij is de aandacht vooral uitgegaan naar een grondiger rechterlijk toezicht, de begeleiding van procespartijen gedurende het hele verloop van het geding en de duur van de procedure (gemiddeld 16,2 maanden in 2022). Dit versterkte en gereorganiseerde Gerecht heeft een eigen koers uitgezet: het wil kwaliteitsrechtspraak bieden die begrijpelijk is voor de justitiabele, binnen termijnen die stroken met de verwachtingen van de hedendaagse wereld.

De gerechtelijke structuur van de Unie moet zich voortdurend aanpassen aan de uitdagingen van onze tijd. In die geest heeft het Hof van Justitie in november 2022 een wetgevingsverzoek ingediend dat met name beoogt de specifieke gebieden te omschrijven waarop het Gerecht kennis zou mogen nemen van prejudiciële vragen die door de rechterlijke instanties van de lidstaten worden gesteld (artikel 256 VWEU). Het Gerecht staat klaar ter ondersteuning van het Hof van Justitie, dat met een stijgende werklast wordt geconfronteerd. Nauw betrokken als het geweest is bij de gedachtewisselingen die aan dit initiatief vooraf zijn gegaan, treft het reeds de nodige voorbereidingen voor de uitvoering ervan.

Marc van der Woude

President van het Gerecht

792

rechtstreekse beroepen waarvan:

Staatssteun en mededinging **76**

Intellectuele en industriële eigendom **270**

EU-ambtenarenzaken **66**

Andere rechtstreekse beroepen (waaronder **21** beroepen die **380** door de lidstaten zijn ingesteld)

54

aanvragen voor rechtsbijstand

Een partij die niet in staat is om de proceskosten te dragen, kan rechtsbijstand aanvragen.

858
afgesloten zaken

760 rechtstreekse beroepen waarvan:

Staatssteun en mededinging **87**

Intellectuele en industriële eigendom **291**

EU-ambtenarenzaken **103**

Andere rechtstreekse beroepen **279**

Gemiddelde procesduur: **16,2** maanden

Percentage beslissingen waartegen hogere voorziening is ingesteld bij het Hof van Justitie: **26 %**

1 474

aanhangige zaken
op 31 december 2022

Voornaamste behandelde onderwerpen

Aanbestedingen	22
Beperkende maatregelen	122
Economisch en monetair beleid	204
EU-ambtenarenstatuut	96
Intellectuele en industriële eigendom	299
Landbouw	30
Mededinging	65
Milieu	22
Staatssteun	293
Toegang tot documenten	30

[Zie de gedetailleerde
statistieken van het Gerecht](#)

Nieuwe ontwikkelingen in de rechtspraak

Net als elders staat ook bij het Gerecht het leven niet stil. Terwijl de gedingen die voortvloeien uit de COVID-19-pandemie het Gerecht nog steeds voor nieuwe uitdagingen stellen, zoals blijkt uit het arrest *Roos e.a./Parlement* van 27 april 2022 ([T-710/21](#), [T-722/21](#) en [T-723/21](#)), waarin het voor het eerst de rechtmatigheid heeft onderzocht van bepaalde beperkingen die de instellingen van de Europese Unie ter bescherming van de gezondheid van hun personeelsleden hadden opgelegd, is de aanvalsoorlog die de Russische Federatie op 24 februari 2022 tegen Oekraïne heeft gelanceerd, een nieuwe bron van juridische geschillen geworden. In zijn arrest *RT France/Raad* van 27 juli 2022 ([T-125/22](#)) heeft het Gerecht (Grote kamer) in het kader van een versnelde procedure een uitspraak zonder precedent gedaan over de rechtmatigheid van beperkende maatregelen die de Raad had opgelegd teneinde de uitzending van audiovisuele content te verbieden.

Deze veelbewogen tijden kunnen echter niet de talrijke vorderingen overschaduwen die het Gerecht op de meer traditionele gebieden van zijn rechtspraak heeft geboekt.

Zo heeft het Gerecht zich op institutioneel gebied in het arrest *Verelst/Raad* van 12 januari 2022 ([T-647/20](#)) voor het eerst gebogen over de rechtmatigheid van uitvoeringsbesluit 2020/1117 houdende benoeming van de Europese aanklagers van het Europees Openbaar Ministerie, dat is vastgesteld op grond van verordening 2017/1939 betreffende nauwere samenwerking bij de instelling van dit Openbaar Ministerie. Na afloop van zijn onderzoek is het Gerecht tot de bevinding gekomen dat de Raad over een ruime beoordelingsmarge beschikte bij de evaluatie en vergelijking van de verdiensten van de kandidaten voor het ambt van Europees aanklager van een lidstaat en dat de selectie en benoeming van de succesvolle kandidaat in casu binnen de grenzen van deze ruime beoordelingsmarge had plaatsgevonden. Op aanbestedingsgebied heeft het Gerecht in het arrest *Leonardo/ Frontex* van 26 januari 2022 ([T-849/19](#)) de ontvankelijkheid onderzocht van een beroep tot nietigverklaring van een aankondiging van een opdracht en de bijbehorende bijlagen dat was ingesteld door een onderneming die niet had deelgenomen aan de in het kader van deze aankondiging georganiseerde aanbesteding. Het Gerecht, dat oordeelde in uitgebreide formatie, kwam tot de conclusie dat een onderneming

die aantoont dat de bepalingen van het bestek haar hebben belet om deel te nemen aan een aanbestedingsprocedure, er belang bij kan hebben om verschillende aanbestedingsstukken aan te vechten. Op mededingingsgebied ten slotte heeft het Gerecht zich in het arrest *Illumina/Commissie* van 13 juli 2022 ([T-227/21](#)) voor het eerst uitgesproken over de toepassing van het verwijzingsmechanisme van artikel 22 van verordening nr. 139/2004 betreffende concentraties op een transactie die in de om verwijzing verzoekende staat niet hoefde te worden aangemeld, maar die de verwerving inhield van een onderneming waarvan het belang voor de mededinging niet tot uiting kwam in haar omzetcijfer. In deze zaak heeft het Gerecht de principe-uitspraak gedaan dat de Commissie zich in een dergelijke situatie bevoegd kan verklaren.

Savvas S. Papasavvas

Vicepresident van het Gerecht

De leden van het Gerecht

Het Gerecht bestaat uit twee rechters per lidstaat.

De rechters worden gekozen uit personen die alle waarborgen voor onafhankelijkheid bieden en over de nodige bekwaamheid beschikken om een hoog rechterlijk ambt te bekleden. Zij worden in onderlinge overeenstemming door de regeringen van de lidstaten benoemd na raadpleging van een comité dat van advies moet dienen over de geschiktheid van de kandidaten. Zij worden benoemd voor zes jaar en kunnen worden herbenoemd. Zij kiezen uit hun midden voor drie jaar de president en de vicepresident. Zij benoemen een griffier voor een mandaat van zes jaar.

De rechters oefenen hun ambt in volstrekte onpartijdigheid en onafhankelijkheid uit.

In januari 2022 hebben Ioannis Dimitrakopoulos (Griekenland), Damjan Kukovec (Slovenië) en Suzanne Kingston (Ierland) het ambt van rechter in het Gerecht aanvaard.

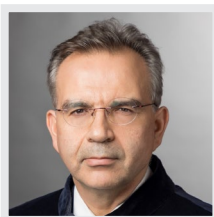
In juli 2022 hebben Tihamér Tóth (Hongarije) en Beatrix Ricziová (Slowakije) het ambt van rechter in het Gerecht aanvaard.

In september 2022 hebben Elisabeth Tichy-Fisslberger (Oostenrijk), William Valasidis (Griekenland) en Steven Verschuur (Nederland) het ambt van rechter in het Gerecht aanvaard.

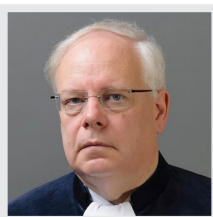

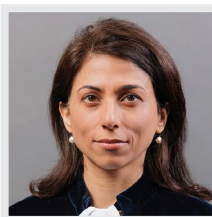
M. van der Woude
President

S. S. Papasavvas
Vicepresident

D. Spielmann
President van de
Eerste kamer

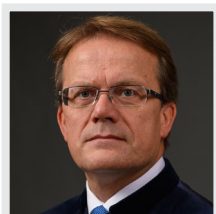
A. Marcoulli
President van de
Tweede kamer

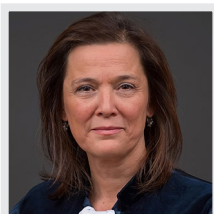
F. Schalin
President van de
Derde kamer

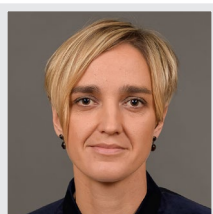
**R. da Silva
Passos**
President van de
Vierde kamer

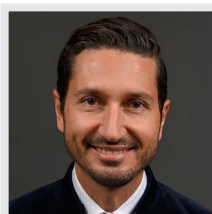
J. Svenningsen
President van de
Vijfde kamer

M. J. Costeira
President van de
Zesde kamer

**K. Kowalik-
Bańczyk**
President van de
Zevende kamer

A. Kornezov
President van de
Achtste kamer

L. Truchot
President van de
Negende kamer

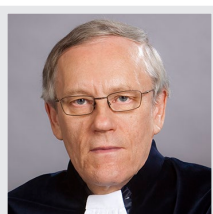
O. Porchia
President van de
Tiende kamer

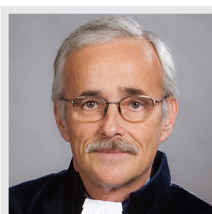
M. Jaeger
Rechter

**S. Frimodt
Nielsen**
Rechter

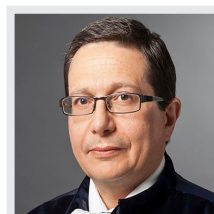
H. Kanninen
Rechter

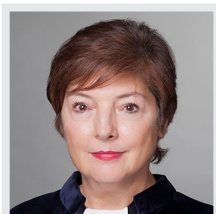
J. Schwarcz
Rechter

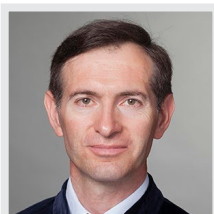
M. Kancheva
Rechter

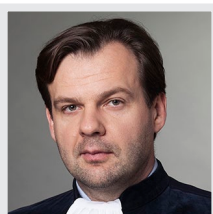
E. Buttigieg
Rechter

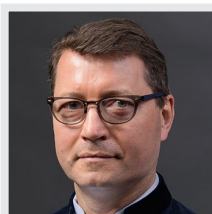
V. Tomljenović
Rechter

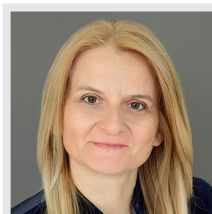
S. Gervasoni
Rechter

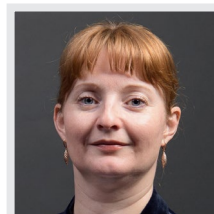
L. Madise
Rechter

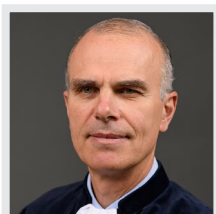
V. Valančius
Rechter

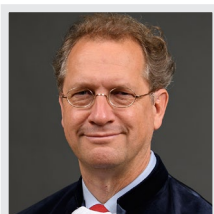
N. Póltorak
Rechter

I. Reine
Rechter

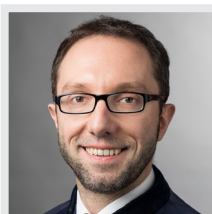
P. Nihoul
Rechter

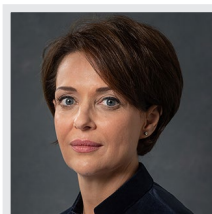
U. Öberg
Rechter

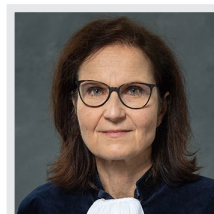
C. Mac Eochaidh
Rechter

G. De Baere
Rechter

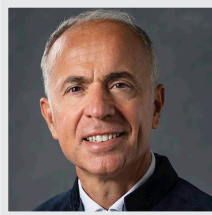
R. Frendo
Rechter

T. R. Pynnä
Rechter

J. C. Laitenberger
Rechter

R. Mastroianni
Rechter

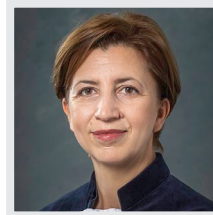
**J. Martín y Pérez
de Nanclares**
Rechter

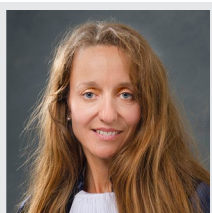
G. Hesse
Rechter

**M. Sampol
Pucurull**
Rechter

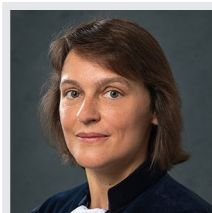
M. Stancu
Rechter

P. Škvařilová-Pelzl
Rechter

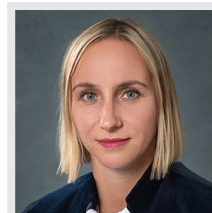
I. Nõmm
Rechter

G. Steinfatt
Rechter

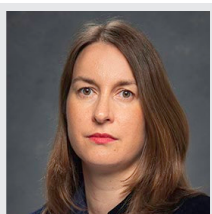
R. Norkus
Rechter

T. Perišin
Rechter

D. Petrлік
Rechter

M. Brkan
Rechter

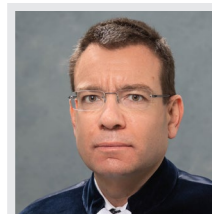
P. Zilgalvis
Rechter

K. Kecsmár
Rechter

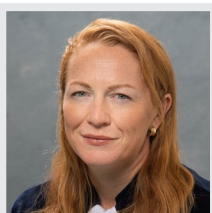
I. Gâlea
Rechter

I. Dimitrakopoulos
Rechter

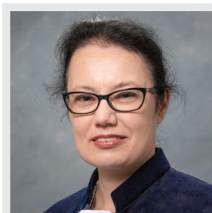
D. Kukovec
Rechter

S. Kingston
Rechter

T. Tóth
Rechter

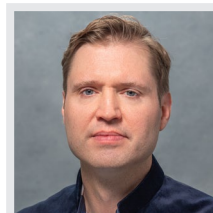
B. Ricziová
Rechter

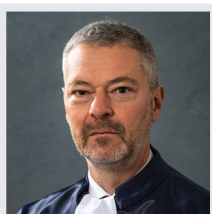
**E. Tichy-
Fisslberger**
Rechter

W. Valasidis
Rechter

S. Verschuur
Rechter

E. Coulon
Griffier

Protocolaire rangorde per 19 september 2022

C De rechtspraak in 2022

Focus De verordening die de betaling uit Europese fondsen koppelt aan eerbiediging van de rechtsstaat is geldig

Arresten *Hongarije/Parlement en Raad* en *Polen/Parlement en Raad* van 16 februari 2022 ([C-156/21](#) en [C-157/21](#))

De rechtsstaat

De rechtsstaat is een van de fundamentele waarden van de Unie en omvat:

- het beginsel van legaliteit, dat een transparante, controleerbare, democratische en pluralistische wetgevingsprocedure impliceert;
- het beginsel van rechtszekerheid;
- het verbod op willekeur van de uitvoerende macht;
- het beginsel van effectieve rechtsbescherming (toegang tot onafhankelijke en onpartijdige gerechten);
- het beginsel van de scheiding der machten;
- het beginsel van non-discriminatie en gelijkheid voor de wet.

Om de begroting van de Unie en haar financiële belangen te beschermen tegen aantastingen die voortvloeien uit schendingen van de rechtsstaat – een van de fundamentele waarden waarop de Unie gegrondvest is – heeft de Unie een nieuw conditionaliteitsregime in het leven geroepen.

Dit regime, dat is ingesteld bij verordening 2020/2092 van het Europees Parlement en de Raad, stelt de ontvangst van middelen uit de Uniebegroting afhankelijk van de naleving door de lidstaten van de beginselen van de rechtsstaat. Op grond van deze verordening kan de Raad naar aanleiding van een onderzoek door de Commissie maatregelen treffen, zoals **de opschorting van betalingen** of financiële correcties, teneinde **de begroting van de Unie** en haar financiële belangen **te beschermen wanneer deze dreigen te worden aangetast door dergelijke schendingen**.

Hongarije en Polen zijn bij het Hof van Justitie tegen deze verordening opgekomen. Gelet op het uitzonderlijk grote belang ervan zijn deze zaken door het Hof van Justitie in voltallige zitting behandeld.

Op 16 februari 2022 heeft het Hof van Justitie **de beroepen** van Hongarije en Polen **verworpen**.

Het Hof van Justitie onderstreept dat de Unie is gegrondvest op gemeenschappelijke waarden van de lidstaten, waaronder de rechtsstaat. Deze gemeenschappelijke waarden bepalen de wezenlijke identiteit van de Unie als gemeenschappelijke rechtsorde en zijn door alle lidstaten bij hun toetreding tot

de Unie aanvaard. De eerbiediging van de beginselen van de rechtsstaat is voor de lidstaten dus een resultaatsverplichting die rechtstreeks voortvloeit uit hun lidmaatschap van de Unie. Het is een voorwaarde voor het genot door deze staten van alle andere rechten die uit de toepassing van de Verdragen voortvloeien.

De financiële belangen van de Unie kunnen ernstig worden aangetast indien een lidstaat de beginselen van de rechtsstaat schendt. Goed financieel beheer kan door de lidstaten enkel worden verzekerd indien de overheidsinstanties overeenkomstig het recht handelen, indien schendingen van het recht effectief worden vervolgd en indien willekeurige of onwettige beslissingen van overheidsinstanties onderworpen kunnen worden aan effectieve rechterlijke toetsing door een onafhankelijke en onpartijdige rechter. De Unie moet dan ook de mogelijkheid hebben om haar financiële belangen te verdedigen, onder meer door maatregelen ter bescherming van de Uniebegroting te treffen. Het Hof stelt derhalve vast dat het bij de bestreden verordening ingestelde regime wel degelijk valt onder het begrip financiële regels met betrekking tot onder meer de wijze waarop de begroting van de Unie wordt uitgevoerd [artikel 322 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)]. De verordening is dus vastgesteld op basis van een juiste rechtsgrondslag.

Naar aanleiding van bepaalde argumenten van Hongarije en Polen zet het Hof voorts uiteen dat het conditionaliteitsmechanisme de procedure van artikel 7 van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) niet omzeilt. De twee procedures streven verschillende doelstellingen na en hebben elk een duidelijk onderscheiden voorwerp. Zo biedt artikel 7 VEU de mogelijkheid om te reageren op (duidelijke risico's op) ernstige en voortdurende schendingen van elk van de gemeenschappelijke waarden waarop de Unie is gegrondvest, terwijl de bestreden verordening slechts van toepassing is op schendingen van de beginselen van de rechtsstaat en dan ook nog uitsluitend indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat deze schendingen van invloed zijn op de begroting.

Artikel 7 VEU

Deze bepaling omschrijft de procedure op grond waarvan bepaalde rechten die uit de toepassing van de Verdragen op een lidstaat voortvloeien, kunnen worden geschorst wanneer er sprake is van een ernstige en voortdurende schending van de in artikel 2 VEU bedoelde gemeenschappelijke waarden van de lidstaten. Hongarije en Polen stelden dat de „conditionaliteitsverordening” een parallelle procedure in het leven roept, waardoor de nauwkeurige voorwaarden van artikel 7 VEU om een lidstaat te mogen bestraffen, op onrechtmatige wijze kunnen worden omzeild.

De eerbiediging van de rechtsstaat stond centraal in verschillende arresten van het Hof, waaronder:

- arrest *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (Onafhankelijkheid van de rechters – Verlaging van de salarissen in de nationale openbare dienst) van 27 februari 2018 ([C-64/16](#));
- arrest *Comissie/Polen* (Tuchtregeling voor rechters – Beperking van het recht en de plicht van nationale rechterlijke instanties om verzoeken om een prejudiciële beslissing aan het Hof voor te leggen) van 15 juli 2021 ([C-791/19](#));
- arrest *Repubblika* (Onafhankelijkheid van de rechters van een lidstaat – Benoemingsprocedure – Bevoegdheid van de minister-president – Betrokkenheid van een commissie voor rechterlijke benoemingen) van 20 april 2021 ([C-896/19](#)).

Het Hof acht het argument dat de beginselen van de rechtsstaat geen concrete materiële inhoud in het Unierecht hebben, evenmin steekhoudend. **Deze beginselen zijn in de rechtspraak zeer grondig uitgewerkt en zijn dus nader gepreciseerd in de rechtsorde van de Unie.** Zij vinden hun oorsprong in gemeenschappelijke waarden die ook door de lidstaten in hun eigen rechtsstelsels worden erkend en toegepast. De lidstaten kunnen dus voldoende nauwkeurig bepalen wat de wezenlijke inhoud van deze beginselen is en welke vereisten uit elk van die beginselen voortvloeien.

Tot slot vereist de uitvoering van het conditionaliteitsmechanisme dat er een **daadwerkelijk verband** bestaat tussen de schending van een beginsel van de rechtsstaat en de aantasting of het ernstige gevaar voor aantasting van het goede financiële beheer van de Unie. Het vereist voorts ook dat de Commissie strenge procedurevoorschriften in acht neemt. Hongarije en Polen kunnen dus niet met succes stellen dat de aan de Commissie en de Raad verleende bevoegdheden een te ruime omvang hebben. Het Hof komt tot de conclusie dat de **bestreden verordening voldoet aan de vereisten van het rechtszekerheidsbeginsel.**

Het rechtszekerheidsbeginsel

Dit beginsel vereist dat rechtsregels duidelijk en nauwkeurig zijn en dat de toepassing ervan voorzienbaar is voor de justitiabelen, met name wanneer zij nadelige gevolgen kunnen hebben. Een regeling moet de belanghebbenden dus in staat stellen hun rechten en plichten ondubbelzinnig te kennen, zodat zij dienovereenkomstig hun voorzieningen kunnen treffen.

Focus Het recht van verenigingen voor milieubescherming om in rechte op te treden

Arrest *Deutsche Umwelthilfe* (Typegoedkeuring van motorvoertuigen) van 8 november 2022 ([C-873/19](#))

Ter bescherming van het milieu en ter verbetering van de luchtkwaliteit verbiedt de verordening van de Europese Unie betreffende de typegoedkeuring van motorvoertuigen het gebruik van instrumenten die het controlesysteem met betrekking tot de uitstoot van vervuilende gassen beïnvloeden teneinde de doeltreffendheid ervan te verminderen (zogeheten „manipulatie-instrumenten”). Dit verbod kent echter in drie situaties een uitzondering, met name wanneer „het instrument nodig is om de motor te beschermen tegen schade of ongevallen en om de veilige werking van het voertuig te verzekeren”.

Deutsche Umwelthilfe, een Duitse vereniging voor milieubescherming, is van mening dat het Duitse federale agentschap voor motorvoertuigenverkeer het betrokken verbod heeft geschonden doordat het voor sommige voertuigen van het merk **Volkswagen** toestemming heeft verleend om **software** te gebruiken **die leidt tot een vermindering van de recirculatie van vervuilende gassen**, in het bijzonder stikstofoxide (NOx). Met behulp van deze software, ook wel aangeduid als „thermovenster”, **kon de hoeveelheid gezuiverde uitlaatgassen worden aangepast** naargelang van de buitentemperatuur. Zo had de software tot resultaat dat de vervuilende gassen enkel volledig werden gezuiverd indien de buitentemperatuur meer dan 15 graden Celsius bedroeg. Voor 2018 bedroeg de gemiddelde jaarlijkse temperatuur in Duitsland echter slechts 10,4 graden Celsius.

Deutsche Umwelthilfe is tegen de verleende toestemming opgekomen bij de Duitse rechter. Die heeft het Hof daarover twee vragen gesteld.

1. De Duitse rechter merkt op dat Deutsche Umwelthilfe naar Duits recht geen beroep kan instellen tegen de door het federale agentschap voor motorvoertuigenverkeer verleende toestemming, omdat de Europese verordening waarop zij zich beroept, niet strekt tot bescherming van individuele burgers. De Duitse rechter vraagt het Hof of dit verenigbaar is met het Verdrag van Aarhus en met het door het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie gewaarborgde recht op effectieve rechterlijke bescherming.

In zijn arrest van 8 november 2022 oordeelt het Hof dat aan **een vereniging voor milieubescherming** die procesbevoegdheid heeft, overeenkomstig het Verdrag van Aarhus, gelezen in samenhang met het Handvest, **niet de mogelijkheid kan worden ontzegd om de nationale rechter te doen toezien op de naleving van bepaalde voorschriften van het milieurecht van de Unie**. Een dergelijke vereniging moet dus in rechte kunnen opkomen tegen de goedkeuring van manipulatie-instrumenten.

2. De Duitse rechter vraagt eveneens of de „noodzaak” om gebruik te maken van het „thermovenster”, waardoor het bij wijze van uitzondering gerechtvaardigd kan zijn om een dergelijk instrument in het voertuig te monteren teneinde de motor te beschermen of de veilige werking ervan te verzekeren, moet worden beoordeeld in het licht van de stand van de techniek op de datum waarop de goedkeuring is verleend dan wel of daarbij ook andere omstandigheden in aanmerking moeten worden genomen.

Het Hof onderstreept dat **een manipulatie-instrument zoals een „thermovenster” bij wijze van uitzondering gerechtvaardigd kan zijn** indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- het instrument dient uitsluitend tot het voorkomen van acute risico's voor de motor in de vorm van schade of ongevallen die voortvloeien uit een gebrekkige werking van een onderdeel van het uitlaatgasrecirculatiesysteem;
- deze schade dient zo ernstig te zijn dat het besturen van het voertuig daardoor een concreet gevaar oplevert;
- ten tijde van de goedkeuring van het instrument of van het voertuig dat ermee is uitgerust kunnen deze risico's met geen enkele andere technische oplossing worden vermeden.

Tot slot **is het manipulatie-instrument**, zelfs indien de noodzaak daartoe is aangetoond, hoe dan ook **verboden, indien het zodanig is geconstrueerd dat het** onder normale verkeersomstandigheden **tijdens het grootste deel van het jaar actief is**. In dat geval zou immers de uitzondering vaker gelden dan het verbod, waardoor op onevenredige wijze afbreuk zou worden gedaan aan het beginsel zelf dat de uitstoot van stikstofoxide (NOx) moet worden beperkt.

Het Hof buigt zich regelmatig over zaken waarin het milieu centraal staat. Tot de meest recente zaken behoren onder meer:

- arrest „*Ville de Paris e.a.*” (Typegoedkeuring van voertuigen – Emissiewaarden voor stikstofoxide – „Real driving emissions”-testprocedure) van 13 januari 2022 ([C-177/19 P e.a.](#));
- arresten *GSMB Invest, Volkswagen en Porsche Inter Auto* en *Volkswagen* [Dieselvoertuigen – Uitstoot van stikstofoxide (NOx) – Verboden manipulatie-instrumenten – „Thermovenster”] van 14 juli 2022 ([C-128/20 e.a.](#));
- arrest *Commissie/Spanje* (Grenswaarden – NO₂) van 22 december 2022 ([C-125/20](#));
- arrest *Ministre de la Transition écologique en Premier ministre* (Aansprakelijkheid van de staat voor luchtvervuiling) van 22 december 2022 ([C-61/21](#)).

Focus Het recht op vergetelheid versus het recht op informatie

Arrest *Google* (Verwijdering van links naar beweerdelijk onjuiste inhoud)
van 8 december 2022 ([C-460/20](#))

De algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

De AVG, die in 2018 in werking is getreden, geeft burgers meer controle op hun persoonsgegevens en legt meer verantwoordelijkheid bij degenen die in het bezit zijn van deze gegevens.

De AVG legt onder meer de volgende rechten vast:

- het recht op informatie over de verwerking van de gegevens;
- het recht op inzage in de betrokken gegevens;
- het recht op correctie van onjuiste of onvolledige gegevens;
- het recht op verwijdering van gegevens die onrechtmatig zijn verwerkt of die, gelet op de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt, niet langer nodig zijn (beter bekend als het „recht op vergetelheid”);
- het recht op overdraagbaarheid van de gegevens (teruggave van de gegevens die aan een verwerkingsverantwoordelijke zijn verstrekt).

De bescherming van persoonsgegevens wordt op het niveau van de Europese Unie geregeld door de algemene verordening gegevensbescherming.

Het recht op bescherming van persoonsgegevens is echter niet absoluut. Het moet overeenkomstig **het evenredigheidsbeginsel** worden afgewogen tegen andere grondrechten. Tot deze andere grondrechten behoort ook het recht op informatie.

In het arrest *Google* van 8 december 2022 heeft het Hof het belang van deze afweging benadrukt, waarna het de betrokken belangen concreet tegen elkaar heeft afgewogen naar aanleiding van een vraag die het Duitse Bundesgerichtshof had gesteld over het recht op vergetelheid.

Het geding betrof twee bestuurders van een groep investeringsmaatschappijen die Google hadden verzocht om de resultaten van een zoekopdracht op hun namen te verwijderen. De zoekresultaten omvatten links naar artikelen waarin het investeringsmodel van deze ondernemingsgroep kritisch werd voorgesteld. De twee bestuurders stelden dat deze artikelen onjuiste beweringen bevatten. Zij verzochten Google bovendien om foto's van hen die werden weergegeven in de vorm van miniaturen (*thumbnails*), zonder dat daarbij enige context werd getoond, te schrappen uit de lijst met zoekresultaten.

Google weigerde om gevolg te geven aan deze verzoeken. Het bedrijf verwees daartoe naar de professionele context van deze artikelen en foto's en stelde niet te weten of de informatie in de artikelen al dan niet juist was.

Het Duitse Bundesgerichtshof, waarbij de zaak aanhangig was gemaakt, heeft het Hof verzocht om de algemene verordening gegevensbescherming uit te leggen in het licht van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie. De verordening bepaalt namelijk uitdrukkelijk dat het recht op vergetelheid is uitgesloten wanneer de verwerking van de betrokken persoonsgegevens noodzakelijk is voor de uitoefening van het recht op vrijheid van informatie.

Het Hof onderstreept dat het **recht op bescherming van het privéleven** en op bescherming van persoonsgegevens in de regel **voorrang heeft op het gerechtvaardigd belang dat internetgebruikers bij toegang tot informatie hebben**. Dit evenwicht kan echter afhangen van de aard van de informatie en de gevoeligheid ervan voor het privéleven van de betrokkene. Het hangt ook af van het belang dat het publiek erbij heeft om over deze informatie te beschikken. Dit belang kan variëren naargelang van de **rol van deze persoon in het openbare leven**.

Het recht op vrije meningsuiting en **informatie** kan evenwel niet in aanmerking worden genomen wanneer (niet onbelangrijke) informatie in de gelinkte content **onjuist blijkt** te zijn.

Wanneer iemand om de verwijdering van gegevens verzoekt, rusten op de exploitant van de zoekmachine de volgende verplichtingen:

- Hij moet nagaan of het is toegestaan om content te blijven opnemen in de lijst met resultaten van zoekopdrachten die via zijn zoekmachine worden uitgevoerd. Wanneer het verzoek met afdoende bewijzen is onderbouwd, moet de exploitant van de zoekmachine dit verzoek inwilligen.
- Indien uit het verzoek niet duidelijk blijkt dat de informatie onjuist is, hoeft de exploitant deze niet te verwijderen. In dat geval moet de verzoeker echter de mogelijkheid hebben om zich tot de toezichthoudende autoriteit of de rechter te wenden, zodat die de nodige controles kan verrichten en de verantwoordelijke exploitant in voorkomend geval kan gelasten de nodige maatregelen te treffen.
- Hij moet internetgebruikers waarschuwen dat er een administratieve of gerechtelijke procedure aanhangig is over het vermeend onjuiste karakter van content.

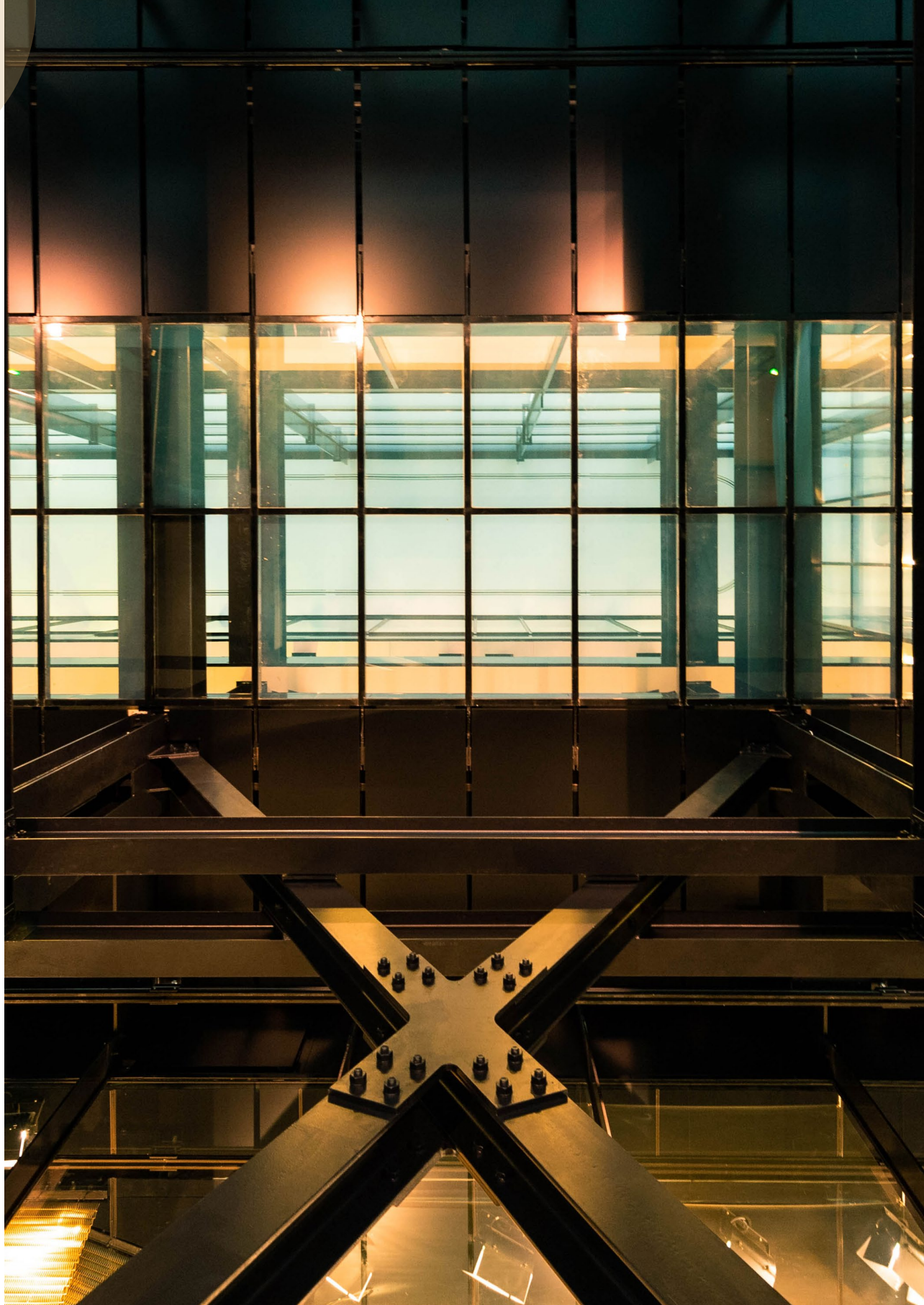

- Hij moet nagaan of de weergave van foto's in de vorm van miniatures (*thumbnails*) noodzakelijk is voor de uitoefening van het recht op vrije informatie van internetgebruikers die deze foto's mogelijk zouden willen bekijken. De weergave van foto's van een persoon vormt namelijk een bijzonder belangrijke inmenging in diens privéleven. Het feit dat met de toegang tot deze foto's een bijdrage wordt geleverd aan een debat van algemeen belang is een doorslaggevend aspect dat in aanmerking moet worden genomen bij de afweging met andere grondrechten.

De bescherming van persoonsgegevens is een thema dat veelvuldig aanleiding geeft tot het instellen van beroep bij het Hof.

Enkele recente arresten in verband met de ontwikkeling van informatie- en communicatietechnologieën zijn:

- arrest *Facebook Ireland en Schrems* van 16 juli 2020 met betrekking tot het beschermingsniveau dat in geval van doorgifte van persoonsgegevens naar een derde land moet worden gewaarborgd ([C-311/18](#));
- arresten *La Quadrature du Net e.a.* van 6 oktober 2020 met betrekking tot het verbod van een nationale regeling waarbij een verplichting tot algemene en ongedifferentieerde doorgifte of bewaring van verkeers- en locatiegegevens werd opgelegd ([C-511/18 e.a.](#));
- arrest *Prokuratuur* van 2 maart 2021 met betrekking tot de toegang van nationale instanties tot verkeers- of locatiegegevens ten behoeve van criminaliteitsbestrijding ([C-746/18](#));
- arrest *Facebook Ireland e.a.* van 15 juni 2021 met betrekking tot de bevoegdheden van de nationale toezichthoudende autoriteiten ([C-645/19](#));
- arrest *Vyriausioji tarnybinės etikos komisija* van 1 augustus 2022 met betrekking tot de transparantie van opgaven van privébelangen van werknemers of bestuurders in de openbare sector ([C-184/20](#)).

Focus Oorlog in Oekraïne: uitzendverbod voor pro-Russische media en vrijheid van meningsuiting

Arrest *RT France/Raad* van 27 juli 2022 ([T-125/22](#))

De kortgedingprocedure

In afwachting van de eindbeslissing van het Gerecht heeft RT France de president van het Gerecht op 8 maart 2022 verzocht het uitzendverbod onmiddellijk op te schorten. Dit verzoek in kort geding is op 30 maart afgewezen. De president was met name van oordeel dat RT France niet had aangetoond dat het verbod haar onherstelbare schade berokkende. Er was dus geen specifiek spoedeisend belang dat opschorting tot de definitieve beslechting van het geding rechtvaardigde.

Op 24 februari 2022 is de Russische Federatie een aanvalsoorlog tegen Oekraïne begonnen. In het kader van haar gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid heeft de Europese Unie op deze schending van het internationale recht gereageerd door de Russische Federatie sancties op te leggen. Op 1 maart 2022 **heeft de Raad van de Europese Unie de uitzendactiviteiten van bepaalde media** in of naar de Unie **verboden teneinde Russische propaganda tegen te gaan**.

Het verbod betrof onder andere RT France, een uit de Russische staatsbegroting gefinancierde televisiezender, die op 8 maart 2022 beroep heeft ingesteld bij het Gerecht van de Europese Unie en om nietigverklaring van dit besluit van de Raad heeft verzocht.

Gelet op het belang en de spoedeisendheid van de zaak heeft het Gerecht (Grote kamer, 15 rechters) voor het eerst ambtshalve beslist om het geding volgens de versnelde procedure te behandelen, waardoor het in minder dan 5 maanden uitspraak heeft kunnen doen.

Bij arrest van 27 juli verwerpt het Gerecht het beroep in zijn geheel op grond van drie belangrijke overwegingen:

- De Raad beschikt over een ruime beoordelingsmarge bij het bepalen van **beperkende maatregelen** op het gebied van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Hij kan een tijdelijk uitzendverbod met betrekking tot content van bepaalde uit de Russische staatsbegroting gefinancierde media opleggen wanneer deze media de militaire agressie door Rusland ondersteunen. De uniforme toepassing van een dergelijk verbod kan beter worden verwezenlijkt op het niveau van de Unie dan op nationaal niveau.

- Het uitzendverbod, waartoe is besloten zonder RT France vooraf te horen, levert geen schending van de rechten van de verdediging op. In een context van buitengewone omstandigheden, namelijk een extreme noodsituatie doordat aan de grenzen van de Unie oorlog was uitgebroken, was het noodzakelijk om met voortvarendheid te reageren. De onmiddellijke uitvoering van de **maatregelen waarbij een propagandamedium voor de militaire agressie werd verboden, was noodzakelijk om de doeltreffendheid ervan te waarborgen.**
- De vrijheid van meningsuiting vormt een van de wezenlijke fundamenteën van een democratische samenleving. Deze vrijheid geldt niet alleen voor „ideeën” die met instemming worden ontvangen of als onschadelijk worden beschouwd, maar ook voor ideeën die schokken, verontrusten of beledigen. Dit vloeit voort uit de vereisten van het pluralisme, de verdraagzaamheid en de geest van openheid, zonder welke er geen democratische samenleving bestaat.

In democratische samenlevingen kan het echter nodig zijn om **vormen van meningsuiting te bestraffen** die, op grond van onverdraagzaamheid en het gebruik van geweld en de verheerlijking daarvan, haat verspreiden, rechtvaardigen of aanwakkeren.

Het verbod dat aan RT France is opgelegd, streeft deze doelstelling na. Het strekt ertoe om de openbare orde en veiligheid van de Unie, die door de systematische propagandacampagne van Rusland worden bedreigd, te beschermen en om druk uit te oefenen op de Russische autoriteiten, opdat zij een einde maken aan de militaire agressie. Dit verbod is ook evenredig, want het is geschikt en noodzakelijk om de nagestreefde doelstellingen te verwezenlijken. Er bestaan voldoende concrete, nauwkeurige en onderling samenhangende aanwijzingen waaruit blijkt dat **RT France het destabiliserende en agressieve beleid van de Russische Federatie**, dat uiteindelijk tot een grootschalig militair offensief tegen Oekraïne heeft geleid, **op actieve wijze heeft gesteund**. Uit de door RT France verstrekte gegevens kan niet worden afgeleid dat zij doorgaans op evenwichtige wijze en met inachtneming van de „verplichtingen en verantwoordelijkheden” van audiovisuele media informatie over de lopende oorlog verspreidde.

Beperkende maatregelen of sancties

Deze maken deel uit van het instrumentarium waarover de Europese Unie beschikt om de doelstellingen van haar gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid te bevorderen. Tot deze doelstellingen behoren onder meer de bescherming van haar waarden, fundamentele belangen en veiligheid, de consolidering en ondersteuning van de democratie, de rechtsstaat, de mensenrechten en de beginselen van het internationaal recht, de handhaving van de vrede, de voorkoming van conflicten en de versterking van de internationale veiligheid.

Deze maatregelen kunnen worden vastgesteld jegens regeringen van derde landen of niet-statelijke entiteiten (zoals ondernemingen) en individuen (zoals terroristische groeperingen). In het merendeel van de gevallen zijn de maatregelen gericht tegen personen of entiteiten en bestaan zij in de bevrozing van tegoeden en EU-reisverboden.

Bij het Gerecht worden veel zaken aanhangig gemaakt die betrekking hebben op beperkende maatregelen. Het gaat hierbij onder meer om sancties in het kader van acties die de territoriale integriteit, de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen, sancties wegens de situatie in Syrië en in Belarus, of sancties die worden opgelegd aan de Democratische Republiek Congo.

Focus Recordboete van 4,125 miljard EUR voor Google wegens de beperkingen die het bedrijf heeft opgelegd aan fabrikanten van mobiele Android-toestellen

Arrest *Google en Alphabet/Commissie* (Google Android) van 14 september 2022 ([T-604/18](#))

Google is een onderneming in de sector informatie- en communicatietechnologieën die gespecialiseerd is in internetgerelateerde producten en diensten. Haar inkomsten worden voornamelijk gegenereerd door haar vlaggenschip, de zoekmachine Google Search. Het bedrijfsmodel van Google is gebaseerd op de interactie tussen enerzijds een aantal producten en diensten die merendeels kosteloos aan de gebruikers worden aangeboden en anderzijds onlinereclamediensten waarbij gebruik wordt gemaakt van de gegevens die van deze gebruikers worden verzameld. Google biedt tevens het besturingssysteem Android aan, waarmee volgens de Europese Commissie in juli 2018 ongeveer 80 % van de smart mobile devices in Europa was uitgerust.

Naar aanleiding van klachten heeft de Commissie in 2015 een procedure tegen Google ingeleid. Deze procedure heeft er in 2018 toe geleid dat Google een geldboete van 4,343 miljard EUR heeft gekregen wegens de onrechtmatige beperkingen die zij aan fabrikanten van mobiele Android-toestellen en exploitanten van mobiele netwerken had opgelegd. Deze beperkingen bestonden erin dat fabrikanten van mobiele Android-toestellen:

- verplicht waren om Google Search en Chrome vooraf te installeren teneinde een exploitatielicentie van Play Store te kunnen krijgen;
- geen toestellen mochten verkopen die waren uitgerust met Android-versies die niet door Google waren goedgekeurd;
- geen concurrerende zoekdienst mochten pre-installeren om zodoende een deel van de reclame-inkomsten van Google te kunnen verwerven.

Volgens de Commissie hadden **deze beperkingen** tot doel om de **machtspositie van de zoekmachine van Google** en de inkomsten uit de aan de zoekopdrachten gekoppelde advertenties te consolideren.

Wat is misbruik van een machtspositie?

Een machtspositie is een situatie waarin een onderneming economische macht heeft die haar in staat stelt om de instandhouding van daadwerkelijke mededinging te belemmeren en om zich onafhankelijk van haar concurrenten, klanten, leveranciers en eindafnemers te gedragen.

Het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verbiedt ondernemingen om misbruik van hun machtspositie te maken teneinde de mededinging te beperken of te vervalsen, bijvoorbeeld door onbillijke prijzen of exclusieve verkoopovereenkomsten op te leggen of door getrouwheidspremies aan leveranciers toe te kennen om hen bij de concurrentie weg te kapen.

Dit is de hoogste geldboete die in Europa ooit is opgelegd door een mededingingsautoriteit. Google heeft bij het Gerecht beroep ingesteld om het besluit van de Commissie aan te vechten.

In de zaak *Google en Alphabet* bestond het dossier uit meer dan 100 000 bladzijden. Ter terechtzitting waren 72 advocaten en vertegenwoordigers aanwezig, die 13 verschillende partijen vertegenwoordigden [de verzoekende partij (Google en Alphabet), de verwerende partij (de Europese Commissie), en 11 interveniënten ter ondersteuning van de verzoekende dan wel de verwerende partij]. De terechtzitting nam vijf dagen in beslag.

Het geding werd beslecht in het arrest *Google en Alphabet/Commissie* van 14 september 2022. **Het Gerecht heeft het besluit van de Commissie ruimschoots bevestigd en het beroep in de kern verworpen.** Wél was het Gerecht van oordeel dat de Commissie niet genoegzaam had aangetoond dat bepaalde gedragingen van Google de mededinging konden beperken, en dat zij Google niet de mogelijkheid had mogen ontzeggen om haar argumenten op dit punt tijdens een hoorzitting naar voren te brengen. Op grond van zijn eigen beoordeling van de omstandigheden heeft het Gerecht **de aan Google opgelegde geldboete uiteindelijk verlaagd tot 4,125 miljard EUR.**

Het Gerecht onderzoekt de feiten en gaat na of het recht juist is toegepast

Mededingingszaken bij het Gerecht zijn veelal complex en omvangrijk. Het Gerecht oordeelt in eerste aanleg: het onderzoekt dus niet alleen of de Commissie het recht correct heeft toegepast, maar ook of de feiten voldoende vaststaan. De dossiers kunnen bewijselementen en gedetailleerde economische studies bevatten die beogen de gevolgen van de gedragingen van ondernemingen op de markt te bewijzen dan wel te betwisten.

Arrest *Qualcomm/Commissie* van 15 juni 2022 ([T-235/18](#))

In een andere zaak betreffende misbruik van machtspositie kwam het Gerecht tot een volledige nietigverklaring van het besluit waarbij de Commissie aan Qualcomm een geldboete van circa 1 miljard EUR had opgelegd omdat deze onderneming misbruik had gemaakt van haar machtspositie op de markt voor LTE-chipsets (elektronische componenten waarmee smartphones en tablets worden uitgerust). Volgens de Commissie bestond het misbruik erin dat overeenkomsten waren gesloten die voorzagen in incentives en op grond waarvan Apple LTE-chipsets uitsluitend van Qualcomm mocht betrekken. Het Gerecht heeft verschillende procedurele gebreken vastgesteld waardoor de rechten van verdediging van Qualcomm waren geschonden, waaronder met name het feit dat een registratie ontbrak van sommige besprekingen die in het kader van het onderzoek waren gevoerd. Het Gerecht heeft tevens opgemerkt dat de Commissie bij haar analyse van de mededingingsbeperkende gevolgen van de overeenkomsten niet alle relevante feitelijke omstandigheden in aanmerking had genomen, met name het feit dat het Apple aan een technisch alternatief voor LTE-chipsets ontbrak.

Terugblik op de belangrijkste arresten van het jaar

Milieu

De bescherming van fauna en flora, de verontreiniging van lucht, bodem en water en de risico's in verband met gevaarlijke stoffen zijn stuk voor stuk uitdagingen waaraan de Europese Unie het hoofd

helpt te bieden door strenge regels uit te vaardigen, bijvoorbeeld met betrekking tot de vaststelling van grenswaarden voor de uitstoot van verontreinigende stoffen, met name in agglomeraties.

Het Hof van Justitie en het milieu

[Bekijk de video op YouTube](#)

In het kader van een tegen Italië ingeleide inbreukprocedure heeft de Commissie het Hof van Justitie verzocht vast te stellen dat deze lidstaat zijn verplichtingen niet is nagekomen door stelselmatig en voortdurend de jaarlijkse grenswaarden voor de uitstoot van stikstofdioxide (NO_2) in verschillende zones – namelijk de steden Turijn, Milaan, Bergamo, Brescia, Genua, Florence, Rome en Catania – niet in acht te nemen. In zijn arrest heeft het Hof het beroep van de Commissie toegewezen en vastgesteld dat **Italië** niet heeft voldaan aan zijn verplichtingen krachtens richtlijn 2008/50 door niet te voorkomen **dat de jaarlijkse grenswaarden voor stikstofdioxide stelselmatig en voortdurend worden overschreden**. Voorts is Italië zijn verplichtingen niet nagekomen door niet vanaf 11 juni 2010 maatregelen te treffen – zoals beter aangepaste luchtkwaliteitsplannen of specifieke aanvullende maatregelen ter bescherming van kwetsbare bevolkingsgroepen – om de inachtneming van de NO_2 -grenswaarden in de betrokken zones te verzekeren.

[Arrest Commissie/Italië \(Grenswaarden voor \$\text{NO}_2\$ \) van 12 mei 2022 \(C-573/19\)](#)

De directie Onderzoek en Documentatie biedt juridische beroepsbeoefenaren, als onderdeel van haar Verzameling samenvattingen, een „[Selectie van belangrijke arresten](#)” en een „[Maandelijks bulletin van de rechtspraak](#)” van het Hof van Justitie en het Gerecht aan.

De schipbreuk van de olietanker *Prestige* voor de kust van Galicië (Spanje) in november 2002 heeft een grote olievlek bij de Spaanse en de Franse kust veroorzaakt. Het is de grootste milieuramp die Spanje ooit heeft gekend. In het kader van een geding over de **schade die het gevolg was van de** door deze schipbreuk veroorzaakte **olievlek** heeft het Hof geoordeeld dat een beslissing van een Britse rechterlijke instantie waarin een arbitraal vonnis uit het Verenigd Koninkrijk wordt overgenomen, niet in de weg kan staan aan de erkenning van een Spaanse rechterlijke beslissing waarbij een verzekeraar tot vergoeding van deze schade wordt veroordeeld. Het Hof was namelijk van oordeel dat een arbitraal vonnis slechts aan de erkenning van rechterlijke beslissingen van andere lidstaten in de weg kan staan wanneer de inhoud ervan ook had kunnen worden overgenomen in een met inachtneming van verordening nr. 44/2001 gegeven rechterlijke beslissing. In casu kon de Britse rechterlijke beslissing zich volgens het Hof niet verzetten tegen de erkenning van de rechterlijke beslissing die in Spanje was gegeven naar aanleiding van een rechtstreekse vordering die door de gelaedeerde jegens de verzekeraar was ingesteld tot daadwerkelijke vergoeding van de door hem geleden schade.

[Arrest *London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association* van 20 juni 2022 \(C-700/20\)](#)

Energie

In een context die wordt gekenmerkt door de oorlog in Oekraïne en de energieafhankelijkheid van het Europese continent ten opzichte van de rest van de wereld, zorgt de Europese Unie voor de energievoorziening en -zekerheid op haar grondgebied. Zij draagt bij tot het garanderen van de werking van de energiemarkt en tot het beheersen van de snel stijgende energieprijzen, met name voor gas en elektriciteit. Zij zorgt ook voor

de interconnectie van de energienetwerken van de lidstaten, bevordert de ontwikkeling van hernieuwbare energie en zet in op de vermindering van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Aangezien de investeringen van de lidstaten de mededinging op de energiemarkt in gevaar kunnen brengen, moet het Gerecht beoordelen of zij verenigbaar zijn met het Unierecht.

Oostenrijk betwistte het besluit waarbij de Commissie de investeringssteun had goedgekeurd die **Hongarije** aan een staatsonderneming had toegekend voor **de ontwikkeling van twee kernreactoren** die in aanbouw waren op de locatie van de kerncentrale van Paks. Het Gerecht heeft de argumenten van Oostenrijk onderzocht. Deze lidstaat beweerde onder meer dat de steun tot een onevenredige versterking van de mededinging en tot ongelijke behandeling leidde waardoor producenten van hernieuwbare energie van de **elektriciteitsmarkt** werden uitgesloten. Het Gerecht kwam tot de conclusie dat de analyse van de Commissie correct en volledig was en dat op grond daarvan kon worden vastgesteld dat de **toegekende steun verenigbaar was met het Unierecht**. De elektriciteit die de nieuwe reactoren zouden gaan produceren zou namelijk op transparante wijze op de groothandelsmarkt beschikbaar zijn voor alle marktpelers. Er was dus geen risico dat de door de vennootschap Paks II geproduceerde elektriciteit zou worden gemonopoliseerd in langlopende contracten die een risico inhouden voor de marktliquiditeit.

[Arrest Oostenrijk/Commissie van 30 november 2022 \(T-101/18\)](#)

In 2015 is de Hongaarse gastransmissiesysteembeheerder (FGSZ) een project voor regionale samenwerking gestart met het doel de energie-onafhankelijkheid te vergroten door gebruik te gaan maken van **gas uit de Zwarte Zee**. Dit project voorzag in de verhoging van capaciteit tussen onder meer **Hongarije en Oostenrijk**. In 2018 heeft de Oostenrijkse regulerende instantie het voorstel van de Oostenrijkse gastransmissiesysteembeheerder (GCA) met betrekking tot dit onderdeel van het project goedgekeurd, terwijl de Hongaarse regulerende instantie (MEKH) op voorstel van FGSZ tot een tegengesteld besluit is gekomen. Bij gebreke van een gecoördineerd besluit tussen de betrokken nationale regulerende instanties heeft het Agentschap van de Europese Unie voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) zich in augustus 2019 ter zake bevoegd verklaard en het door GCA voorgestelde onderdeel van het project goedgekeurd. Zowel MEKH als FGSZ is tegen het besluit van ACER opgekomen bij het Gerecht, dat de bepalingen van verordening 2017/459 inzake **het proces om incrementele capaciteit voor het transport van gas te creëren** buiten toepassing heeft verklaard. ACER was derhalve niet bevoegd om het goedkeuringsbesluit vast te stellen, zodat het Gerecht dit besluit nietig heeft verklaard.

[Arrest MEKH en FGSZ/ACER van 16 maart 2022 \(gevoegde zaken T-684/19 en T-704/19\)](#)

Consumenten

De eerbiediging van de rechten van consumenten, hun welvaart en hun welzijn zijn fundamentele waarden bij de ontwikkeling van het beleid van de Unie. Het Hof ziet toe op de toepassing van de regels ter bescherming van de consumenten, teneinde

hun gezondheid, veiligheid en economische en juridische belangen te waarborgen, ongeacht de plaats waar zij wonen of waar zij zich naartoe verplaatsen of van waaruit zij hun aankopen binnen de Unie doen.

Wat heb ik aan het Hof van Justitie?

[Bekijk de video op YouTube](#)

Het Hof van Justitie: de rechten van EU-consumenten waarborgen

[Bekijk de video op YouTube](#)

Volgens het Unierecht beschikt een consument die online of telefonisch een overeenkomst met een handelaar heeft gesloten in beginsel over een termijn van 14 dagen om de overeenkomst zonder opgave van redenen te herroepen. Dit **herroepingsrecht geldt** echter **niet voor culturele of sportieve evenementen**, zodat organisatoren ertegen worden beschermd dat plaatsen onverkocht blijven. Het Hof heeft gepreciseerd dat deze uitzondering ook van toepassing is op **de aankoop van toegangsbewijzen voor een concert bij een verstrekker van ticketverkoopdiensten** wanneer de organisator van het concert het economische risico draagt.

[Arrest CTS Eventim van 31 maart 2022 \(C-96/21\)](#)

Het Hof heeft geoordeeld dat een **luchtvaartmaatschappij van buiten de EU** (in casu **United Airlines**) die geen vervoersovereenkomst met de passagiers heeft gesloten, maar de vlucht wel heeft uitgevoerd, **de compensatie aan de passagiers in geval van langdurige vertraging van de vlucht verschuldigd kan zijn**. De maatschappij die in het kader van haar passagiersvervoersactiviteit besluit een specifieke vlucht uit te voeren, is immers de luchtvaartmaatschappij die deze vlucht concreet uitvoert. Die maatschappij wordt dus geacht te handelen namens de contractuele luchtvaartmaatschappij (Lufthansa). Het Hof heeft echter benadrukt dat de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert (United Airlines) en die de schade aan de passagier moet vergoeden het recht behoudt om volgens het geldende nationale recht compensatie te vragen van elke persoon, inclusief derden.

[Arrest United Airlines van 7 april 2022 \(C-561/20\)](#)

Naar aanleiding van een meer dan drie uur durende vertraging van hun vlucht van New York naar Boedapest heeft een aantal passagiers de Hongaarse autoriteit die verantwoordelijk is voor de handhaving van de verordening inzake de rechten van luchtreizigers verzocht om luchtvaartmaatschappij LOT op te dragen hun de in die verordening bedoelde compensatie toe te kennen. Deze autoriteit heeft daadwerkelijk overtredingen op de verordening vastgesteld en heeft LOT gelast om elk van de betrokken passagiers een compensatie van 600 EUR toe te kennen. LOT is tegen dit besluit opgekomen bij een Hongaarse rechter, die zich tot het Hof heeft gewend met de vraag of de betrokken instantie een luchtvaartmaatschappij tot betaling van compensatie kon verplichten dan wel of deze bevoegdheid was voorbehouden aan de nationale rechter. Het Hof heeft geoordeeld dat **de nationale instantie die verantwoordelijk is voor de handhaving van de verordening een luchtvaartmaatschappij ertoe kon verplichten om passagiers naar aanleiding van individuele klachten compensatie te betalen**, mits de betrokken lidstaat haar daartoe de bevoegdheid heeft verleend.

[Arrest LOT \(Compensatie gelast door administratieve autoriteit\) van 29 september 2022 \(C-597/20\)](#)

In een door een Litouwse rechter aanhangig gemaakte prejudiciële zaak heeft het Hof uitlegging gegeven aan de richtlijn inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten betreffende artikelen die door een misleidend uiterlijk een gevaar vormen voor de gezondheid of de veiligheid van de consument. In casu ging het om verschillende soorten bruisballen die op levensmiddelen leken en een risico op vergiftiging opleverden voor de consument en met name voor kinderen. Het Hof heeft geoordeeld dat een **lidstaat** onder bepaalde voorwaarden **de distributie van cosmetische producten mag beperken wanneer die met levensmiddelen kunnen worden verward omdat zij daarop lijken, en dus risico's voor de gezondheid kunnen opleveren**. Het heeft gepreciseerd dat het belang van bescherming van de gezondheid of de veiligheid van de consument kan prevaleren boven het recht om bepaalde cosmetische producten in de handel te brengen.

[Arrest Get Fresh Cosmetics van 2 juni 2022 \(C-122/21\)](#)

Gelijke behandeling

Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie waarborgt de gelijkheid voor de wet van eenieder als mens, als werknemer, als burger of als partij bij een gerechtelijke procedure. Zo schept richtlijn 2000/78 een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, waarbij discriminatie op grond van godsdienst of overtuiging, leeftijd, handicap of seksuele geaardheid verboden

is. Het Hof heeft zich over verschillende zaken gebogen waarin sprake zou zijn van directe of indirecte discriminatie, waarbij het steeds heeft benadrukt dat het beginsel van evenredigheid tussen het door de betrokken regels nagestreefde doel en het beginsel van gelijke behandeling in acht moet worden genomen.

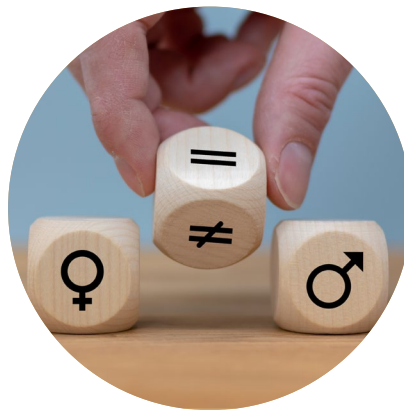
Het Hof van Justitie: gelijke behandeling waarborgen en de rechten van minderheden beschermen

[Bekijk de video op YouTube](#)

In een door een Spaanse rechterlijke instantie aanhangig gemaakte prejudiciële zaak heeft het Hof zich uitgesproken over de verenigbaarheid van de nationale wetgeving inzake **socialezekerheidsuitkeringen voor huishoudelijk personeel** met de Unierichtlijn betreffende gelijke behandeling op het gebied van de sociale zekerheid. De bijzondere socialezekerheidsregeling voor huishoudelijk personeel waarin het Spaanse recht voorzag, omvatte geen bescherming tegen werkloosheid. Het Hof merkte op dat huishoudelijk personeel voornamelijk van het vrouwelijke geslacht is. Het heeft derhalve geoordeeld dat de richtlijn zich verzet tegen deze uitsluiting, die vrouwelijke werknemers bijzonder benadeelt ten opzichte van mannelijke werknemers en dus **indirecte discriminatie op grond van geslacht** inhoudt. Deze uitsluiting wordt verder ook niet gerechtvaardigd door objectieve factoren die niets met discriminatie op grond van dit criterium te maken hebben.

[Arrest TGSS \(Werkloosheid van huishoudelijk personeel\) van 24 februari 2022 \(C-389/20\)](#)

In een door een Portugese rechterlijke instantie aanhangig gemaakte prejudiciële zaak heeft het Hof zich uitgesproken over de vraag of de nationale wetgeving met betrekking tot de berekening van de **vergoeding voor niet-opgenomen jaarlijkse vakantiedagen** verenigbaar was met de Unierichtlijn betreffende **uitzendarbeid**. Het Hof was van oordeel dat de in de bijzondere regeling voor uitzendkrachten bepaalde methode voor de berekening van deze vergoeding en de overeenkomstige vakantietoeslag nadelig voor hen uitviel wat het aantal betaalde vakantiedagen en de hoogte van de vergoeding betrof. De betrokken vergoeding **moet ten minste dezelfde zijn als die welke voor hen zou gelden als zij rechtstreeks door de inlenende onderneming in dienst waren genomen** voor dezelfde functie en voor dezelfde periode.

[Arrest Luso Temp van 12 mei 2022 \(C-426/20\)](#)

De Franstalige arbeidsrechtbank Brussel heeft het Hof gevraagd of de termen „godsdienst of overtuiging” in de richtlijn betreffende gelijke behandeling in arbeid en beroep moeten worden opgevat als twee facetten van hetzelfde beschermde criterium of juist als twee verschillende criteria. Voorts wenste deze rechtbank van het Hof te vernemen of het in het arbeidsreglement van een vennootschap opgenomen verbod om een hoofddoek te dragen directe discriminatie op grond van godsdienst oplevert. Het geding had betrekking op het feit dat de spontane sollicitatie van L.F., een jonge moslima, niet in aanmerking was genomen nadat zij tijdens een gesprek te kennen had gegeven haar hoofddoek niet te zullen afnemen, wat het in dit arbeidsreglement voorgestane neutraliteitsbeleid nochtans vereiste.

In zijn arrest heeft het Hof geoordeeld dat **godsdienst en overtuigingen** (in het bijzonder van levensbeschouwelijke of spirituele aard) **één enkele discriminatiegrond vormen. De interne regel van een onderneming die werknemers verbiedt om zichtbaar religieuze, levensbeschouwelijke of spirituele tekens te dragen vormt echter geen directe discriminatie indien die regel op algemene en niet-gedifferentieerde wijze geldt voor alle werknemers.** Wél kan er sprake zijn van indirecte discriminatie, indien vaststaat dat de daarin opgenomen ogenschijnlijk neutrale verplichting in feite tot gevolg heeft dat personen die een bepaalde godsdienst aanhangen of een bepaalde overtuiging hebben, bijzonder worden benadeeld. Deze indirecte discriminatie kan echter onder bepaalde voorwaarden worden gerechtvaardigd door een legitieme doelstelling. Bij het afwegen van de uiteenlopende belangen in het kader van de beoordeling van de vraag of er sprake is van een rechtvaardiging mag een nationale rechter meer gewicht toekennen aan het belang van religie of overtuiging dan aan dat van met name de vrijheid van ondernemerschap, voor zover dit voortvloeit uit zijn nationale recht.

[Arrest S.C.R.L. \(Kledingstuk met een religieuze connotatie\) van 13 oktober 2022 \(C-344/20\)](#)

Een Italiaanse rechter heeft het Hof de vraag gesteld of **de leeftijdsgrens van 30 jaar** die in de nationale wetgeving is vastgesteld als **maximumgrens voor de toelating tot het openbaar vergelijkend onderzoek voor de aanwerving van politiecommissarissen** verenigbaar is met het Unierecht, in het bijzonder met het non-discriminatiebeginsel. Het Hof heeft geoordeeld dat deze beperking een **verschil in behandeling op grond van leeftijd** vormt. Volgens het Hof is het echter de taak van de nationale rechter om uit te maken of deze beperking wordt gerechtvaardigd door een wezenlijk en bepalend beroepsvereiste, zoals het vereiste dat iemand beschikt over bijzondere fysieke capaciteiten om de taken te kunnen verrichten die daadwerkelijk door een politiecommissaris worden vervuld. Het staat eveneens aan de nationale rechter om na te gaan of deze beperking een legitiem doel nastreeft en of zij evenredig is aan dat doel, waarbij met name dient te worden beoordeeld of de fysieke eliminatietest die deel uitmaakt van het vergelijkend onderzoek een passende en minder beperkende maatregel vormt.

[Arrest Ministero dell'Interno \(Leeftijdsgrens voor de aanwerving als politiecommissaris\) van 17 november 2022 \(C-304/21\)](#)

A is in 1993 tot voorzitter van een werknemersorganisatie verkozen. Deze politieke functie was gebaseerd op vertrouwen, maar vertoonde niettemin bepaalde kenmerken van arbeid in loondienst: A was voltijds tewerkgesteld, ontving een maandsalaris en de wet op betaald verlof was op haar van toepassing. Zij werd om de vier jaar herkozen en bekleedde de functie van voorzitter van deze organisatie tot 2011, toen zij 63 jaar werd en de vastgestelde leeftijdsgrens had overschreden om zich nogmaals kandidaat te stellen bij de in datzelfde jaar geplande voorzittersverkiezing. De Ligebehandlingsnævn (commissie gelijke behandeling) heeft namens A bij de Deense rechter beroep ingesteld tegen HK/Danmark en HK/Privat. Deze rechter heeft zich tot het Hof gewend met de vraag of de richtlijn betreffende **gelijke behandeling in arbeid en beroep** van toepassing was op deze situatie. Het Hof heeft geoordeeld dat een **in de statuten van een werknemersorganisatie vastgestelde leeftijdsgrens om in aanmerking te komen voor de functie van voorzitter van die organisatie, binnen de werkingssfeer van deze richtlijn valt**. De politieke aard van een dergelijke functie of de manier waarop iemand wordt aangeworven (verkiezing) is niet van invloed op de toepassing van deze richtlijn.

[Arrest HK/Danmark en HK/Privat van 2 juni 2022 \(C-587/20\)](#)

Familie

De Europese Unie stelt regels vast teneinde de socialezekerheidsstelsels op elkaar af te stemmen om ervoor te zorgen dat Europese burgers en met name families niet in de uitoefening van hun rechten worden belemmerd omdat zij in verschillende lidstaten van de Unie wonen of omdat zij tijdens hun

leven van de ene lidstaat naar de andere zijn verhuisd. In dezelfde lijn regelt de verordening „Brussel II bis” de justitiële samenwerking binnen de Unie in huwelijkszaken en op het gebied van de ouderlijke verantwoordelijkheid.

In het kader van een prejudiciële zaak met betrekking tot de **overbrenging van de gewone verblijfplaats van een kind** van Zweden naar Rusland heeft het Hof geoordeeld dat een gerecht van een lidstaat zijn bevoegdheid krachtens de verordening Brussel II bis om uitspraak te doen ter zake van de ouderlijke verantwoordelijkheid niet behoudt wanneer de gewone verblijfplaats van het kind in de loop van het geding rechtmatig is overgebracht naar het grondgebied van een derde staat die partij is bij het Verdrag van 's-Gravenhage van 1996.

[Arrest CC \(Overbrenging van de gewone verblijfplaats van een kind naar een derde staat\) van 14 juli 2022 \(C-572/21\)](#)

Aan een Unieburger die niet de Duitse nationaliteit had, werd door de Duitse autoriteiten **kinderbijslag** geweigerd voor de periode van de eerste drie maanden na de vestiging van haar woonplaats in Duitsland. Deze weigering was gebaseerd op het feit dat zij geen inkomen in Duitsland genoot. Aangezien dit vereiste niet geldt voor Duitse onderdanen die terugkeren van een verblijf in een andere lidstaat, heeft de Unieburger deze weigering aangevochten bij een Duitse rechter, die zich tot het Hof heeft gewend. Het Hof heeft geoordeeld dat een dergelijk **verschil in behandeling** een door het Unierecht **verboden discriminatie vormt**. Het heeft evenwel benadrukt dat uit de regelgeving van de Unie naar voren komt dat, anders dan in het geval waarin (zoals in casu) de betrokkene zijn gewone verblijfplaats in de betrokken lidstaat vestigt, een verblijf dat slechts van tijdelijke aard is, niet zou volstaan om aanspraak op deze gelijke behandeling te kunnen maken.

[Arrest *Familienkasse Niedersachsen-Bremen* van 1 augustus 2022 \(C-411/20\)](#)

In januari 2019 heeft **Oostenrijk een aanpassingsmechanisme ingevoerd voor de berekening van het forfaitaire bedrag van de kinderbijslag en de diverse belastingvoordelen** die het toekende aan werknemers van wie de kinderen permanent in een andere lidstaat woonden. De bedragen konden naar boven of naar beneden worden bijgesteld overeenkomstig het algemene prijsniveau in de betrokken lidstaat. De Commissie was van mening dat dit aanpassingsmechanisme en het daaruit voortvloeiende verschil in behandeling tussen met name migrerende werknemers en nationale werknemers in strijd was met het Unierecht. Zij heeft derhalve bij het Hof een beroep wegens niet-nakoming ingesteld tegen Oostenrijk. In zijn arrest heeft het Hof vastgesteld dat dit mechanisme, dat rekening hield met de woonplaats van de kinderen van de werknemers, **in strijd was met het Unierecht, aangezien het een ongerechtvaardigde indirecte discriminatie op grond van de nationaliteit van migrerende werknemers vormde**.

[Arrest *Commissie/Oostenrijk* van 16 juni 2022 \(C-328/20\)](#)

Bescherming van persoonsgegevens

De Europese Unie beschikt over regelgeving die een solide en coherente grondslag biedt voor de bescherming van persoonsgegevens, ongeacht de wijze waarop en de context waarin deze gegevens worden verzameld, bewaard, verwerkt en doorgegeven. Het Hof

van Justitie ziet erop toe dat persoonsgegevens slechts worden verwerkt of bewaard voor zover dat strikt noodzakelijk is en dat daarbij geen onevenredige inbreuk op het recht op privéleven wordt gemaakt.

Het Hof van Justitie in de digitale wereld

[Bekijk de video op YouTube](#)

Proximus, een aanbieder van telecommunicatiediensten in België, geeft ook **telefoongidsen** uit die de naam, het adres en het telefoonnummer van abonnees van de verschillende aanbieders van telefoondiensten bevatten en die **voor het publiek beschikbaar** zijn. Proximus ontvangt deze gegevens van de operatoren, behalve wanneer de abonnee de wens heeft geuit om niet in de telefoongidsen te worden vermeld. In het kader van een verzoek om **intrekking van de toestemming van een abonnee** heeft een Belgische rechterlijke instantie het Hof vragen gesteld over de verplichtingen van Proximus als verantwoordelijke voor de verwerking van persoonsgegevens. Volgens het Hof **moet deze verantwoordelijke passende technische en organisatorische maatregelen nemen om de andere verwerkingsverantwoordelijken erover te informeren dat de betrokken persoon zijn toestemming heeft ingetrokken**. Die andere verantwoordelijken zijn degenen die hem deze gegevens hebben verstrekt of aan wie hij dergelijke gegevens heeft verstrekt. Daarnaast dient de verantwoordelijke redelijke maatregelen te treffen om **de aanbieders van zoekmachines op het internet te informeren over het feit dat een verzoek tot gegevenswissing is gedaan door de betrokken persoon**.

[Arrest Proximus \(Openbare elektronische abonneelijsten\) van 27 oktober 2022 \(C-129/21\)](#)

Het Hof heeft zich opnieuw uitgesproken over de mogelijkheid voor de staat om aanbieders van elektronische communicatiediensten de verplichting op te leggen om **verkeers- en locatiegegevens algemeen en ongedifferentieerd te bewaren**. Het heeft gepreciseerd dat ook wanneer de locatiegegevens slechts vier weken en de verkeersgegevens slechts tien weken worden bewaard, zoals een Duitse wet voorschrijft, het grote aantal verzamelde gegevens het mogelijk maakt om een volledig profiel van de betrokken personen op te stellen. **Deze ernstige inmenging in de persoonlijke levenssfeer is slechts toelaatbaar wanneer er sprake is van een ernstige en actuele bedreiging voor de nationale veiligheid, waaronder met name een terroristische bedreiging**. Wanneer er geen sprake is van dergelijke bedreigingen, beschikken de veiligheidsinstanties over andere maatregelen om criminaliteit te bestrijden, zoals de algemene en ongedifferentieerde bewaring van IP-adressen (d.w.z. een identificatienummer dat wordt toegewezen aan een apparaat dat verbinding maakt met het internet), de gerichte bewaring en de spoedbewaring (de zogeheten „quick freeze” als gevolg van een bevel om de verwerkte en opgeslagen gegevens tijdelijk te bewaren).

[Arrest SpaceNet e.a. van 20 september 2022 \(gevoegde zaken C-793/19 en C-794/19\)](#)

De Ligue des droits humains (LDH), een vereniging zonder winstoogmerk, heeft in juli 2017 bij het Belgische Grondwettelijk Hof beroep ingesteld tot vernietiging van de wet van 25 december 2016, waarbij de PNR-richtlijn (over het gebruik van persoonsgegevens van luchtreizigers), de API-richtlijn (betreffende de verplichting voor vervoerders om passagiersgegevens door te geven) en richtlijn 2010/65 (betreffende formaliteiten voor schepen die aankomen in en/of vertrekken uit havens van de lidstaten) tegelijk in Belgisch recht zijn omgezet. Volgens de LDH schond deze wet het recht op eerbiediging van het privéleven en op bescherming van persoonsgegevens, dat door het Belgische recht en het Unierecht wordt gegarandeerd. Het Hof heeft geoordeeld dat de eerbiediging van de grondrechten vereist dat de uit de PNR-richtlijn voortvloeiende bevoegdheden tot het strikt noodzakelijke worden beperkt. Wanneer een lidstaat **niet met een werkelijke en actuele of voorzienbare terroristische dreiging wordt geconfronteerd**, verzet het Unierecht zich tegen **nationale wetgeving die voorziet in de doorgifte en de verwerking van PNR-gegevens voor vluchten en andere soorten vervoer binnen de Unie**.

[Arrest Ligue des droits humains van 21 juni 2022 \(C-817/19\)](#)

De Franse Cour de cassation heeft het Hof vragen gesteld over de onderlinge verhouding tussen de relevante bepalingen van de richtlijn „privacy en elektronische communicatie”, het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en de richtlijn en de verordening betreffende marktmisbruik. De betrokken nationale wettelijke maatregelen verplichtten operatoren van elektronische communicatiediensten om preventief verkeersgegevens algemeen en ongedifferentieerd te bewaren gedurende een jaar vanaf de datum van registratie. Deze maatregelen moesten bijdragen tot de bestrijding van marktmisbruik, waaronder handel met voorkennis. Het Hof heeft geoordeeld **dat het Unierecht niet toestaat dat verkeers- en locatiegegevens algemeen en ongedifferentieerd worden bewaard met het oog op de bestrijding van marktmisbruik** en meer bepaald handel met voorkennis. Maatregelen die een dergelijke bewaring voorschrijven, gaan verder dan strikt noodzakelijk is en kunnen niet worden gerechtvaardigd in een democratische samenleving.

[Arrest VD en SR van 20 september 2022 \(gevoegde zaken C-339/20 en C-397/20\)](#)

Ruimte van vrijheid, veiligheid en recht

De ruimte van vrijheid, veiligheid en recht zonder binnengrenzen berust op verschillende pijlers: justitiële samenwerking tussen de lidstaten in burgerlijke en strafzaken, politieke samenwerking, toezicht aan de buitengrenzen, asiel en immigratie. De justitiële samenwerking tussen de lidstaten krijgt concreet gestalte in onder meer het Europees aanhoudingsbevel, een rechterlijke beslissing die in een lidstaat wordt uitgevaardigd met het oog op de aanhouding en de overlevering door

een andere lidstaat van een persoon die wordt gezocht teneinde hem strafrechtelijk te vervolgen of aan een vrijheidsstraf te onderwerpen. Op het gebied van asiel bepaalt het Unierecht de voorwaarden waaraan onderdanen van derde landen of staatlozen moeten voldoen om in aanmerking te komen voor internationale bescherming (richtlijn betreffende vluchtelingen). Het Hof wordt regelmatig verzocht om de draagwijdte van de toepasselijke regels te verduidelijken.

In het kader van de migratiecrisis heeft Oostenrijk sinds midden september 2015 opnieuw toezicht ingevoerd aan zijn grenzen met Hongarije en Slovenië. Dit toezicht is vervolgens verschillende malen verlengd. Een Oostenrijkse rechter bij wie een burger dit toezicht heeft aangevochten, heeft het Hof vragen gesteld over de verenigbaarheid ervan met het Unierecht. Het Hof heeft geoordeeld dat **een lidstaat in geval van een ernstige bedreiging van zijn openbare orde of binnenlandse veiligheid opnieuw toezicht aan zijn grenzen** met andere lidstaten **kan invoeren**, met dien verstande dat dit toezicht **in totaal niet langer dan zes maanden mag duren**. Alleen indien er zich een nieuwe ernstige bedreiging voordoet, kan het gerechtvaardigd zijn om een dergelijke maatregel opnieuw toe te passen.

Arrest Landespolizeidirektion Steiermark e.a. (Maximumduur van het grenstoezicht aan de binnengrenzen) van 26 april 2022 (C-368/20)

In juni 2016 hebben de Italiaanse rechterlijke autoriteiten tegen KL, een in Frankrijk wonende Italiaanse onderdaan, een **Europees aanhoudingsbevel** (EAB) uitgevaardigd met het oog op de tenuitvoerlegging van een gevangenisstraf van twaalf jaar en zes maanden. Deze veroordeling kwam overeen met de cumulatie van vier straffen die waren opgelegd voor vier strafbare feiten die in Italië waren gepleegd, waaronder een als „vernieling en plundering” gekwalificeerd strafbaar feit. De cour d’appel d’Angers (Frankrijk) heeft de overlevering van KL aan de Italiaanse rechterlijke autoriteiten geweigerd op grond dat twee van de handelingen in Frankrijk niet strafbaar zijn. De bestanddelen van het strafbare feit „vernieling en plundering” verschillen namelijk in de beide betrokken lidstaten: naar Italiaans recht duidt dit strafbare feit op meerdere en ernstige daden van vernieling en beschadiging die met name gepaard gaan met een verstoring van de openbare orde, terwijl het in gevaar brengen van de openbare orde door grootschalige vernieling van roerende of onroerende goederen naar Frans recht niet uitdrukkelijk strafbaar is gesteld. Het Hof heeft geoordeeld dat **er geen exacte overeenstemming behoeft te bestaan tussen de bestanddelen van het betrokken strafbare feit in de uitvaardigende lidstaat en de uitvoerende lidstaat**. De uitvoerende rechterlijke autoriteit kan de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel dus niet weigeren op grond dat slechts een deel van de feiten die in de uitvaardigende lidstaat het betrokken strafbare feit vormen, ook strafbaar is in de uitvoerende lidstaat.

[Arrest Procureur général près la cour d’appel d’Angers van 14 juli 2022 \(C-168/21\)](#)

Een Russische staatsburger die op zestienjarige leeftijd een zeldzame vorm van bloedkanker heeft ontwikkeld, wordt behandeld in Nederland. Zijn medische behandeling, die in Rusland niet is toegestaan, bestaat onder meer in het toedienen van medicinale cannabis met het oog op pijnbestrijding. De rechtbank Den Haag heeft het Hof gevraagd of het Unierecht zich ertegen verzet dat in een dergelijk geval een **terugkeerbesluit of een verwijderingsmaatregel** wordt vastgesteld. Het Hof heeft geoordeeld dat **het Unierecht zich daartegen verzet wanneer er zwaarwegende en gegronde redenen zijn om aan te nemen dat de terugkeer van deze persoon hem zou blootstellen aan een reëel risico dat de door zijn ernstige ziekte veroorzaakte pijn snel, aanzienlijk en onomkeerbaar toeneemt** omdat er in het land van bestemming geen passende zorg met het oog op pijnbestrijding beschikbaar is, hetgeen in strijd zou zijn met de menselijke waardigheid.

[Arrest Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid \(Verwijdering – Medicinale cannabis\) van 22 november 2022 \(C-69/21\)](#)

I, een Egyptisch onderdaan, heeft in 2019, toen hij nog minderjarig was, in Griekenland een verzoek om **internationale bescherming** ingediend. In zijn verzoek heeft hij de wens geuit om te worden verenigd met S, zijn oom, eveneens Egyptisch onderdaan, die rechtmatig in Nederland verbleef. De Nederlandse staatssecretaris heeft het verzoek van de Griekse autoriteiten om overname van I afgewezen, omdat diens identiteit, en daarmee zijn familieband met S, niet kon worden vastgesteld. De staatssecretaris heeft het bezwaarschrift van I en S kennelijk niet-ontvankelijk verklaard op grond dat de Dublin III-verordening personen die om internationale bescherming verzoeken niet de mogelijkheid biedt om een besluit van de bevoegde nationale autoriteiten waarbij een verzoek tot overname is afgewezen, aan te vechten. De daarop aangezochte rechtbank Den Haag (Nederland) heeft het Hof vragen gesteld, waarop het Hof heeft geantwoord dat de Dublin III-verordening, gelezen in samenhang met het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, voorschrijft dat aan een niet-begeleide minderjarige een recht wordt toegekend om bij **een rechterlijke instantie beroep in te stellen tegen een besluit waarbij een verzoek tot overname is afgewezen**. Het familielid van deze minderjarige heeft daarentegen geen dergelijk beroepsrecht.

[Arrest Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid \(Afwijzing van het verzoek tot overname van een niet-begeleide Egyptische minderjarige\) van 1 augustus 2022 \(C-19/21\)](#)

Redding op zee

In het kader van reddingsoperaties op zee is de vraag gerezen naar de omvang van de bevoegdheden van de autoriteiten van de havenlidstaat om schepen die onder de vlag

van een andere lidstaat van de Europese Unie varen te onderwerpen aan controles op het gebied van veiligheid op zee en milieuveiligheid.

Sea Watch is een Duitse humanitaire organisatie **die in de Middellandse Zee stelselmatig mensen opspoorde en redt** met behulp van schepen. Naar aanleiding van reddingsoperaties in 2020 zijn twee van haar schepen onderworpen aan inspecties en aanhoudingsmaatregelen van de havenmeesters van Palermo en Porto Empedocle (Italië), waartegen zij in rechte is opgekomen. Een Italiaanse rechterlijke instantie heeft de zaak aan het Hof voorgelegd met het verzoek om te verduidelijken in hoeverre de havenstaat bevoegd is om schepen die door humanitaire organisaties worden geëxploiteerd, te inspecteren en aan te houden. Het Hof heeft geoordeeld dat **deze schepen aan een controle door de havenstaat kunnen worden onderworpen**. Daarentegen kan de havenstaat **uitsluitend aanhoudingsmaatregelen vaststellen wanneer er een duidelijk gevaar voor de veiligheid**, de gezondheid of het milieu bestaat, hetgeen door deze staat moet worden aangetoond. Het Hof heeft eveneens het belang van het beginsel van loyale samenwerking benadrukt, op grond waarvan de lidstaten, waaronder de lidstaat met de hoedanigheid van havenstaat en de lidstaat met de hoedanigheid van vlaggenstaat, met elkaar moeten samenwerken en tot onderlinge afstemming moeten komen bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden.

[Arrest Sea Watch van 1 augustus 2022 \(gevoegde zaken C-14/21 en C-15/21\)](#)

Toegang tot documenten

Transparantie in het openbare leven is een kernbeginsel van de Unie. Daarom kan iedere burger of rechtspersoon van de Unie in principe toegang krijgen tot documenten

van de instellingen. In bepaalde gevallen kan de toegang echter worden geweigerd.

Agrofert is een Tsjechische holding, die oorspronkelijk is opgericht door **Andrej Babiš, die van 2017 tot 2021 premier van Tsjechische Republiek was**. In een resolutie van het Europees Parlement is gesteld dat Babiš na zijn benoeming tot premier nog steeds zeggenschap over de Agrofert-groep uitoefende. Aangezien Agrofert die stelling onjuist achtte en wenste te vernemen over welke bronnen en informatie het Parlement beschikte, heeft zij een verzoek om toegang tot verschillende documenten ingediend. In zijn antwoord heeft het **Parlement** voor bepaalde documenten vastgesteld dat zij voor het publiek toegankelijk waren en heeft het **de toegang geweigerd** tot een brief van de Commissie aan de Tsjechische premier en een door de Commissie opgesteld verslag. Agrofert heeft tegen dit besluit van het Parlement beroep ingesteld bij het Gerecht, dat de geldigheid ervan heeft bevestigd. Het **Gerecht heeft vastgesteld dat Agrofert geen procesbelang meer had om op te komen tegen de weigering om haar toegang te verlenen tot het verslag**, dat inmiddels door de Commissie openbaar was gemaakt, en **heeft het beroep tegen het besluit tot weigering van toegang** tot de aan de Tsjechische premier gerichte brief **verworpen** op grond dat openbaarmaking ervan kon leiden tot ondermijning van de onderzoeksdoelstellingen van de Commissie.

[Arrest Agrofert/Parlement van 28 september 2022 \(T-174/21\)](#)

Mededinging en staatssteun

De Europese Unie hanteert regels om de vrije mededinging te beschermen. Praktijken die tot doel of tot gevolg hebben dat de mededinging binnen de interne markt wordt belemmerd, beperkt of vervalst, zijn verboden. Meer concreet verbiedt het Unierecht zowel bepaalde overeenkomsten of informatie-uitwisselingen tussen een onderneming en haar concurrenten die een dergelijk doel of

gevolg kunnen hebben, als het misbruik dat een onderneming van haar machtspositie op een bepaalde markt maakt. In lijn daarmee is ook staatssteun in beginsel verboden, tenzij deze gerechtvaardigd is en de mededinging niet zodanig verstoort dat het algemeen belang wordt geschaad.

In 2009 heeft de Commissie **Intel Corporation** een geldboete van 1,06 miljard EUR opgelegd, omdat deze onderneming tussen 2002 en 2007 **misbruik had gemaakt van haar machtspositie op de wereldmarkt van microprocessoren**. In 2014 heeft het Gerecht deze beschikking bekrachtigd. Intel heeft tegen het arrest van het Gerecht hogere voorziening ingesteld bij het Hof, dat het arrest in 2017 heeft vernietigd wegens een **onjuiste rechtsopvatting**. Het Gerecht had ten onrechte volstaan met de constatering dat de litigieuze kortingen naar hun aard de mededinging konden beperken, zonder te onderzoeken of zij dat effect ook daadwerkelijk hadden. Het Hof heeft de zaak daarop terugverwezen naar het Gerecht voor een nieuwe uitspraak. In zijn arrest van 26 januari 2022 heeft het Gerecht de analyse van de Commissie van de vraag of de betwiste kortingen de mededinging konden beperken, als onvolledig aangemerkt en de beschikking van de Commissie derhalve gedeeltelijk nietig verklaard. Met betrekking tot het gevolg van deze gedeeltelijke nietigverklaring van de bestreden beschikking voor het bedrag van de geldboete die de Commissie aan Intel had opgelegd, heeft het Gerecht geoordeeld dat het niet kon vaststellen welk bedrag van de boete uitsluitend betrekking had op de openlijke beperkingen. Bijgevolg heeft het Gerecht het artikel waarbij aan Intel wegens de vastgestelde inbreuk **een boete van 1,06 miljard EUR** was opgelegd, **in zijn geheel nietig verklaard**.

[Arrest Intel Corporation/Commissie van 26 januari 2022 \(T-286/09 RENV\)](#)

Op 27 september 2017 heeft de Europese Commissie vastgesteld dat de vennootschappen Scania AB, Scania CV AB en Scania Deutschland GmbH, drie entiteiten van de **Scania-groep** die actief zijn op het gebied van de productie en de verkoop van zware vrachtwagens voor langeafstandsvervoer, inbreuk hadden gemaakt op het mededingingsrecht van de Unie. De Commissie verweet deze vennootschappen dat zij van januari 1997 tot januari 2011 samen met hun concurrenten hadden deelgenomen aan **mededingingsregelingen op de markt voor middelgrote en zware vrachtwagens** in de Europese Economische Ruimte (EER). Het betrokken besluit is vastgesteld na een zogenoemde „hybride” procedure, waarin de schikkingsprocedure en de gewone administratieve kartelprocedure zijn samengevoegd. De schikkingsprocedure biedt de partijen in kartelzaken de mogelijkheid om in ruil voor een verlaging van het bedrag van de opgelegde boete hun aansprakelijkheid te erkennen. De vennootschappen van Scania Group hadden aan de Commissie bevestigd dat zij bereid waren deel te nemen aan besprekingen met het oog op het treffen van een schikking. Vervolgens hebben zij zich echter uit de procedure teruggetrokken. Daarop heeft de Commissie een schikkingsbesluit vastgesteld ten aanzien van de ondernemingen die daar om hadden verzocht. Ten aanzien van de ondernemingen van Scania Group heeft zij het onderzoek voortgezet, waarna zij hun een geldboete van 880 523 000 EUR heeft opgelegd. Het Gerecht heeft het beroep dat de vennootschappen van de groep tegen het besluit van de Commissie hebben ingesteld, in zijn geheel afgewezen, zodat de door de Commissie opgelegde geldboete in stand is gebleven.

[Arrest Scania e.a./Commissie van 2 februari 2022 \(T-799/17\)](#)

Op 4 mei 2022 heeft het Gerecht het besluit bevestigd waarbij de Commissie de reddingssteun ten bedrage van 36 660 000 EUR heeft goedgekeurd die Roemenië had toegekend aan de **Roemeense luchtvaartmaatschappij TAROM**, die zich hoofdzakelijk bezighoudt met het nationale en internationale vervoer van passagiers, vracht en post. Luchtvaartmaatschappij Wizz Air Hungary is tegen dit besluit opgekomen bij het Gerecht, dat het besluit heeft bevestigd op grond dat de **steun tot doel had om de sociale tegenspoed te voorkomen die een onderbreking van de diensten van de Roemeense luchtvaartmaatschappij**, gelet op de slechte staat van de Roemeense weg- en spoorweginfrastructuur, **zou veroorzaken**.

[Arrest Wizz Air Hungary/Commissie van 4 mei 2022 \(T-718/20\)](#)

De regering van de **Autonome gemeenschap Valencia** heeft Fundación Valencia, een aan **voetbalclub Valencia CF** gelieerde vereniging, een garantie verstrekt voor een banklening van 75 miljoen EUR, waarmee zij 70,6 % van de aandelen in Valencia CF heeft verworven. Deze garantie is nadien verhoogd met 6 miljoen EUR. In 2016 heeft de Commissie dit als een met het Unierecht onverenigbare steunmaatregel aangemerkt en de terugbetaling ervan gelast. Valencia CF is hiertegen opgekomen bij het Gerecht, dat het besluit van de Commissie in 2020 nietig heeft verklaard ([T-732/16](#)). Daarop heeft de Commissie bij het Hof hogere voorziening ingesteld tegen het arrest van het Gerecht. Het Hof heeft de hogere voorziening afgewezen. Het overwoog daartoe **dat het Gerecht de Commissie geen buitensporige bewijslast had opgelegd en terecht had volstaan met de vaststelling dat deze instelling niet had voldaan aan de vereisten die zij zichzelf had opgelegd** door in de vorm van een mededeling de regels met betrekking tot de analyse van garanties van lidstaten vast te stellen.

[Arrest Commissie/Valencia Club de Fútbol van 10 november 2022 \(C-211/20 P\)](#)

Intellectuele eigendom

Het Hof van Justitie en het Gerecht verzekeren de uitlegging en de toepassing van de regels die de Unie heeft vastgesteld ter bescherming van het geheel van uitsluitende rechten op intellectuele scheppingen. De bescherming van intellectuele en industriële eigendom (auteursrecht, respectievelijk merkenrecht, bescherming van tekeningen en modellen)

verbetert het concurrentievermogen van ondernemingen door een klimaat te scheppen dat bevorderlijk is voor creativiteit en innovatie. Door middel van de beschermde oorsprongsbenamingen (BOB's) beschermt het Unierecht ook de erkende knowhow die met betrekking tot een product in een geografisch gebied van de Unie is opgebouwd.

Intellectuele eigendom en het Gerecht van de Europese Unie

[Bekijk de video op YouTube](#)

De benaming „Feta” is in 2002 geregistreerd als **beschermde oorsprongsbenaming (BOB)**. Sindsdien mag deze benaming uitsluitend worden gebruikt voor kaas die zijn oorsprong heeft in een gespecificeerd geografisch gebied in Griekenland en beantwoordt aan de daarvoor geldende productspecificatie. Denemarken was van mening dat verordening nr. 1151/2012 slechts van toepassing was op producten die in de Unie worden verkocht en dus geen betrekking had op de uitvoer naar derde landen. Derhalve heeft Denemarken zijn producenten niet verboden om hun producten uit te voeren onder de benaming „Feta”. De Commissie heeft een niet-nakomingsprocedure tegen Denemarken ingeleid, omdat zij van mening was dat deze lidstaat niet had voldaan aan de krachtens de verordening op hem rustende verplichtingen. Het Hof heeft geoordeeld dat de verordening uitvoerproducten niet uitsluit van de daarin verboden gestelde gedragingen, waaronder met name inbreuken op het intellectuele-eigendomsrecht dat BOB's beschermt. Het heeft derhalve geconstateerd dat **Denemarken** zijn verplichtingen niet was nagekomen door niet te hebben belet **dat de benaming „Feta” werd gebruikt voor kazen** die voor de uitvoer naar derde landen waren bestemd.

[Arrest Commissie/Denemarken van 14 juli 2022 \(C-159/20\)](#)

In juni 2017 heeft de regering van het **Vorstendom Andorra** een aanvraag ingediend om het volgende beeldmerk voor een breed scala aan producten en diensten in te schrijven als Uniemerkt:

Andorra

Aangezien het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO) heeft geweigerd om dit merk in te schrijven, heeft de regering van het Vorstendom Andorra beroep ingesteld bij het Gerecht. Om te kunnen worden ingeschreven mag een Uniemerkt onder meer niet beschrijvend zijn, waardoor het zich dus niet mag beperken tot een loutere beschrijving van de waren of diensten waarop het betrekking heeft. In zijn arrest heeft het Gerecht geconcludeerd dat **het merk Andorra beschrijvend is**. Het relevante publiek zal het kunnen opvatten als een aanduiding van de herkomst van de betrokken waren en diensten. Dit is een **absolute weigeringsgrond** die als zodanig reeds rechtvaardigt dat het teken niet als Uniemerkt kan worden ingeschreven.

[Arrest Govern d'Andorra/EUIPO \(Andorra\) van 23 februari 2022 \(T-806/19\)](#)

Het Gerecht heeft de drie beroepen afgewezen die **Apple Inc.** had ingesteld tegen de beslissingen van het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO) waarbij het **woordteken „THINK DIFFERENT” vervallen was verklaard**. In 1997, 1998 en 2005 had Apple Inc. de inschrijving van het woordteken „THINK DIFFERENT” als Uniemerkt verkregen voor onder meer informatica- en multimediatproducten. Naar aanleiding van een verzoek van **Swatch AG** heeft het EUIPO geconstateerd dat de betwiste merken niet normaal waren gebruikt voor de betrokken waren gedurende een ononderbroken periode van vijf jaar, zodat het de betwiste merken vervallen heeft verklaard. Het Gerecht heeft de beslissing van het EUIPO bevestigd: volgens het Gerecht diende Apple Inc. het bewijs te leveren dat deze merken voor de betrokken waren normaal waren gebruikt gedurende de vijf jaar voorafgaand aan de datum van indiening van de vorderingen tot vervallenverklaring, waarin zij niet is geslaagd.

[Arrest Apple/EUIPO – Swatch \(Think different\) van 8 juni 2022 \(gevoegde zaken T-26/21, T-27/21 en T-28/21\)](#)

In 2017 heeft de Britse onderneming **Golden Balls** bij het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO) een **verzoek tot vervallenverklaring van het merk BALLON D'OR** ingediend, omdat dit merk volgens haar onvoldoende was gebruikt voor bepaalde waren en diensten. Het merk BALLON D'OR was voordien ingeschreven ten behoeve van de **Franse onderneming Les Éditions P. Amaury**, houder van de rechten in verband met de Ballon d'or (een trofee die jaarlijks wordt uitgereikt aan de beste voetbalspeler van het jaar). In 2021 heeft het EUIPO dit merk vervallen verklaard voor het merendeel van de waren en diensten waarvoor het was ingeschreven. Het Gerecht, waarbij Les Éditions P. Amaury de beslissing van het EUIPO heeft betwist, heeft deze beslissing vernietigd wat betreft de vervallenverklaring ten aanzien van de amusementsdiensten. **Het Gerecht heeft de vervallenverklaring van dit merk evenwel bevestigd ten aanzien van de diensten bestaande in de uitzending of montage van televisieprogramma's, de productie van voorstellingen of films en de publicatie van boeken, tijdschriften, dagbladen of kranten.**

[Arrest Les Éditions P. Amaury/EUIPO – Golden Balls \(BALLON D'OR\) van 6 juli 2022 \(T-478/21\)](#)

Belastingen

De directe belastingen vallen in beginsel onder de bevoegdheid van de lidstaten. Dergelijke belastingen, zoals de vennootschapsbelasting, moeten echter de basisregels van de Europese Unie in acht nemen, zoals het verbod van staatssteun. Bijgevolg worden de fiscale rulings („Advance tax rulings”) van sommige

lidstaten die multinationale ondernemingen een bijzondere fiscale behandeling hebben gegund, door de Commissie onderzocht en wordt de Unierechter verzocht hierover uitspraak te doen.

Fiscale rulings (Advance tax rulings) zijn beslissingen waarbij de belastingautoriteiten van bepaalde lidstaten op verzoek van een onderneming vooraf bepalen welke belasting deze onderneming verschuldigd zal zijn. Aan **Fiat Chrysler Finance Europe**, die haar zetel in het Groothertogdom Luxemburg heeft, is door de Luxemburgse belastingautoriteiten een ruling verleend waarbij een methode is goedgekeurd ter bepaling van de vergoeding van Fiat Chrysler Finance Europe, als geïntegreerde onderneming, voor haar aan de andere ondernemingen van de Fiat/Chrysler-groep geleverde diensten. In 2015 heeft de Commissie deze ruling aangemerkt als met de interne markt onverenigbare exploitatiesteun in de zin van het Unierecht. Fiat Chrysler Finance Europe en Luxemburg hebben daarop beroep ingesteld bij het Gerecht, dat in 2019 de handelwijze van de Commissie heeft bekrachtigd en de beroepen heeft afgewezen. Fiat Chrysler Finance Europe en Ierland hebben de analyse die het Gerecht heeft verricht om vast te stellen of er sprake was van een economisch voordeel in verschillende opzichten betwist, met name vanuit de invalshoek van de toepasselijke staatssteunregels. Het Hof heeft het arrest van het Gerecht en het besluit van de Commissie vernietigd. Volgens het Hof heeft de Commissie een **zakelijkheidsbeginsel toegepast dat verschilt van het beginsel dat in het Luxemburgse recht is neergelegd**, terwijl **bij gebreke van harmonisatie ter zake in het Unierecht uitsluitend de nationale bepalingen relevant zijn** om na te gaan of bepaalde transacties moeten worden getoetst aan het zakelijkheidsbeginsel.

[Arrest Fiat Chrysler Finance Europe/Commissie en Ierland/Commissie van 8 november 2022 \(gevoegde zaken C-885/19 P en C-898/19 P\)](#)

Rechtsstaat

In het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie wordt, net als in het Verdrag betreffende de Europese Unie, de rechtsstaat met zoveel woorden genoemd als een van de gemeenschappelijke waarden van de lidstaten waarop de Unie is gegrondvest. Het Hof van Justitie wordt steeds vaker verzocht om zich uit te spreken over de eerbiediging van de rechtsstaat door de lidstaten, zowel in het kader van beroepen wegens niet-nakoming die door de Europese Commissie

tegen de lidstaten worden ingesteld als in het kader van verzoeken om een prejudiciële beslissing die door de nationale rechterlijke instanties worden ingediend. Het Hof van Justitie dient dan te onderzoeken of deze fundamentele waarde op nationaal niveau wordt geëerbiedigd, onder meer op het gebied van de rechterlijke macht en meer concreet in het kader van de procedure voor de benoeming van rechters of de tuchtregeling waaraan zij onderworpen zijn.

Handhaving van de rechtsstaat in de EU

[Bekijk de video op YouTube](#)

Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – bindende regels die echte gevolgen hebben

[Bekijk de video op YouTube](#)

Naar aanleiding van een prejudiciële vraag van de Sąd Najwyższy (hoogste rechterlijke instantie in burgerlijke en strafzaken, Polen) heeft het Hof geoordeeld dat het enkele feit dat een rechter is benoemd in een tijdperk waarin de lidstaat waarin hij werkzaam is nog geen democratisch regime kende, geen afbreuk doet aan de **onafhankelijkheid** en **onpartijdigheid van die rechter** bij de uitoefening van zijn latere rechtsprekende taken. In het bijzonder kunnen de omstandigheden rond de eerste benoeming van deze rechter op zich geen legitieme en serieuze twijfels bij justitiabelen doen rijzen.

[Arrest Getin Noble Bank van 29 maart 2022 \(C-132/20\)](#)

Beperkende maatregelen en buitenlands beleid

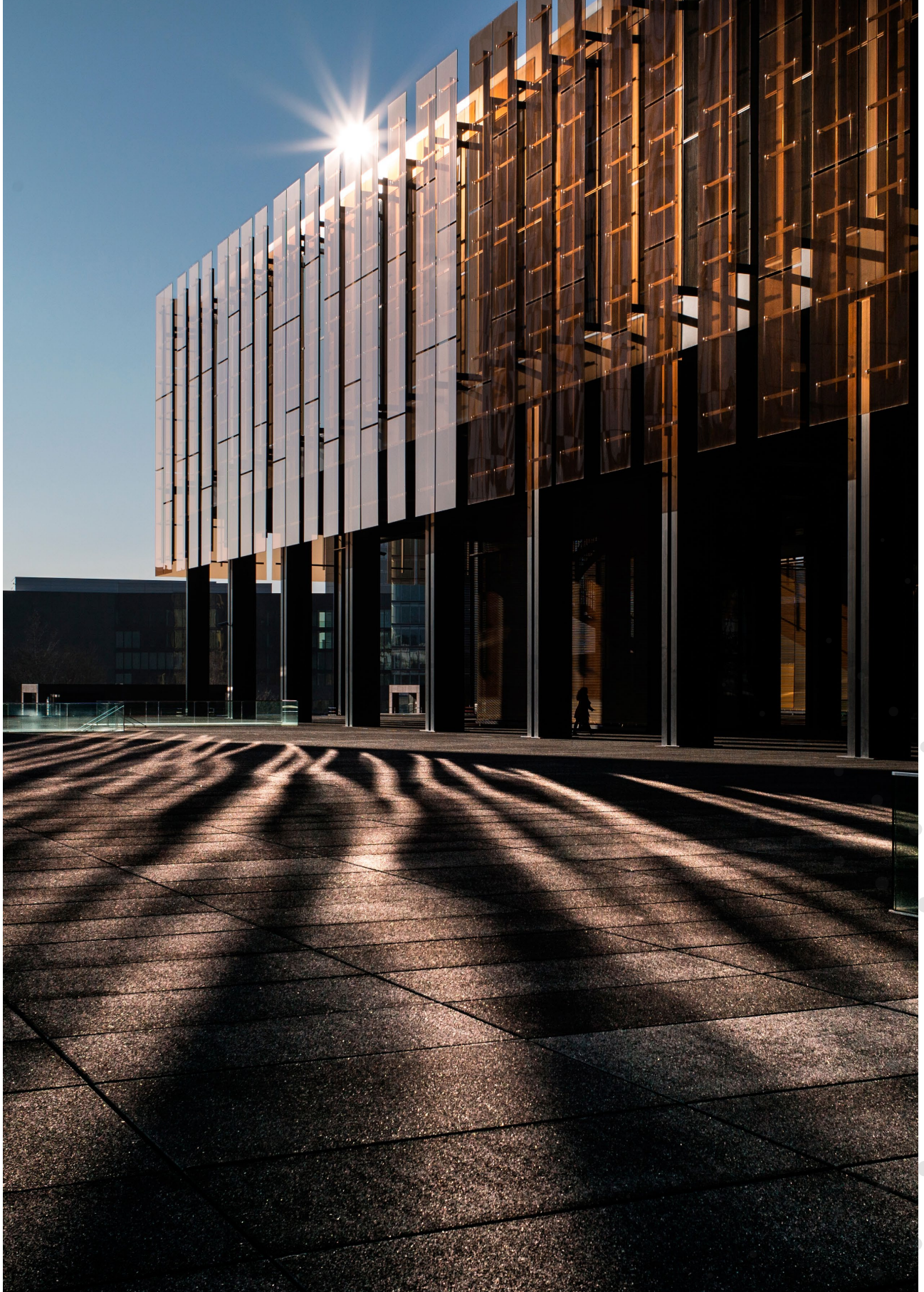
Beperkende maatregelen of „sancties” zijn een essentieel onderdeel van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) van de Europese Unie. Zij worden opgelegd als onderdeel van een geïntegreerd en alomvattend beleid dat onder meer een politieke dialoog omvat. De Unie maakt gebruik van dit instrument om de waarden, de kernbelangen en de veiligheid

van de Unie te beschermen, geschillen te voorkomen en de internationale veiligheid te versterken. Sancties hebben namelijk tot doel om een verandering in het beleid of de handelwijze van de betrokken personen of entiteiten tot stand te brengen en zodoende bij te dragen tot de verwezenlijking van de GBVB-doelstellingen.

Naar aanleiding van ernstige schendingen van de mensenrechten in Libië heeft de Raad van de Europese Unie in oktober 2020 beperkende maatregelen vastgesteld tegen **Jevgeni Viktorovitsj Prigozhin**, een Russische zakenman die nauwe banden onderhoudt met de **Wagner-groep**, die betrokken was bij militaire operaties in die staat. Dit besluit is in juli 2021 verlengd. Deze maatregelen bestaan in het **bevriezen van de tegoeden** van personen die handelingen verrichten of steunen die de vrede, de stabiliteit of de veiligheid in Libië in gevaar brengen. Prigozhin heeft bij het Gerecht een beroep tot nietigverklaring van deze maatregelen ingesteld. **Het Gerecht heeft het beroep verworpen.** Het heeft met name geoordeeld dat uit de overgelegde bewijselementen, waaronder uittreksels uit het rapport van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties en persberichten (met foto's en getuigenissen) uit diverse bronnen zoals persagentschappen of media, naar voren was gekomen dat het om de Wagner-groep ging en dat deze elementen nauwkeurige en onderling overeenstemmende informatie bevatten over de **activiteiten van deze groep die de vrede, de veiligheid en de stabiliteit in Libië in gevaar brengen.** Het dossier met bewijsmateriaal bevatte ook concrete, nauwkeurige en onderling overeenstemmende gegevens waaruit blijkt dat Prigozhin nauwe en veelvuldige betrekkingen onderhield met de Wagner-groep.

[Arrest Prigozhin/Raad van 1 juni 2022 \(T-723/20\)](#)

70 jaar ten dienste van de burger en
van een Unie van recht

3

A Werkzaamheden van de instelling in 2022

De griffier van het Hof van Justitie, de secretaris-generaal van de instelling, stuurt de administratieve diensten aan onder het gezag van de president.

Op 4 december 1952 legden de eerste leden van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) de eed af in een van de vier officiële talen van de EGKS. Negen leden – zeven rechters en twee advocaten-generaal – die de rechtsculturen van elke lidstaat vertegenwoordigen en borg staan voor een vruchtbare uitwisseling tussen hun onderlinge tradities, een griffie die de goede werking van de rechterlijke instantie verzekert, een talendienst die waarborgt dat de toegang tot de Europese rechtspleging niet door taalbarrières wordt belet en een administratie

die ervoor zorgt dat de openbare middelen op de juiste wijze worden aangewend ten dienste van de gerechtelijke autoriteit van de EGKS: dit is in grote lijnen hoe het Hof er in de beginnende jaren na zijn oprichting uitzag.

Zeventig jaar later kan het Hof met trots terugkijken op de manier waarop het met zijn tijd is meegegaan zonder dat het de waarden heeft verloochend waarop het is gegrondvest.

Meer dan ooit tevoren blijft de **ondersteuning van de gerechtelijke werkzaamheden** van het Hof,

dat meer dan 43 000 uitspraken op zijn naam heeft, voor alle diensten van de instelling als kompas dienen.

2022 was in dat opzicht een belangrijk jaar, want daarin is de basis gelegd voor een van de speerpuntprojecten van het Hof, namelijk de invoering van een geïntegreerd casemanagementsysteem. Op termijn zullen de rechterlijke instanties hun werkzaamheden kunnen verrichten op basis van volledig gedigitaliseerde, veilige en geïntegreerde workflows, vanaf de indiening van een zaak tot de verspreiding van de uitspraak. Dit project, waarbij de kwaliteit en de snelheid van de rechtspraak centraal staan, zal in 2024 worden voltooid na diverse jaren van nauwe samenwerking tussen de rechterlijke instanties, de griffies en de diensten. Het zal een mijlpaal zijn in het proces van digitalisering van de gerechtelijke werkzaamheden, dat enkele

jaren geleden een aanvang heeft genomen met de introductie van e-Curia, en bewijst nogmaals – voor zover dat nog nodig is – dat de versnelde toepassing van technologische innovaties de sleutel tot efficiëntie en vooruitgang is.

Tegelijkertijd heeft de instelling zich ook aan andere strategische doelstellingen gewijd. Zo zijn in 2022 belangrijke projecten gelanceerd, waarvan sommige ontegenzeggelijk de grondbeginselen weerspiegelen waardoor de instelling zich sinds haar oprichting heeft laten leiden.

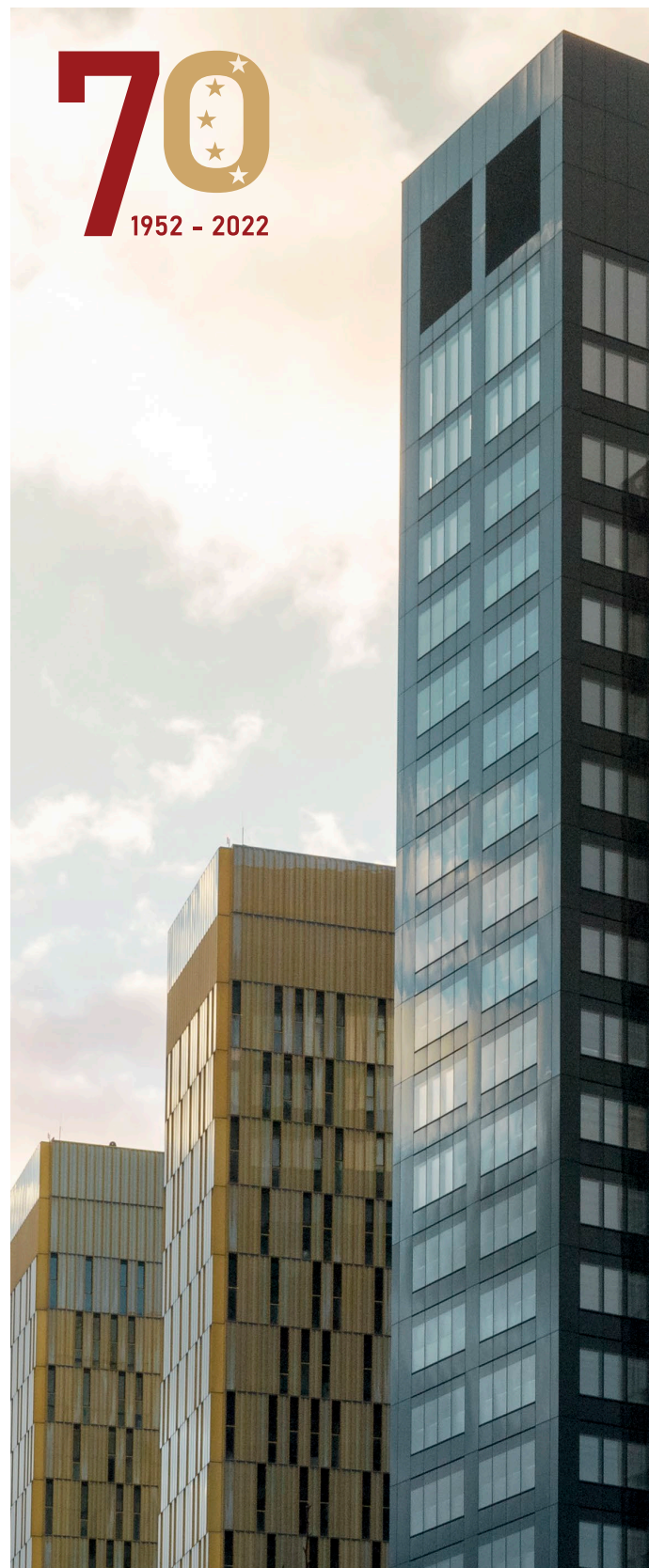
Een van deze beginselen is al zeven decennia lang dat in alle lidstaten wordt gezocht naar personeelsleden die aan de hoogste graad van bekwaamheid en professionalisme voldoen. Meertalig en hooggekwalificeerd als zij zijn, wijden zij zich met hart en ziel aan de opbouw van een Europa van

Gerechtigheid. Zij staan centraal bij de inspanningen van het Hof om talent te ontwikkelen en te behouden. Tegen deze achtergrond heeft het Hof in 2022 een **algemeen initiatief voor een betere toegankelijkheid en meer inclusie** gelanceerd dat tot doel heeft de werving, integratie en ontplooiing van collega's met een handicap te bevorderen, zodat iedereen in staat is zijn of haar vaardigheden ten volle voor het voetlicht te brengen. Dit initiatief, waarbij de gehele instelling betrokken is, moet er ook voor zorgen dat alle justitiabelen, procespartijen en bezoekers fysiek of virtueel toegang hebben tot het Hof van Justitie van de Europese Unie.

De wens om open te blijven staan voor de burgers, maar ook om de **toenadering tot het grote publiek** te vergemakkelijken, kleurt ook sinds jaar en dag het communicatie- en voorlichtingsbeleid van de instelling. In dit jubileumjaar is deze nabijheid door tal van initiatieven bevorderd, zoals het pilotproject om terechtzittingen voortaan te webstreamen, waaraan in dit jaarverslag aandacht wordt besteed. Steunend op de tijdens de pandemie verworven expertise heeft de instelling ook een blijvend karakter gegeven aan het programma voor bezoeken op afstand voor middelbare scholieren uit de lidstaten, waardoor zij de gebouwen van de instelling kunnen bezoeken, presentaties kunnen volgen en rechtstreeks van gedachten kunnen wisselen met een lid van de instelling, in hun eigen taal, zonder hun klaslokaal te verlaten. Dit fascinerende initiatief, waaraan reeds honderden scholieren uit verschillende lidstaten hebben deelgenomen, biedt jongeren die tot dusverre door afstand, kosten of vervoersproblemen werden weerhouden van een bezoek aan het Hof, nieuwe mogelijkheden om ons te bezoeken en een beter inzicht te krijgen in de rol van de rechterlijke instantie van de Unie.

De lijst van alle projecten die in 2022 zijn voltooid, is zoals elk jaar even veelomvattend als divers van aard, zodat ik nog wel even door zou kunnen gaan. Maar het zijn niet de jaarlijks bereikte resultaten die het meest veelzeggend zijn als we het over de cultuur en de waarden van een organisatie hebben. Wat vooral telt, is dat een organisatie in staat is haar eigen deel

van de verantwoordelijkheid op zich te nemen in de woelige tijden die Europa momenteel kent.

In dat opzicht heeft het Hof zich van zijn taak gekweten door het hooggerechtshof van Oekraïne uit te nodigen met als doel om samen een op vrede en vooruitgang gebaseerde rechtspleging te bevorderen, door de Grote zittingszaal bij hoge uitzondering open te stellen om voor de duur van een toneelstuk de nagedachtenis te vieren van de rechters die hun leven hebben gegeven voor de bescherming van de rechtsstaat waaraan onze rechtspraak onophoudelijk refereert, door gebruik te maken van alle beschikbare technologieën om een ontmoeting mogelijk te maken met mensen die ver weg wonen of door zich ervoor in te spannen dat iedereen zich binnen de instelling thuis voelt en zich daar kan ontwikkelen op basis van gelijkheid en inclusie.

Net als elders zijn in 2022 ook binnen het Hof van Justitie de verwarming en de verlichting op een lager pitje gezet als bijdrage aan de inspanningen om het energieverbruik te verminderen, maar de vlam die wij met onze missie uitdragen, brandt feller dan ooit tevoren!

Alfredo Calot Escobar

Griffier van het Hof van Justitie

B Belangrijkste gebeurtenissen van het jaar

70 jaar Hof van Justitie van de Europese Unie: terugblik op een jubileumjaar

„Rechtspraak dicht bij de burger”

De instelling heeft in de loop van het hele jaar 2022 haar 70-jarig bestaan gevierd, met als rode draad het thema „Rechtspraak dicht bij de burger”. De feestelijkheden nodigen ertoe uit om stil te staan bij de weg die is afgelegd sinds de eerste steen werd gelegd door de grondleggers van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) in 1952, de eerste stap in het Europese integratieproces. Om haar 70e kaars te kunnen uitblazen heeft de gerechtelijke instelling door de jaren heen het hoofd moeten bieden aan tal van uitdagingen. De opeenvolgende Verdragen, de oprichting van het Gerecht in 1989, de toekenning van nieuwe bevoegdheden en de achtereenvolgende uitbreidingen, maar ook de brexit, de geleidelijke toename van het aantal officiële talen en van het aantal advocaten-generaal, de verdubbeling van het aantal rechters in het Gerecht ... zoveel gebeurtenissen die deze weg hebben gemarkeerd en die van invloed zijn geweest op de wijze waarop het Hof zijn taak heeft vervuld, namelijk toezien op de naleving van het recht van de Unie en ervoor zorgen dat dit recht op eenvormige wijze wordt uitgelegd en toegepast. Laten we, voordat we een blik op de toekomst werpen, terugkijken op de belangrijkste gebeurtenissen die in dit buitengewone jaar hebben plaatsgevonden.

Aan het begin van het jaar heeft de president **het logo van de 70e verjaardag** onthuld, dat voor het eerst ten tonele van het Hof is verschenen. Het logo staat symbool voor dit jubileumjaar en zal alle publicaties van het jaar sieren. Het logo werd ook op zodanige wijze op het gebouw aangebracht dat het zichtbaar was vanuit het centrum van Luxemburg-Stad, zodat het de aandacht van de burgers trok. Tijdens de **Open dagen** konden bezoekers ansichtkaarten met datzelfde logo naar alle uithoeken van de Unie sturen om hun dierbaren te laten weten dat zij hadden deelgenomen aan dit feestelijke evenement.

Op **Twitter** heeft een informatiecampagne de aandacht van de burgers gevestigd op de geschiedenis en de werkzaamheden van de instelling. 70 tweets gaven een overzicht van het Hof van 1952 tot nu voor onze 146 000 volgers.

Ter voortzetting van een decennialange traditie – zo werden er postzegels uitgegeven ter gelegenheid van de inhuldiging van het Paleis in 1973, het 35-jarig bestaan van

het Hof in 1987, zijn 50-jarig bestaan in 2002 en zijn 60-jarig bestaan in 2012 – hebben de Luxemburgse posterijen een **postzegel** ter gelegenheid van de 70e verjaardag van de instelling uitgebracht. Van een heel ander kaliber is het **boek** over de geschiedenis van het Hof dat in een luxueuze uitgave is verschenen: dankzij dit boek kan de kennis over onze instelling worden gedeeld tijdens officiële bezoeken en protocolaire ontvangsten. In 2023 zal een voor het publiek toegankelijke editie verschijnen.

De feestelijkheden bereikten begin december een hoogtepunt toen het Hof de presidenten van de constitutionele hoven en de hoogste rechterlijke instanties van de lidstaten, het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Hof van de Europese Vrijhandelsassociatie welkom heette op een **buitengewoon Symposium van magistraten**. Dit belangrijke jaarlijkse evenement, dat in 2022 in een speciale vorm werd gegoten, is een gelegenheid waar de rechters en de advocaten-generaal met magistraten uit alle lidstaten van gedachten wisselen met het oog op de bevordering van de gerechtelijke dialoog. In het kader van het thema „Rechtspraak dicht bij de burger” werd in de Grote zittingszaal een nieuwe **film** ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan van het Hof vertoond, die de geschiedenis van het Hof en zijn rol in het wordingsproces van het Europese rechtstelsel traceert. De film, die toegankelijk was voor het grote publiek, werd gerealiseerd door de diensten van het Hof en laat naast leden van het Hof en het Gerecht ook mensen uit de academische wereld aan het woord, het geheel geïllustreerd met talrijke archiefbeelden.

Tijdens de **plechtige zitting** van 6 december heeft het Hof van Justitie Zijne Koninklijke Hoogheid de Erfgrootheer Guillaume verwelkomd, alsook Othmar Karas, eerste vicevoorzitter van het Europees Parlement, Michal Šalomoun, minister van Wetgeving en voorzitter van de Wetgevende Raad van de regering van de Tsjechische Republiek, Věra Jourová, vicevoorzitter van de Europese Commissie en Sam Tanson, minister van Cultuur en Justitie van het Groothertogdom Luxemburg.

„Ik vind het echt heel inspirerend dat we de mogelijkheid hebben om deel te nemen en vragen te stellen aan de hoogste leidinggevenden!”

„Onze school had het voorrecht om vragen te mogen stellen aan vooraanstaande figuren in de Europese instellingen: ik was geen toeschouwer van de conferentie, maar een echte deelnemer.”

Bouwers van Europa: de jeugd in de schijnwerpers bij het Hof

De viering van het 70-jarig bestaan werd op 6 december afgesloten met de conferentie „Bouwers van Europa”, een bijzondere ontmoeting tussen hoge vertegenwoordigers van de Unie en de Europese jeugd.

„Welkom in jullie huis, jullie Hof van Justitie!”

Met deze woorden richtte president Koen Lenaerts zich tot de 240 middelbare scholieren uit 10 lidstaten die aanwezig waren in de Grote zittingszaal of via videoconferentie deelnamen, voordat hij begon te vertellen over de rol van het Hof en de invloed ervan op het dagelijkse leven van de burger. Zowel president Lenaerts als Othmar Karas en Věra Jourová deden hun eigen loopbaan uit de doeken en zetten uiteen hoe zij binnen hun eigen instelling invulling geven aan hun takenpakket. Daarbij onderstreepten zij het belang van hun verschillende herkomst als een weerspiegeling van een Europa dat verenigd is in verscheidenheid: „Een man van andere herkomst of met een andere godsdienst of mening kan evengoed gelijk hebben als ik”, verklaarde de heer Karas. Van haar kant wees mevrouw Jourová de scholieren erop dat waarden als de democratie en de rechtsstaat niet altijd vanzelfsprekend zijn geweest: zij haalde de eerste aangrijpende herinneringen uit haar leven op, namelijk de aankomst van Sovjettanks tijdens de Praagse Lente in 1968.

De heren Lenaerts en Karas en mevrouw Jourová hebben vervolgens deelgenomen aan een vraag-en-antwoordsessie met de jonge genodigden. De voordelen van het Europese integratieproces, de betekenis van de toetreding van de landen van Oost-Europa tot de Unie, de grootste uitdagingen voor de Unie, de acties die de Unie onderneemt wanneer het recht en de waarden van de Unie steeds weer worden geschonden, de verschillende punten van kritiek op de Unie en de oprukkende eurosceptis, de opwarming van het klimaat en discriminatie op grond van geslacht of seksuele oriëntatie, dit waren allemaal kwesties waarover de jonge bezoekers hun gesprekspartners vragen hebben gesteld.

Tot besluit bracht president Lenaerts de verklaring van Robert Schuman in herinnering: „De vereniging van Europa kan niet ineens worden verwezenlijkt noch door een allesomvattende schepping tot stand worden gebracht: het verenigd Europa zal moeten worden opgebouwd door middel van concrete verwezenlijkingen, waarbij een feitelijke solidariteit als uitgangspunt zal moeten worden genomen.” Na afloop van de sessie hebben de scholieren zich uiterst tevreden getoond over het rechtstreekse contact dat zij met hoge vertegenwoordigers van de Unie hadden gehad.

Streaming van de zittingen: het Hof komt weer een stap dicht bij de burger

Het Hof geeft uitdrukking aan zijn hedendaagse opvatting van het beginsel van transparantie en openbaarheid van de terechtzittingen door sinds dit jaar in het kader van een pilotproject een streamingdienst voor zittingen aan te bieden op de CVRIA-website. Het Hof doet met deze nieuwe dienst opnieuw een stap in de richting van de burgers van de Unie. De streamingdienst, die sinds april 2022 operationeel is, biedt burgers die om welke reden ook (kosten, afstand, moeilijkheden om zich te verplaatsen) niet naar Luxemburg kunnen reizen, de mogelijkheid om de zittingen van de Grote kamer van het Hof van Justitie onder dezelfde voorwaarden te volgen als het publiek dat ter plaatse aanwezig is. Meertalig als de instelling is, kunnen de burgers de debatten volgen in de taal van hun keuze door het gewenste vertolkingskanaal voor de streaming te selecteren.

Om de sereniteit van de mondelinge behandeling te verzekeren en technische problemen te voorkomen, worden pleitzittingen niet rechtstreeks maar uitgesteld uitgezonden. De ochtendzittingen kunnen dus in de namiddag worden gevolgd, terwijl de middagzittingen de volgende dag in de ochtend kunnen worden bekeken. De uitspraken van arresten van het Hof van Justitie en de lezingen van conclusies van de advocaten-generaal worden wel rechtstreeks uitgezonden. Voor een goed begrip van de zaak wordt net voor de uitzending van de zitting op het scherm een kort meertalig filmpje vertoond waarin een persvoorlichter de zaak toelicht.

Sébastien Servais,

hoofd van de eenheid Multimedia

„Het besluit om een streamingdienst aan te bieden mag dan van vrij recente datum zijn, onze afdeling bereidt zich er al jaren op voor. De belangrijkste uitdaging bij de lancering ervan was vooral van technische aard, omdat de streamingdienst nieuwe ICT-apparatuur en een ingrijpende wijziging van onze conferentiesystemen vergde, vooral om de eerbiediging van de meertaligheid te waarborgen.

Ook andere aspecten vroegen veel aandacht, zoals het gebruik van beelden tijdens de zittingen, de verschillende vraagstukken rond de integriteit van de zitting zelf en de bescherming van de persoonsgegevens van degenen die aan de zitting deelnemen. Er is extra aandacht besteed aan de kwaliteit van de opnamen en het beheer van de camera's om beelden van hoogwaardige kwaliteit te kunnen uitzenden. Deze streamingdienst zal geleidelijk worden aangevuld met nieuwe externe communicatiemiddelen die de zichtbaarheid van de werkzaamheden van onze instelling zullen vergroten, terwijl we tegelijkertijd een maximale transparantie naar de burger toe behouden. Naar alle waarschijnlijkheid is dit slechts een eerste stap, maar het is een feit dat de eerste stap ook altijd de moeilijkste is."

Tina Omahen,
tolk

„In verband met de gezondheidscrisis hebben de tolken de manier waarop zij hun beroep uitoefenen drastisch moeten aanpassen aan een veranderde realiteit, om daarna opnieuw met iets nieuws te worden geconfronteerd: het nasynchroniseren van de explicatieve filmpjes die worden vertoond voordat een terechtzitting via streaming wordt uitgezonden. In tegenstelling tot het tolken moet het nasynchroniseren vrijwel volkomen synchroon met de spreker gebeuren. Niet alleen moesten wij onze gebruikelijke weergavetechniek aanpassen aan deze nieuwe eis, maar ook moesten we vertrouwd raken met nieuwe opnametools. Voor sommige collega's die vooral handgeschreven documenten gebruiken om zich voor te bereiden, was de overstap naar digitaal weliswaar een uitdaging, maar na enig gezwoeg hebben we nu een vaste routine ontwikkeld om ons van deze nieuwe taak te kwijten."

Marc-André Gaudissart,

adjunct-griffier bij het Hof van Justitie

„Ondanks het feit dat journalisten, academici en parlementsleden al enkele jaren om de uitzending van pleitzittingen via het internet hadden verzocht, hadden het Hof van Justitie en het Gerecht hieraan nog geen gehoor gegeven, niet alleen vanwege problemen rond de organisatie van de debatten en het goede verloop van de zittingen, maar ook vanwege technische of taalkundige beperkingen, omdat de uitzending van een meertalige zitting zonder simultaanvertolking voor de burgers van de Unie van weinig belang zou zijn. Dat was vóór de gezondheidscrisis.

Dankzij de grote inspanningen die het Hof zich tijdens deze periode heeft getroost, vooral om de procespartijen, die soms aan zeer strenge reisbeperkingen waren onderworpen, in staat te stellen op afstand deel te nemen aan de pleitzittingen in Luxemburg, beschikt het thans over de noodzakelijke technische middelen om zijn zittingen via het internet te kunnen uitzenden. Op dit moment is dit alleen mogelijk voor de terechtzittingen van de Grote kamer van het Hof van Justitie. Niettemin is het een belangrijke stap naar een meer transparante rechtspraak voor de burgers. Daarnaast betekent dit ook zonder meer een grote vooruitgang voor de nationale rechterlijke instanties die het Hof van Justitie een prejudiciële vraag hebben gesteld over de uitlegging of de geldigheid van het Unierecht, omdat zij voortaan op afstand de gedachtewisselingen tijdens de zitting kunnen volgen en dus de strekking van het antwoord van het Hof van Justitie beter kunnen begrijpen. Dit is een niet te onderschatten troef, nu de waarden en de grondslagen zelf van het Europese integratieproces bij tijd en wijle in twijfel worden getrokken.”

Theatervoorstelling in de Grote zittingszaal van het Hof

De laatste zomer – Falcone en Borsellino dertig jaar later

Ter herdenking van de 30e verjaardag van de moord op de Italiaanse magistraten Giovanni Falcone en Paolo Borsellino werd de Grote zittingszaal van het Hof van Justitie getransformeerd in een theaterpodium voor de opvoering van het toneelstuk *L'Ultima Estate – Falcone e Borsellino trent'anni dopo* van Claudio Fava, onder regie van Chiara Callegari, die werd bijgewoond door president Lenaerts en talrijke persoonlijkheden. Claudio Fava is journalist en schrijver, voormalig lid van het Italiaanse parlement en lid van het Europees Parlement. Hij is tevens de huidige voorzitter van de Commissione Antimafia della Regione Sicilia. Zijn toneelstuk verhaalt over de laatste maanden van het leven van de twee Italiaanse magistraten in de jaren negentig.

Een bureau, twee stoelen, een archiefkast in een minimalistisch decor: de boodschap die de regisseur, Chiara Callegari, heeft willen overbrengen is dat het belangrijk is om geëngageerd te blijven voor een gemeenschappelijke zaak en dat waakzaamheid geboden blijft in het licht van het gevaar dat ook vandaag de dag nog steeds uitgaat van de bedreigingen voor de rechtsstaat en economische criminaliteit zonder grenzen. Kunst schept een ruimte waarin de emoties van het publiek kunnen worden gekanaliseerd en waarin de waarden van gerechtigheid onder de aandacht kunnen worden gebracht. Met dit eerbetoon aan deze magistraten, die zich hebben opgeworpen als beschermers van de rechtsstaat, heeft het Hof in herinnering gebracht dat het onze plicht is om de herinnering aan dergelijke gruweldaden levend te houden.

Chiara Callegari, Simone Luglio en Giovanni Santangelo

„Het schouwspel L'Ultima Estate – Falcone e Borsellino trent'anni dopo vertelt het unieke verhaal van twee Italiaanse magistraten die zich inzetten voor de strijd tegen de maffia. Het dateert van 2021, een periode van grote onzekerheid voor de mensheid, toen alle volkeren van de wereld tegen

een gemeenschappelijke dreiging vochten. Te midden van al deze onzekerheid was het wat onwettelijk en moeilijk om na te denken over de inscenering van het leven van deze twee mannen, die in hun eentje de strijd moesten aanbinden met een grenzeloos monster, de maffia. Het was een groot voorrecht om een hommage aan hen te brengen in een context als die van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Om verhalen te vertellen heeft de acteur een publiek nodig. Het Hof bood ons niet alleen veel toeschouwers – ter plaatse en via streaming – maar was tegelijkertijd ook een locatie die naar haar aard en missie de stem uitdraagt van alle burgers van Europa.

Deze locatie plaatste ons toneelstuk in perspectief en tilde onze dramatische kunst naar een hoger niveau. De woorden van de acteurs kregen een ander gewicht en een andere dimensie. We realiseerden ons dat we de eersten waren die optraden in het Hof, dat voor één dag een theaterzaal was geworden.

De president van het Hof, de heer Koen Lenaerts, en daarna de Italiaanse minister van Justitie, mevrouw Marta Cartabia, hebben het toneelstuk ingeleid. En toen was het podium aan ons! Het was werkelijk een grote uitdaging om zo'n aangrijpend stuk te spelen in dit gerechtsgebouw dat zo'n grote symbolische waarde vertegenwoordigt, dus het was zaak om het hoofd koel te houden.

„De dag was bepaald, een zaterdag in mei ...”, aldus weerklonken deze woorden in de stilte van de Grote zittingszaal en ons verhaal over het menselijke avontuur van de twee gerechtsdienaren nam een aanvang.

Wij zullen voor altijd goede herinneringen koesteren aan de hartelijke ontvangst, de beschikbaarheid en de deskundigheid van de organisatoren en de technische teams, en het enthousiasme dat overal heerst in deze prachtige kathedraal van het recht van de Unie.”

C Relatie met het publiek

De persvoorlichters van de directie Communicatie, die een juridische opleiding hebben genoten, hebben tot taak om journalisten uit alle lidstaten en hun diverse correspondenten voor te lichten over arresten, beschikkingen en conclusies alsook over lopende zaken. Zij bereiden voor hen ook evenementen voor, evenals communicatiemateriaal waarop zij zich kunnen abonneren.

2 700

bezoekers
van de gebouwen

2 856

perscommuniqués

Het jaar 2022, waarin het thema „Rechtspraak dicht bij de burger” centraal stond, werd uiteraard gekenmerkt door een intensievere dialoog met juristen en het grote publiek. Net als in de vorige jaren blijft informatietechnologie, of het nu gaat om het nieuwe programma van bezoeken op afstand dan wel om de sociale netwerken, een van de belangrijkste instrumenten om de toegankelijkheid en de transparantie van de werkzaamheden van het Hof, met name wat de burgermaatschappij betreft, te vergroten. Het 70-jarig bestaan bood de gelegenheid om een van de kernwaarden van het Hof nader voor het voetlicht te brengen: ten dienste staan van de burgers en van een Unie van recht.

In 2022 keerden de bezoekers geleidelijk terug naar de gebouwen van de instelling, dankzij de progressieve opheffing van de beperkingen waartoe de pandemie ons had gedwongen.

Na twee jaar zonder bijeenkomsten werd op 9 mei, ter gelegenheid van de Dag van Europa, in het Hof een eerste **Open dag** georganiseerd. Tijdens dit evenement kon het publiek op de zittingsplaats van het Hof, na voorafgaande inschrijving deelnemen aan rondleidingen in verschillende talen, waarbij het kennis kon maken met de werkzaamheden van de instelling. Zo was er aandacht voor de taken van het Hof van Justitie en het Gerecht en het verloop van een zaak, en werden de beraadslagingszaal en de Grote zittingszaal aan het publiek getoond. Parallel daaraan heeft het Hof op een mooie lentedag zijn stand ingericht in Esch-sur-Alzette, culturele hoofdstad van Europa in 2022. Een team van medewerkers en leden ging op pad om burgers te ontmoeten en de rol van de Europese gerechtelijke instelling te promoten en uit te leggen. Op 8 oktober besloot het Hof zijn deuren opnieuw te openen, ditmaal op een veel grotere schaal dan in het voorjaar. Daarbij werden de diensten van de instelling en vele beroepen in de schijnwerpers gezet. In totaal hebben in 2022 meer dan 2 700 mensen gebruikgemaakt van deze unieke gelegenheid om het Hof van binnenuit te ontdekken.

Het afgelopen jaar heeft de instelling op de CVRIA-website 216 **perscommuniqués** verspreid om journalisten en professionals in real time, vanaf de datum van uitspraak, te informeren over de beslissingen van het Hof van Justitie en het Gerecht. Rekening houdend met alle taalversies

die op de website beschikbaar zijn, zijn er in totaal 2 856 perscommuniqués naar correspondenten in de lidstaten gestuurd.

Daarnaast hebben de persvoorlichters nog 551 informatiebrieven en 568 „Quick facts” over zaken waarover geen perscommuniqué is uitgebracht, verspreid onder hun correspondenten, die voornamelijk uit journalisten maar ook uit juristen bestaan. Verder werden in 2022 meer dan 10 000 e-mails en circa 5 000 telefoongesprekken over informatieverzoeken van burgers behandeld (in de taal van elke verzoeker).

Om het grote publiek te informeren heeft de instelling méér dan voorheen gebruikgemaakt van sociale netwerken, zoals haar twee **Twitter**-accounts – één in het Frans en één in het Engels –, die samen 146 000 volgers hebben. In totaal werden in 2022 1 868 tweets geplaatst, dat wil zeggen twee keer zoveel als in het vorige jaar. Deze waren voornamelijk gewijd aan de belangrijkste arresten van het Hof van Justitie en het Gerecht en aan de belangrijkste gebeurtenissen van het jaar voor de instelling. Een Twitter-campagne is gelanceerd om te berichten over de feestelijke viering van het 70-jarig bestaan: de volgers werden ingewijd in de geschiedenis van het Hof via 70 tweets die speciaal voor de gelegenheid werden geplaatst en de 70 jaar van het bestaan van de instelling deden herleven. De instelling is ook actief op het professionele netwerk **LinkedIn**, waar zij 313 berichten voor haar 178 000 volgers heeft geplaatst. In een jaar tijd heeft het Hof deze community met meer dan een derde uitgebreid, een ontwikkeling die aantoont dat de instelling zichtbaar aanwezig is op dit platform.

Zo streeft het Hof naar meer transparantie met als doel om het vertrouwen van de burgers in de instelling te versterken. Een goed begrip van de rol van het Hof en zijn rechtsprekende taak is in dit verband van wezenlijk belang. Deze wil om dicht bij de burgers te staan komt ook tot uiting door de uitvoering van een project van **bezoeken op afstand**, dat in 2021 van start is gegaan. Nadat het was gelanceerd in het Frans, het Italiaans, het Lets en het Hongaars is dit project, dat zeer succesvol is gebleken, ook in andere talen aangeboden. Zo vonden ook bezoeken op afstand plaats in het Tsjechisch, het Grieks, het Pools en het Roemeens. Het doel voor 2023 is om deze dynamiek voort te zetten en het project uit te breiden tot andere officiële talen.

146 000
volgers

178 000
volgers

Het doel van [bezoeken op afstand](#) is om middelbare scholieren in de leeftijdscategorie 15-18 jaar inzicht te verschaffen in de taak van de rechterlijke instanties van de Unie. De impact van de rechtspraak van het Hof op hun dagelijks leven en de gerechtelijke werkzaamheden worden gepresenteerd door een jurist. De leerlingen brengen een virtueel bezoek aan de gebouwen van de instelling en bekijken twee films die speciaal voor dit programma zijn gemaakt. Een ontmoeting met een rechter of advocaat-generaal voor een vraag-en-antwoordsessie is mogelijk. Het programma wil middelbare scholieren en hun docenten bewust maken van democratische waarden en hun een inzicht bieden in actuele juridische kwesties.

Wat de meer traditionele vormen van contact betreft, is de organisatie van **fysieke bezoeken**, na twee jaren waarin de pandemie alles beheerste, weer op gang gekomen. In totaal kwamen 9 683 bezoekers naar de gebouwen. Anderen kozen voor een **virtueel bezoek** – ongeveer 15 % van de bezoekers dit jaar. Deze formule kan de komende jaren nog aanzienlijk evolueren, en maakt het Hof ook toegankelijk voor Europese burgers die ver van Luxemburg wonen. Dit beleid van openstelling van de instelling vermindert de CO₂-uitstoot, overbrugt afstanden en zorgt voor minder kosten, terwijl het bovendien van toegevoegde waarde is bij het streven naar meer transparantie en een beter begrip van de instelling.

M. Dimitrios Gratsias,

rechter in het Hof van Justitie

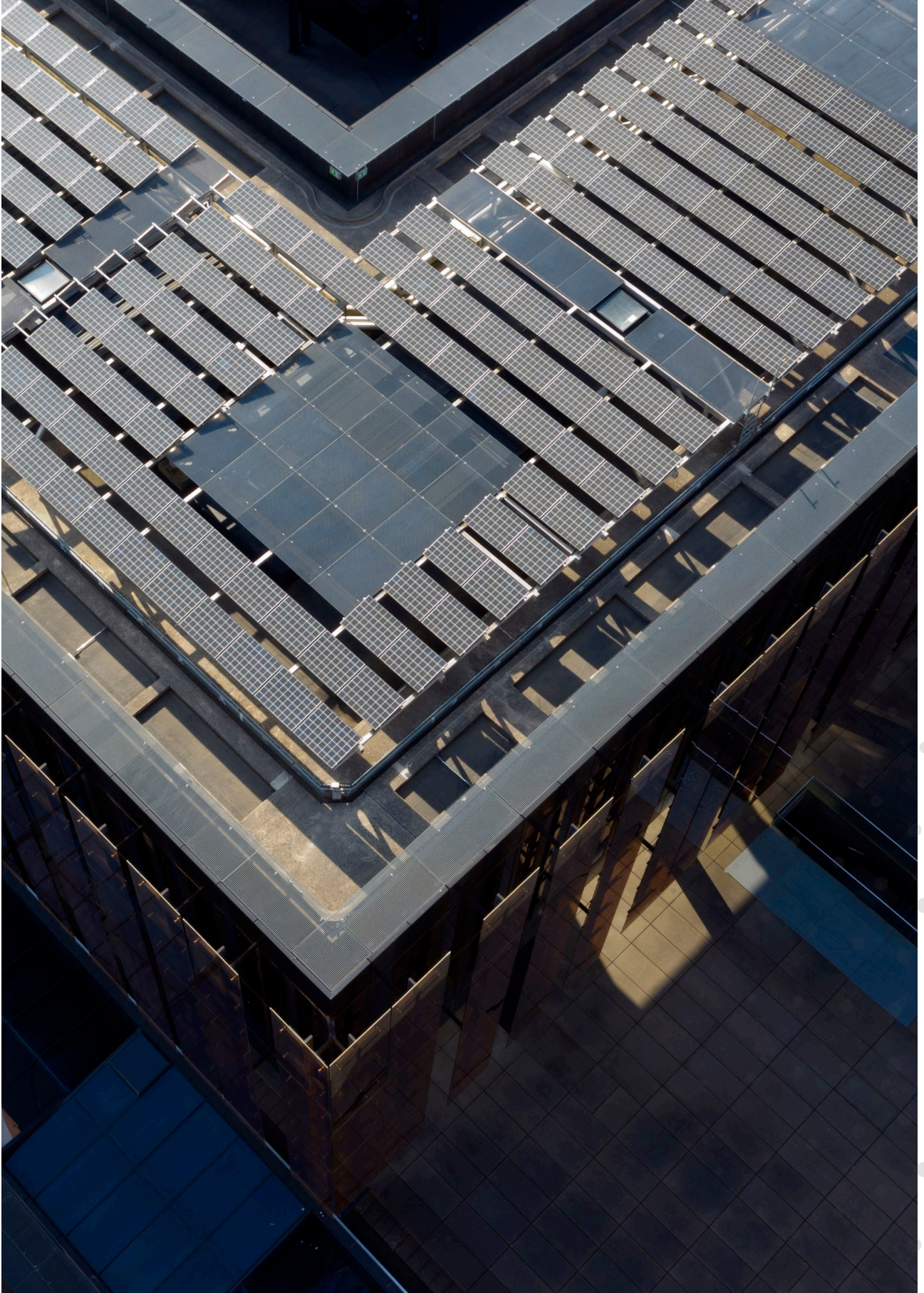
„Ik was vanaf het begin van het project enthousiast over het vooruitzicht om deel te nemen aan een ‚bezoek op afstand‘ aan het Hof in de Griekse taal. Wél moet ik toegeven dat ik enige twijfel koesterde. Hoe kun je met middelbare scholieren over het Hof praten zonder hen met al te veel technische details te vermoeien, terwijl je tegelijkertijd ook de valkuil van misleidende simplificatie wilt vermijden? En dan zou het ook nog een bezoek op afstand zijn, zonder de spontaniteit die doorgaans kenmerkend is voor de uitwisselingen tijdens een persoonlijk bezoek. Mijn twijfel bleek ongegrond te zijn. Veel deelnemers stuurden ons al van tevoren hun vragen, waarvan de ene nog inspirerender was dan de andere. Ik heb mijn presentatie zo vormgegeven dat ik eerst de algemene vragen heb beantwoord en daarna ben ingegaan op de meer specifieke, zelfs persoonlijke vragen. Zo hebben wij, mede dankzij de vragen die tijdens het bezoek zelf werden gesteld, niet alleen een levendige discussie gevoerd, wat niet verwonderlijk is met zo’n publiek, maar ook een echt diepgaand debat, dat volgens mij een waarheidsgetrouw beeld heeft gegeven van de taak van het Hof en de uitdagingen waarvoor het zich gesteld ziet. Is deze ervaring voor herhaling vatbaar? Ja, zonder meer!”

Varvara Efkarpidou,

zesdejaars leerling aan het Frans-Griekse lyceum „Jeanne d'Arc” in Piraeus, Griekenland

„Mijn klasgenoten en ik hadden het voorrecht om deel te nemen aan een bezoek op afstand aan het Hof van Justitie van de Europese Unie en om van gedachten te wisselen met de leden van het Hof. Een rondleiding krijgen in het Hof is een unieke kans op onze leeftijd, waarop introspectie en beroepsoriëntatie steeds belangrijker worden bij het uitstippelen van onze toekomst. Het huidige tijdperk stemt niet altijd tot optimisme: de sociale en financiële crises en de toenemende bezorgdheid van onze ouders roepen ook bij ons vele vragen op. De ontmoeting met de leden van het Hof was een verrijkende ervaring en voor sommigen het startpunt van een droom. De antwoorden op onze vragen en de hele rondleiding wekten de belangstelling en nieuwsgierigheid van alle leerlingen. Dit bezoek zal in ons geheugen gegrift blijven. Wij willen alle organisatoren en onze school bedanken voor dit prachtige initiatief.”

Een milieuvriendelijke instelling

4

Het Hof voert al enkele jaren een ambitieus milieubeleid. Daarmee wil het voldoen aan de strengste normen op het gebied van duurzame ontwikkeling en milieubescherming.

Elk jaar doet de instelling verslag van de meest recente indicatoren waarover zij beschikt, in dit geval die van **2021**.

Bij het beheer van het gebouwencomplex van de instelling en het dagelijks beheer van de middelen en instrumenten die zij tot haar beschikking heeft, is milieuzorg een constant aandachtspunt. De **EMAS-registratie** (Eco-Management and Audit Scheme) die de instelling in 2016 heeft verkregen, is hiervan het bewijs. De EMAS-registratie is ingevoerd bij een Europese verordening en wordt verleend aan organisaties waarvan het milieubeleid en de inspanningen op het gebied van milieubescherming en duurzame ontwikkeling aan zeer strenge voorwaarden voldoen. Deze registratie is een belangrijke erkenning voor het ecologisch engagement van het Hof en voor de aanzienlijke milieuprestaties die het heeft geleverd.

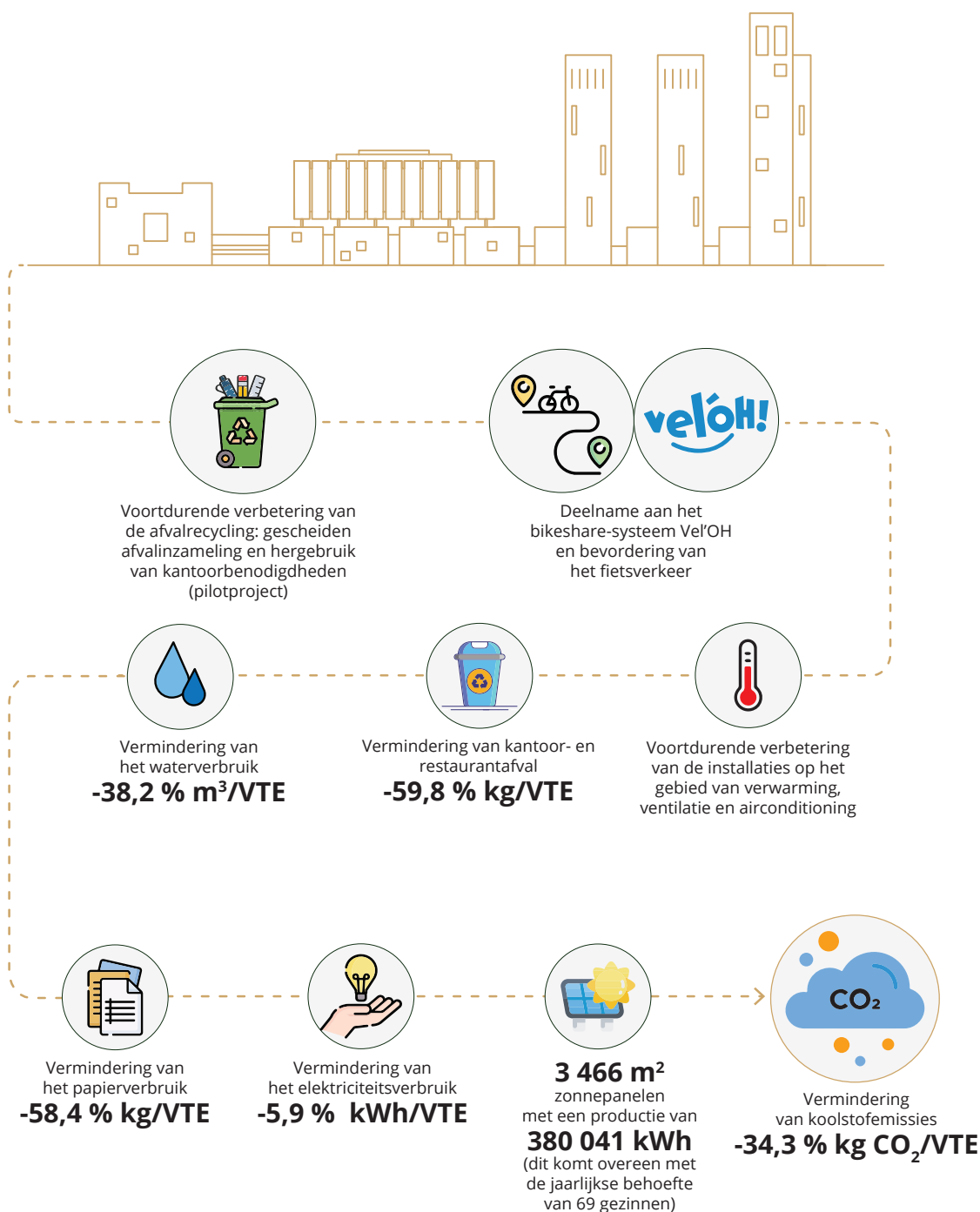
In zijn **jaarlijkse Milieuverklaring** maakt het Hof een gedetailleerde balans op van de milieuprestaties en beschrijft het de lopende en toekomstige ecologische projecten binnen de instelling. Zo heeft het Hof een **e-learningmodule** ontwikkeld om nieuwe personeelsleden te informeren over de milieuaspecten van hun dagelijkse werk. Deze module doet suggesties voor goede gewoonten op het gebied van computer- en kantoortechnologie, energie- en watergebruik, afvalverwerking en woon-werkverkeer.

Een van de recente concrete acties bestaat erin dat het Hof voor zijn personeel een netwerk van drinkwaterfonteinen heeft geïnstalleerd teneinde het gebruik van plastic flessen drastisch te verminderen. Daarnaast heeft het Hof ter gelegenheid van de terugkeer naar kantoor, na de pandemie, herbruikbare drinkflessen uitgedeeld om het gebruik van deze fonteinen aan te moedigen. Een circuit van drinkwatervoorziening sluit het gebruik van plastic flessen immers uit.

Op het vlak van papierverbruik heeft het Hof voor 2022-2023 voor het eerst streefcijfers vastgesteld: een vermindering met 10 % ten opzichte van 2019 in 2022 en een verdere vermindering met 5 % in 2023. Daarnaast heeft het EMAS-comité in september 2022 besloten het aantal persoonlijke printers te halveren. De eerste stappen van deze operatie zijn in december 2022 gezet.

Ook de **applicatie „e-Curia”** voor de uitwisseling van gerechtelijke documenten tussen de vertegenwoordigers van de partijen en de rechterlijke instanties van de Unie heeft een positieve milieu-impact. Indien bijvoorbeeld alle processtukken met bijlagen die in 2022 via e-Curia zijn ingediend (om en bij de 1 000 000 blz.) op papier waren aangeleverd bij het Hof van Justitie en het Gerecht, zou dat meerdere tonnen aan papieren documenten hebben opgeleverd, die bovendien fysiek hadden moeten worden vervoerd naar Luxemburg.

De voltijdequivalent (VTE) is een rekeneenheid waarmee de beroepsactiviteit kan worden gemeten, onafhankelijk van de verschillen in het aantal uren per week van elk personeelslid als gevolg van verschillende arbeidsregelingen.

De milieu-indicatoren voor water, afval, papier en elektriciteit komen overeen met die van 2021. De verschillen worden berekend ten opzichte van het referentiejaar 2015.

De grote schommelingen in de verschillende indicatoren worden verklaard door het uitzonderlijke karakter van het jaar 2021 als gevolg van de gezondheidscrisis.

Blik op de toekomst

5

Blik op de toekomst

„In verscheidenheid verenigd”, het motto van de Europese Unie, staat voor gemeenschappelijke waarden en uiteenlopende tradities. In 2023 viert het Hof de meertaligheid, een kernwaarde van het Europese project, die tevens van wezenlijk belang is voor het functioneren van de rechterlijke instanties van de Unie.

Meertaligheid belichaamt het fundamentele beginsel van de gelijkheid van de Europese burgers en is een van de pijlers van het Europese integratieproces. De toegang tot het recht van de Unie is in elke officiële taal gewaarborgd: elke burger van de Unie kan in zijn eigen taal kennisnemen van dit recht en, eveneens in zijn eigen taal, de rechten geldend maken die hij op grond van de Europese Verdragen geniet. Meertaligheid maakt gelijke behandeling bij de toegang tot de rechter en de rechtspraak mogelijk. Om dit te verwezenlijken steunt het Hof op zijn juristen-linguïsten en tolken die dagelijks hun werkzaamheden verrichten in de 24 officiële talen (552 mogelijke taalcombinaties).

In 2023 zal dan ook een aantal projecten op het gebied van deze waarde worden afgerond, waaronder de opening van een Tuin der Meertaligheid. In samenwerking met de Luxemburgse autoriteiten draagt het Hof bij aan de creatie van een nieuwe groene zone, die een eerbetoon wil zijn aan de grote diversiteit aan talen die de Unie rijk is. De naast de gebouwen van het Hof gelegen tuin is toegankelijk voor het publiek en zal de burgers vertrouwd helpen te maken met de meertaligheid, een waarde die het Hof sinds zijn oprichting met verve verdedigt.

Daarnaast zal een website over meertaligheid worden gelanceerd en zal ook een driedelig werk over juridische meertaligheid worden gepubliceerd. Dit werk beschrijft hoe de rechterlijke instanties van de Unie functioneren

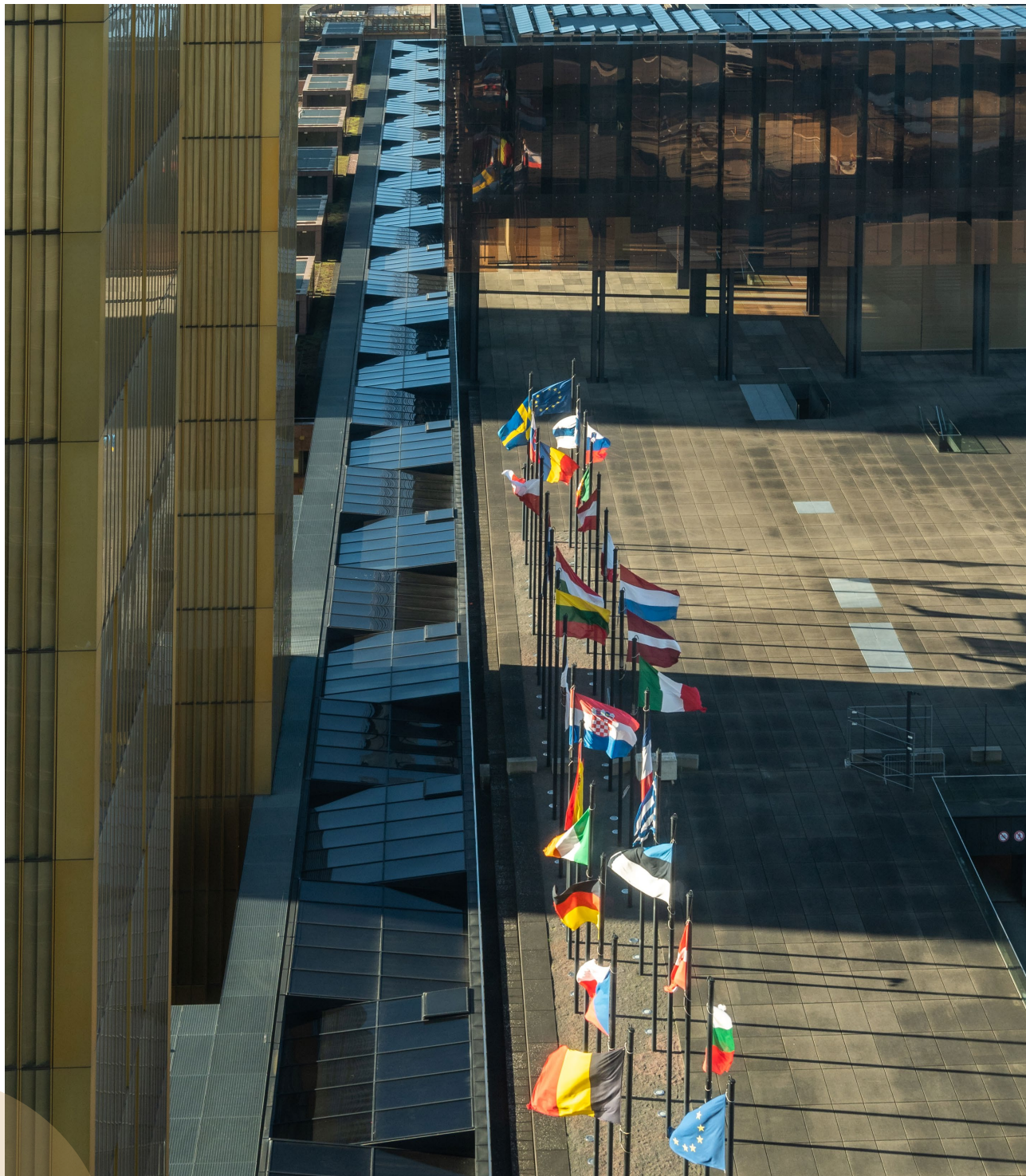
in de 24 officiële talen, en bevat bijdragen van vooraanstaande figuren uit de lidstaten over juridische en administratieve meertaligheid. De teksten zullen op de hiervoor genoemde website beschikbaar zijn in alle officiële talen.

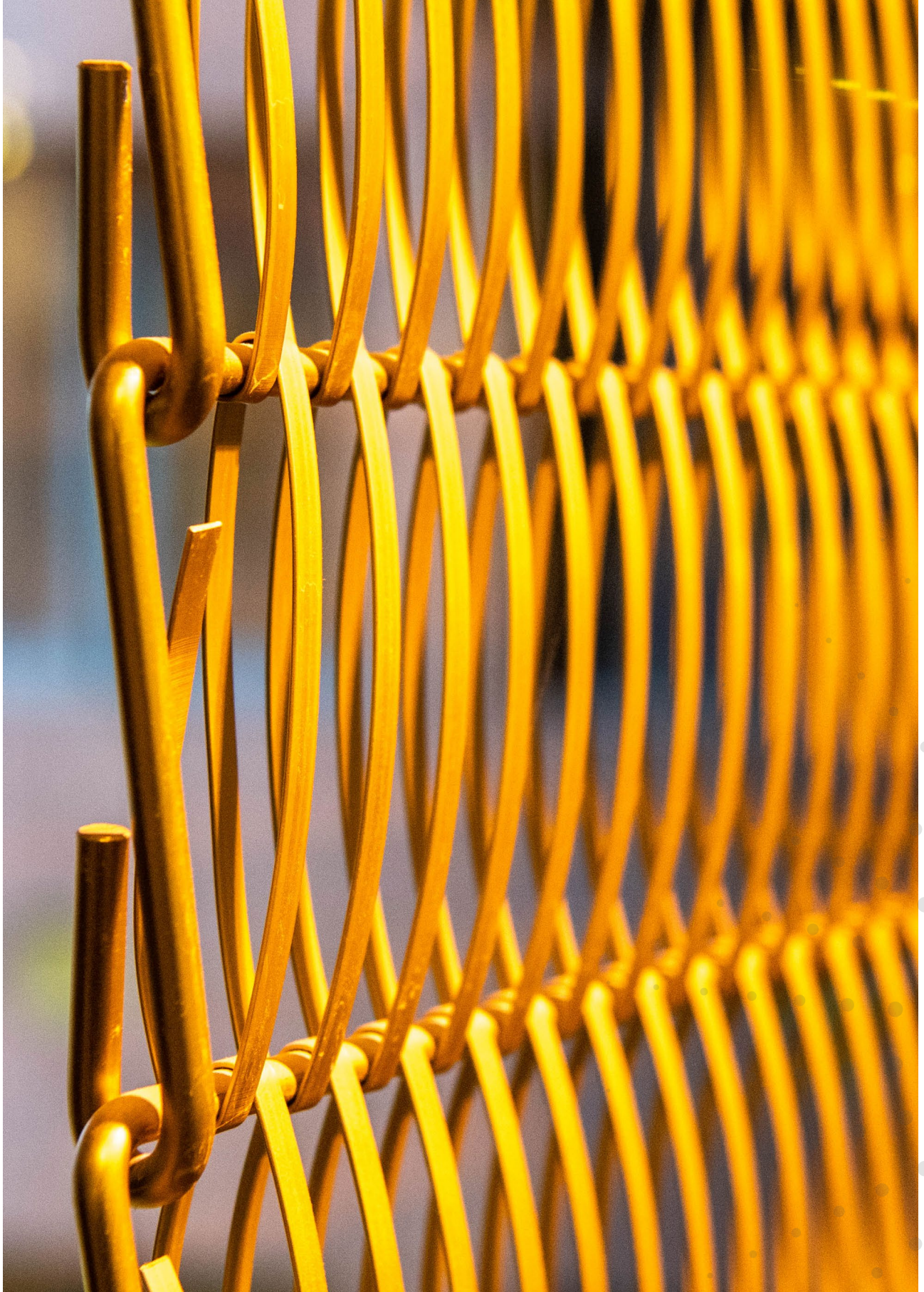
Om de afstand tot het grote publiek en de juristen te verkleinen, zal binnenkort aan de bestaande kanalen, zoals de website en de sociale netwerken, bovendien een nieuw communicatiekanaal worden toegevoegd: Curia Web TV, een online televisiekanaal. Uitzending zal plaatsvinden via de CVRIA-website. Curia Web TV zal voor meer transparantie tegenover de Europese burgers – ook de jongsten onder hen – zorgen door audiovisuele inhoud aan te bieden en de burgers te informeren over de institutionele en gerechtelijke werkzaamheden van het Hof.

In het kader van het algemene plan voor meer inclusie zal het Hof in 2023 voortgaan op de ingeslagen weg om de integratie van personen met een handicap verder te verbeteren en te bevorderen en de ondersteuning en begeleiding van verzorgers te vergemakkelijken.

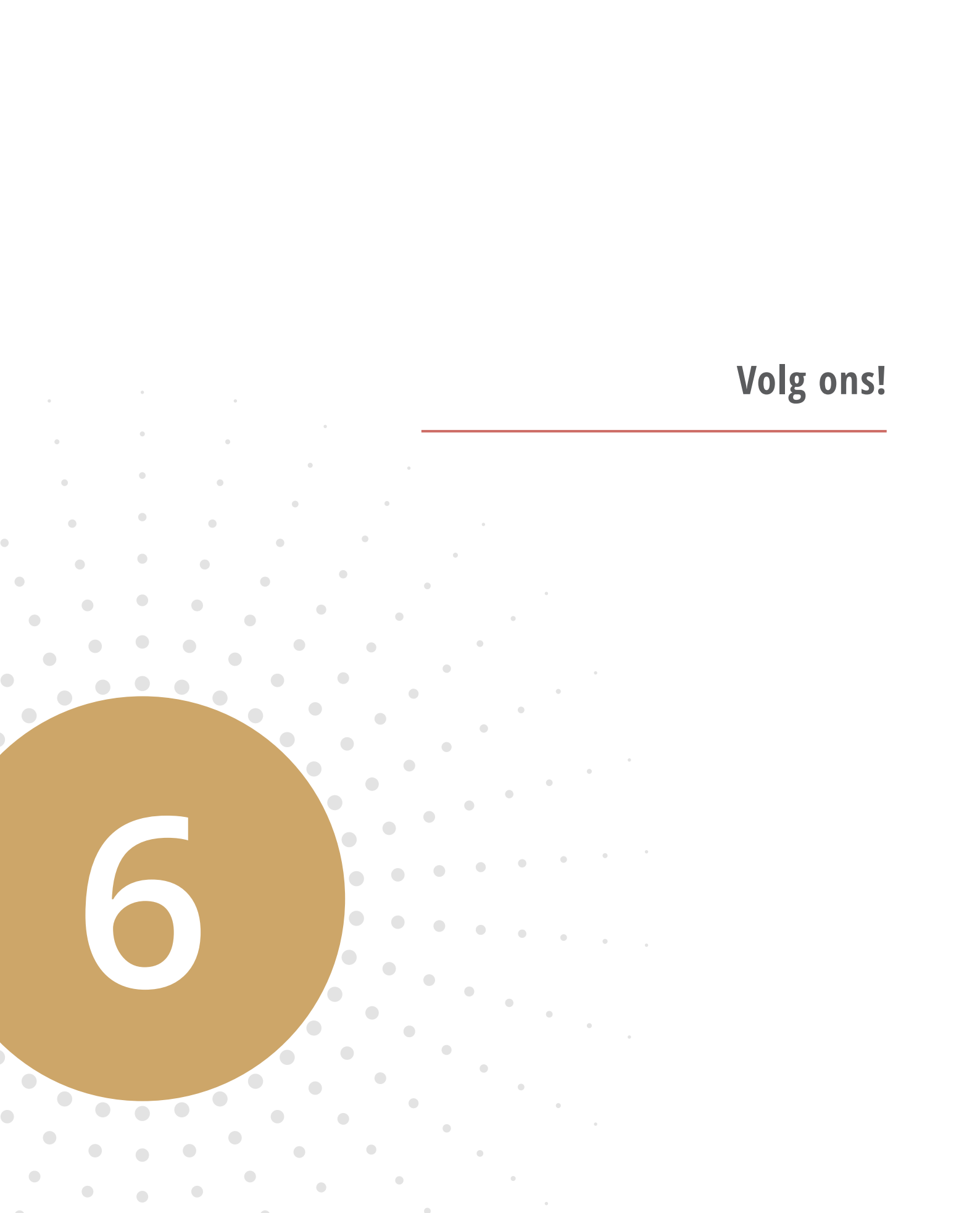
Tot slot zal het Hof zich met man en macht inzetten om het potentieel van opkomende technologieën aan te boren, zodat in 2023 verdere vooruitgang kan worden geboekt op het gebied van digitale transformatie en innovatie. In nauwe samenwerking met de diensten zal het innovatielaboratorium onderzoek verrichten

naar en experimenten doen met concrete behoeften die rechtstreeks gerelateerd zijn aan de toepassing van tools ten behoeve van de uitvoering van het justitiële takenpakket. Meer concreet zullen de werkzaamheden worden voortgezet op het gebied van automatische tekstanalyse, het opsporen van verwijzingen, geautomatiseerde transcriptie, toegankelijkheid en robotgestuurde procesautomatisering.

Volg ons!

6

Ga naar het zoekportaal voor de rechtspraak van het Hof van Justitie en het Gerecht via de Curia-site: curia.europa.eu

Volg het nieuws over de rechtspraak en de instelling

door de **perscommuniqués** te lezen:

curia.europa.eu/jcms/PressRelease

door een abonnement op de **RSS-feed** van het Hof te nemen:

curia.europa.eu/jcms/RSS

door het **Twitter**-account van de instelling te volgen:

[CourUEPresse](https://twitter.com/CourUEPresse) of [EuCourtPress](https://twitter.com/EuCourtPress)

door het **Mastodon**-account van de instelling te volgen:

<https://social.network.europa.eu/@Curia/>

door het **LinkedIn**-account te volgen:

<https://www.linkedin.com/company/european-court-of-justice>

door de **app CVRIA** voor smartphones en tablets te downloaden

door de **Jurisprudentie** te raadplegen:

curia.europa.eu/jcms/EuropeanCourtReports

Meer weten over de activiteiten van de instelling

ga naar de pagina over het **Jaarverslag**:

curia.europa.eu/jcms/AnnualReport

bekijk de animatievideo's op **YouTube**:

<https://www.youtube.com/@CourtOfJusticeEU>

Vraag toegang tot de documenten van de instelling

historische archieven:

curia.europa.eu/jcms/archive

administratieve documenten:

curia.europa.eu/jcms/documents

Bezoek het Hof van Justitie van de Europese Unie

De instelling heeft speciaal samengestelde

bezoekprogramma's voor verschillende groepen belangstellenden (bijwonen van een terechtzitting, rondleiding door de gebouwen of langs de kunstwerken, studiebezoek, bezoek op afstand):

curia.europa.eu/jcms/visits

Via een **virtuele rondleiding** kunt u het hele gebouwencomplex van binnen bekijken zonder uw woning te verlaten:

curia.europa.eu/visit360

Voor meer informatie over de instelling

Schrijf ons via het **contactformulier**:

curia.europa.eu/jcms/contact

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

Hof van Justitie
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 4303-1

Gerecht
L-2925 Luxemburg
Tel. +352 4303-1

Het Hof op internet:
curia.europa.eu

Manuscript voltooid in februari 2023

Gegevens zoals bekend op 31.12.2022

Voor het gebruik dat van de hiervoor opgenomen gegevens wordt gemaakt, is noch de instelling noch een persoon die handelt in naam van de instelling verantwoordelijk.

Luxemburg: Hof van Justitie van de Europese Unie

Directie Communicatie

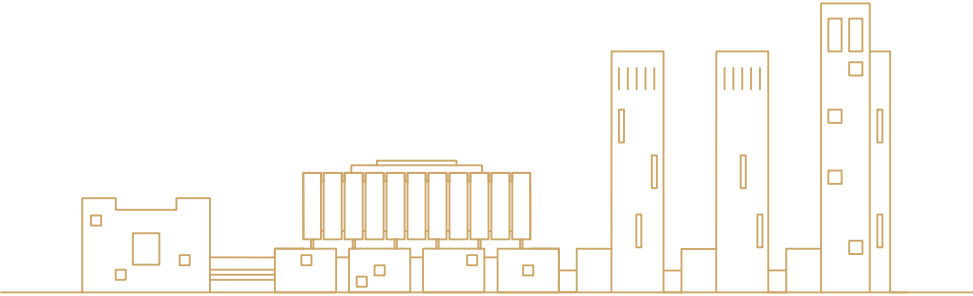
Eenheid Publicaties en Multimedia

Foto's: © Europese Unie, 2019-2023; Gediminas Karbauskis, Shutterstock.com

Reproductie met bronvermelding toegestaan.

Het gebruik of de reproductie van foto's of andere documenten waarvan de Europese Unie niet de auteursrechthebbende is, is zonder de toestemming van de auteursrechthebbende niet toegestaan.

PRINT	QD-AQ-23-001-NL-C	ISBN 978-92-829-4207-9	ISSN 2467-1371	DOI:10.2862/372722
PDF	QD-AQ-23-001-NL-N	ISBN 978-92-829-4174-4	ISSN 2467-1606	DOI:10.2862/244098
HTML	QD-AQ-23-001-NL-Q	ISBN 978-92-829-4177-5	ISSN 2467-1606	DOI:10.2862/890832

HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE

Directie Communicatie
Eenheid Publicaties en Multimedia

Gedrukt op milieuvriendelijk papier